

”Kyynelsilmäinen ministeri on pysäyttävä näky”

Katri Kulmunin viestintähankintakohun uutiskehykset

Ira Pöllänen

Pro gradu –tutkielma

Filosofian maisterin tutkinto, mediatutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Lokakuu 2021

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Filosofian maisterin tutkinto, mediatutkimus

Ira Pöllänen

”Kynnelsilmäinen ministeri on pysäyttävä näky” – Katri Kulmunin viestintähankintakohun uutiskehykset

Sivumäärät: 71 s. Liitteet 1 s.

Tutkielma on tapaustutkimus, jonka aiheena ovat uutiskehysten tarjoamat tulkinat poliittisista skandaaleista. Tutkimuksen kohteena on yksittäinen tapaus, kesäkuussa 2020 uutismediassa esillä ollut Katri Kulmunin viestintähankintakohu. Kohu syntyi silloiselle valtiovarainministerille hankittujen viestintäkoulutusten hinnasta ja käytötarkoituksesta.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia kehyksiä uutismedia käytti Kulmunin tapauksen käsittelyssä ja miten nämä kehykset rakensivat tapauksesta poliittista skandaalia. Uutiskehysten kautta ymmärretään Kulmunin tapauksen merkityksiä ja niiden tarjoamia tulkintoja. Tutkimusongelman laajempi konteksti tarkastelee medioituneisiin skandaaleihin liittyviä uutisoinnin tapoja sekä miten vallanpitäjien toimintaa käsitellään tämän hetken mediaympäristössä. Tutkielma kirjaa muistiin yksityiskohtaisen kuvauksen Kulmunin tapauksen vaiheista mediassa. Se on myös ajankohtainen katsaus poliittisiin skandaaleihin tämän hetken mediamaisemassa.

Aineisto on kerätty Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden uutisoinnista aikavälillä 2.6.2020–24.6.2020. Menetelmällisesti tutkielmassa yhdistetään tapaustutkimuksen ja kehysanalyysin piirteitä. Tapaustutkimuksessa yksilöllisen tapauksen elinkaari pyritään kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ja sen nähdään kuvastavan jotain laajempaa ilmiötä. Kehysten avulla uutismedia kehottaa Kulmunin tapausta tulkittavan tietyllä tavalla.

Uutismediassa kehykset näkyvät ensisijaisesti käytetyssä kielessä. Esimerkiksi jonkin asian määrittely ongelmaksi, moraaliset arviot ja syy-seuraussuhteiden luominen kaikki kehystävät tapausta tietyllä tavalla. Analyysin perusteella aineistosta muodostuu neljä uutiskehystä: *moraalikehys*, *konfliktikehys*, *human interest -kehys* ja *ilmiökehys*. Viestintähankintakohun eri vaiheissa korostuivat eri kehykset, mutta jotkut kuten moraalikehys vaikuttivat koko uutisoinnin ajan. Kehykset kiinnittyvät kulttuurisiin teemoihin ja esittävät eri puolia tapauksesta.

Avainsanat: media, journalismi, politiikka, skandaalit, kehysanalyysi, tapaustutkimus, Katri Kulmuni, poliittinen journalismi, julkisuus, mediajulkisuus, medioituminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Viestintähankintakohu	6
1.2	Kulmuni keskustalaisena	7
1.3	Kysymyksenasettelu	9
1.4	Aiempi tutkimus	10
2	Teoreettinen viitekehys ja käsitteet	13
2.1	Medioituminen	13
2.2	Mediajulkisuus	15
2.3	Skandaali	19
2.4	Huomio	23
3	Tutkimusmenetelmä	26
3.1	Tapaustutkimus	26
3.2	Kehystäminen	28
4	Tutkimusaineisto	33
4.1	Juttutyypit	34
4.2	Viestintähankintakohun aikajana	38
5	Aineiston kehysanalyttinen tarkastelu	41
5.1	Moraalikehys	44
5.2	Konfliktikehys	49
5.3	Human interest -kehys	53
5.4	Ilmiökehys	56
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	62
	Lähteet	68
	Aineisto	71
	Liitteet	72
	Liite 1. Taulukko 1 Juttutyypien määrä	72
	Liite 2. Taulukko 2 Juttujen määrä	72

1 Johdanto

Tämän pro gradu -tutkielman kohteena ovat uutiskehysten tarjoamat tulkinnat poliittisista skandaaleista. Tarkastelen aihetta Katri Kulmunin viestintähankintakohun tapauksen kautta. Kohu Kulmunille hankituista viestintä- ja esiintymiskoulutuksista syntyi kesäkuussa 2020, kun uutismediassa päiviteltiin yhteensä yli 50 000 euroa maksaneiden koulutusten hintaa. Kulmunin epäiltiin myös hyötyneen ministeriöllä maksatetuista koulutuksista ministerin vastuualueiden ulkopuolisissa tehtävissä. Lyhyen, mutta intensiivisen kohun seurauksena Kulmuni ilmoitti eroavansa virastaan ministerinä. Oli ehtinyt kulua kolme päivää ensimmäisen viestintäkoulutuksia käsitelleen jutun julkaisusta.

Ajatuksen tasolla tämä opinnäytetyö sai alkusysäyksensä kesällä 2020. Aikaa Kulminin eroilmoituksesta oli hädin tuskin kuukausi, kun media jo pohti seuraavan kohun keskelle joutuneen poliitikon kohtaloa. Yhteiskunnalliseen päätöksentekoon erikoistuneen digitaalisen median MustReadin jutussa arvioitiin erään ministerin mahdollisuuksia jatkaa tehtävissään hänen ollessa epäiltynä virkarikoksista. MustReadin politiikan asiantuntija, Turun yliopistossa tutkijanakin toiminut Erkka Railo toteaa jutussa median roolin usein liioitelluksi ministerieroihin johtaneiden kohujen yhteydessä:

Toimittajat – ja välillä tutkijatkin – väittävät herkästi, että medially on ratkaiseva vaikutus ministereiden eroon. Toki mediallykin on huomattava vaikutus ministereiden eroon, mutta usein taustalla on myös sellainen poliittinen prosessi, joka ei julkisuuteen näy lainkaan tai vain hyvin vähän.¹

Railon tapaan en usko median reagoimisen johonkin tiettyyn tapahtumaan välttämättä vaikuttavan ratkaisevasti sen lopputulemaan, tässä tapauksessa siihen, päätyykö ministeri kohun seurauksena eroamaan tehtävästään vai ei. Vaikka mediamyllytykseen joutunut yksittäinen ministeri eroaisikin tehtävistään, olisi silti liian yksinkertaistavaa väittää, että mediahuomio oli ainut seikka, joka eroon johti. Kommentti jäi silti mieleeni ja lopputulemana on, että tutkin pro gradu -työssäni Katri Kulmunin eroon johtaneen kohun uutiskehyyksiä, koska medially kuitenkin on valtaa vähintään ohjata huomiota julkisuudessa valikoituihin kohteisiin.

¹ MustRead 9.7.2020 *Mikä on Pekka Haaviston asema, pitäisikö jonkun kantaa poliittinen vastuu? Debatti Anne Moilanen – Erkka Railo.* <https://www.mustread.fi/blogit/mika-on-pekka-haaviston-asema-pitaisiko-jonkun-kantaa-poliittinen-vastuu-debatti-anne-moilanen-erkka-railo/>

Yksittäisten poliittisen kohun saamaa julkisuutta on tärkeää tutkia, koska toimittajat eivät pelkästään kommentoi skandaalia, vaan myös osallistuvat sen rakentamiseen. Kansalaisille uutismedia on politiikkaa käsittelevän tiedon lähde ja toimittajat pyrkivät työssään valvomaan vallankäyttöä yhteiskunnassa, paljastamaan sen epäkohtia ja välittämään tietoa kansalaisille. Ministerierot ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä julkisia tapahtumia, joita media käsittelee usein perinpohjaisesti varsinkin jos eroa edeltää skandaali tai kohu. Media on usein mukana aktiivisena osana skandaalin koko elinkaaren ajan, sillä paljastukset ja vuodot liittyvät sen luonteeseen olennaisesti. Jonkin tapahtuman skandaloitumiseen tarvitaan sen julkitulon lisäksi huomion suuntaamista siihen. Media on osaltaan mukana nostamassa tapahtumia uutisaiheiksi ja raportoimalla niistä se sekä luo että osallistuu julkiseen keskusteluun. Media kirjoittaa tapahtumista aina jostain ennalta päätetystä näkökulmasta käsin. Jokaisessa tarinassa on monta puolta ja sillä on merkitystä, mistä puhutaan ja kenen ääni uutisessa kuuluu, missä yhteydessä ja millainen jutun sävy on. Tämä toimijoiden, yhteyksien ja mahdollisuuksien kokonaisuus teki Kulmunin viestintähankintakohusta sellaisen kuin se oli.

Yhteiskunnallisesta järjestyksestä puhuttaessa valtasuhteet vaikuttavat siten, että toisilla tekijöillä on kokonaisuuden muotoutumisen kannalta suurempi rooli kuin toisilla. Median ja poliittisen vallan suhdetta käsittelevän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena tapaa olemaan julkisen keskustelun asialista, eli sellaiset asiat kuten mitä julkisuudessa on milloinkin esillä, mitä pidetään tärkeänä, millaiset asiat nähdään ongelmina jotka tulee ratkaista, mitä käsitteitä, määritelmiä ja kehyksiä näihin liittyy. Tällaiset kysymyksenasettelut tarjoavat vastauksia ja näkökulmia siihen, hallitseeko media vai muut instituutiot asialistaa ja millaiseksi "yleinen mielipide" mediasisältöjen perusteella muodostuu. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 51.)

Media sekä tarjoaa puheenaiheita, että määrittelee, miten niistä on mahdollista puhua kyseisellä hetkellä ja tulkinnoilla on aina ajallinen sekä paikallinen kontekstinsa. 2000-luvulla journalismin toimintaympäristö on muuttunut, erityisesti yksityisen ja julkisen raja on hämärtynyt. Poliitiikan journalismi ei ole yhtenäinen joukko, vaan on olemassa monia eri tasoilla ja tavoilla toimivia politiikan journalismeja. Kriittisyys vallanpitäjiä kohtaan on aikaisempaa voimakkaampaa politiikkaan liittyvien kohujen ja skandaalien yhteydessä ja erityisesti yksittäisiin poliitikoihin kohdistuneet kohut ovat saaneet tiedotusvälineissä tilaa. Vaikka media ei suoranaisesti ohjaile julkista mielipidettä, on sillä vaikutusta siihen mistä ihmisillä ylipäätään on mielipiteitä. (Pernaa, Niemi & Pitkänen 2009, 85–87.)

1.1 Viestintähankintakohu

Kohut ja skandaalit voivat muuttaa yksittäisen henkilön elämän, mutta ne myös paljastavat jotain olennaista yhteiskunnallisista valtasuhteista (Thompson 2000). Kesäkuussa 2020 silloinen valtiovarainministeri Katri Kulmuni ja hänen esikuntansa toimintaan kohdistettiin huomiota mediassa, koska Suomen Kuvalehti oli paljastanut epäkohtia ministerille hankittujen viestintäkoulutusten laskutuksessa.² Media kyseenalaisti yhteensä yli 50 000 euroa maksaneiden koulutusten hankinnassa tehtyjä valintoja ja vaati selvitystä siitä, miksi maksajana toimi ministeriö. Ilmeni, että viestintäkoulutusta oli otettu myös puolueen puheenjohtajakilpaa ajatellen, jolloin maksajana olisi pitänyt olla Kulmunin tukijoukko. Tapauksen taustoista julkaistiin päivittäin lisää tietoa ja Kulmunin yritykset vaimentaa kritiikkiä esimerkiksi ilmoittamalla maksamansa itse takaisin koulutuskulut eivät pehmentäneet lehdistön kärkkäimpiä puheenvuoroja. Kulmuni päätyi jättämään eroilmoituksensa kolme päivää Suomen Kuvalehden skuupin jälkeen.

Politiikka on julkista toimintaa, jossa erilaiset mahdollisuushorisontit ja tapahtumien ketjut ovat aina läsnä ja jossa toimijat tekevät päätöksiä senhetkisten tietojensa perusteella. Poliittinen muisti on lyhyt ja skandaalit sekavia tapahtumia. Vaikka jälkiviisaasti katsoen tapahtumat Katri Kulmunin ympärillä vaikuttavat edenneen vääjäämättä kohti eroa ministerintehtävistä, olisi tarinan kulku milloin tahansa voinut kääntyä jollekin muista mahdollisista sivupoluista, joka olisi vienyt niitä toisenlaiseen suuntaan ja jopa lopputulokseen.

Mediakohu ei ehtinyt kuohua kuin muutamia päiviä ennen Kulmunin eroilmoitusta, jonka jälkeen mediassa puhututti eron tarpeellisuus. Erityisen tästä mediakohusta tekee se, että poikkeuksellisen nopeasta elinkaaresta huolimatta siitä uutisoitiin laajasti ja sillä oli merkittäviä seurauksia Kulmunille itselleen sekä myös Suomen hallitukselle ja keskustapuolueelle. Uutisointi Kulmunin viestintäkoulutushankinnoissa tehdyistä virheistä ja syyllisten paikantaminen aloitti kohun ja muodosti sen ytimen, mutta jatkuessaan se sai uusia sävyjä. Toimittajien mielenkiinto siirtyi Kulmunin kompetenssiin ja asemaan poliitikkona, niin osana hallitusviisikkoa kuin oman puolueensa sisällä. Kohun yhtenä vähemmälle

² Suomen Kuvalehti 2.6.2020 *Kallista konsultointia - Keskustaministeri Katri Kulmuni käytti Harri Saukkomaan viestintäyhtiön palveluita tiiviisti puolen vuoden ajan. Ministeriöt kuittasivat yli 50 000 euron laskun.* <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/politiikka/kulmuni-kayttanyt-runsaasti-konsultin-apua-muun-muassa-viestien-sparraamiseen-lahes-50-000-euroa-laskua-ministerioihin/>

julkiselle huomiolle jääneenä puolena oli politiikan toimijoiden ja viestintäammattilaisten verkostojen läheiset välit.

Kulmunin nopea toiminta eroamisineen tulkittiin lehdistössä yritykseksi katkaista mediahuomiolta siivet, mutta se päätyikin osaltaan lisäämään median kiinnostusta Kulmunia kohtaan. Uutisoinnissa eropäätöstä osin kummasteltiin, osin se tulkittiin sekä puolueensa että hallituksen tuen menettäneen Kulmunin ainoaksi jäljellä olevaksi vaihtoehdoksi. Tuen puutteesta ei näyttänyt jäävän epäilystä kun Annika Saarikko valittiin syksyn puoluekokouksessa keskustan puheenjohtajaksi, jolloin Kulmuni menetti ykköspestin myös puolueessaan. Yli puoli vuotta kohun jälkeen Helsingin Sanomien kuukausiliitteessä haastateltiin yhä silminnähden murtunutta Kulmunia, jolla ex-ministerinä ja nykyisenä nuorena rivipoliitikkona oli aikaa käydä keskellä päivää parin tunnin metsälenkillä toimittajan kanssa.³ Jos Kulmunin kohtaloksi koitunut kohu oli poikkeuksellisen nopea, niin oli myös hänen valtansa väheneminen päivänpolitiikan pelikentillä.

Kulmunin tapaus on omalla tavallaan erityinen ja itsessään kiinnostava, mutta se kertoo myös laajemmasta kehityskulusta, jossa poliittiset skandaalit ovat yleistyneet, tulleet intensiivisemmiksi ja ovat poliitikoiden urakehitykselle vaarallisempia. Kulmunin tapaus ei paikannu kovin selkeästi yhteen tiettyyn skandaalin kategoriaan. Poliittiset skandaalit on tutkimuskirjallisuudessa (ks. esim. Thompson 2000) jaoteltu usein seksi-, valta- ja talousskandaaleihin. Populistipuolueiden nousu politiikan valtavirtaan on luonut uuden skandaalin kategorian, joissa poliitikon puheessa esiintynyt varomaton lipsahdus tai provosoiva lausahdus voi aiheuttaa kohun (Herkman 2016). Viestintähankintakohussa on sekä talous- että valtaskandaalille tyypillisiä piirteitä.

1.2 Kulmuni keskustalaisena

Suomen Keskusta on vuonna 1906 perustettu puolue, jonka yli vuosisataista olemassaoloa kuvaa liikkuminen ajan hengen ja johtajiensa ohjaamana poliittisen nelikentän keskiössä. Nuorsuomalaisen maaseutuväestön uudistushenkisyydestä alkanut tarina jatkui agraarisena Maalaisliittona, joka sittemmin laajentui toisen maailmansodan jälkeen Johannes Virolaisen määrittelemäksi yleiskeskustalaisuudeksi. Virolainen oli Maalaisliiton perustaja Santeri Alkion lisäksi yksi suomalaisen aatteellisen keskustalaisuuden pääideologeista. Hän tunnisti

³ HS Kuukausiliite 2.1.2021 *Hiljaista niin kuin pimeydessä*. <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000007699184.html>

puolueelle olevan tarpeen laajentaa kannatuspohjaansa talonpoikaisluokasta muihin työläisiin ja ajoi sotien jälkeen vauhdittuneen teollistumisen hajautusta sekä nimenmuutosta, jonka seurauksena puolue profiloituisi vähemmissä määrin pelkästään maalaisena ja enemmän poliittisen keskustan edustajana. (Arter 2001, 65–66.)

Juha Sipilän puheenjohtajakausi toi yrittäjyyden Suomen Keskustan yhdeksi ydinasiaksi, kun se muodosti hallituksen yhtenä kolmesta suurimmasta puolueesta Kokoomuksen ja SDP:n kanssa. Nykypäivän Suomessa keskusta-aatetta voisi kuvailla pohjoiseurooppalaiseen sosiaaliliberalismiin vertautuvana, jonka historialliset juuret ovat maaseutuväestön kannatuksessa. (Kuisma 2019, 36–37.) Kulmuni valittiin keskustan uudeksi puheenjohtajaksi epätavallisessa tilanteessa syyskuussa 2019, kun Sipilä ilmoitti kesken kauden jättävänsä tehtävän. Puolue oli kärsinyt kevään 2019 eduskuntavaaleissa tappion, se menetti 18 paikkaa pudoten suurimman puolueen paikalta ja sai vain hieman yli 13% äänistä. Kulmuni tulee Tornioista Lapin piiristä ja aloitti poliittisen uransa keskustaveteraani Paavo Väyrysen lehdistöavustajana. Häntä on luonnehdittu perinteistä keskustalaisuutta vaalivaksi liberaaliksi, jolle aluepolitiikka on sydämen asia.⁴ Katri Kulmuni itse tiivistä keskustan poliittiset tavoitteet kolmeen asiaan, joita ovat moderni aluepolitiikka, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tasapainoinen vihreys. Hänen mukaansa Suomen Keskustan ”tie on kolmas tie sosialismin ja kapitalismin välissä, terveen talouden ja kansanvaltaisen suomalaisuuden omaleimainen tie”.⁵

Jo kahdesti aiemmin keskustassa oli valittu puheenjohtajaksi nainen. Molemmat pääsivät ministereiksi mutta kummankin verrattain lyhyt kausi päättyi eroon. Anneli Jäätteenmäki joutui eroamaan kesällä 2003 käydessä ilmi, että hän oli eduskuntavaalikampanjassaan käyttänyt tasavallan presidentin kansliasta vuodettuja Irakin sotaan liittyneitä asiakirjoja. Mari Kiviniemi taas jätti puolueenjohtajan tehtävät, koska koki jäävänsä ilman puolueen tukea, kun kannatusluvut olivat heikot. (ks. esim. Niemi 2014, 26; Mäkelä 2018, 81–82.) Kulmunin tapaus asettuu tähän keskustanaisten jatkumoon ja nähtävissä on samoja piirteitä kuin edeltäneissä eroissa, Jäätteenmäkeä kohtasi poliittinen skandaali ja Kiviniemi haastettiin puoluekokouksessa.

⁴ Suomenmaa 8.9.2019 *Näkökulma: Tällainen on uusi keskustajohtaja – ”Kulmunissa on jotain sellaista, että hän saa ihmiset puolelleen”*. <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/nakokulma-tallinen-on-uusi-keskustajohtaja-kulmunissa-on-jotain-sellaista-etta-han-saa-ihmiset-puolelleen/>

⁵ Kulmuni, Katri (2020) *Yhteinen Keskusta*. https://www.katrikulmuni.fi/site/assets/files/3987/yhteinen_kestusta_-_katri_kulmuni_2020_netti_1.pdf

Toisaalta puolueen keskeisten mieshenkilöiden keskuudesta ei myöskään poliittisia kriisejä ja skandaaleja puutu. Matti Vanhanen muistetaan suhdesotkujen ja lautakasa-kohun kautta, Ilkka Kanerva joutui eroamaan ministerintehtävistä läheteltyään satoja tekstiviestejä eroottiselle tanssijalle (ks. esim. Laine 2010; Isotalus & Almonkari 2014). Juha Sipilän ja Yleisradion välinen skandaali taas syntyi, kun Ylen katsottiin taipuneen Sipilän hallituksen painostuksen alla ja muuttaneen uutisointiaan, joka sai mediassa ymmärrettävästi paljon palstatilaa (ks. esim. Laaksonen & Pöyry 2018). Kohut ovat omiaan vaikuttamaan kansan mielikuviin ja ovat vieneet tilaa keskustan tärkeinä pitämiltä asioilta. Keskusta on nauttinut vakaata kannatusta sille uskollisissa piireissä, mutta 1970-luvulta alkaneen kaupungistumisen ja maaltamuuton myötä on puolue kohdannut haasteita. Poliittisten suuntausten lähentyessä suomalaisella puoluekentällä on keskusta kokenut painetta muuttaa suuntaansa. (Rahkonen 2012.)

1.3 Kysymyksenasettelu

Tämä tutkielma on tapaustutkimus Kulmunin viestintähankintakohusta mediarakenteisena skandaalina. Käsittelen Katri Kulmunin eroon johtaneen mediakohun prosessia ja siihen liittyviä uutisoinnin tapoja sekä näiden jatkona sitä, millaisia tulkintoja ja merkityksiä tapaukseen liittyy. Pyrin tunnistamaan tulkintoja ja niiden rakentumista käyttämällä metodina kehysanalyysia. Tutkimuskysymykseni on kaksijakoinen:

- 1) millaisia kehyksiä uutismedia käytti Kulmunin tapauksen käsittelyssä?
- 2) miten kehykset rakensivat tapauksesta poliittista skandaalia?

Analyysin tulosten tulkinnan lähtökohtana on se, millaisia vastauksia median käyttämät kehykset tarjoavat kysymyksiin siitä, miten media rakensi skandaalin ja millainen siitä tämän seurauksena tuli. Tutkimukseni keskittyy mediatekstien luomiin tulkintoihin tapauksesta, jolloin rajauksen ulkopuolelle jää vastausten hankinta sellaisiin kysymyksiin kuten oliko Kulmunin eroaminen aiheellista tai mitä koulutushankintojen kulussien takana tapahtui.

Asettamalla mediaesitykset tutkimuksen keskiöön hahmotan myös metodologisen strategiani, jossa uutiskehysten kautta selvitan miten lehdistön tekstit kehottavat Kulmunin tapausta tulkittavan. Tapaustutkimuksellinen tulokulma taas mahdollistaa viestintähankintakohun muotoutumisen ja sitä ympäröivien olosuhteiden tarkastelun laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissaan. Kulmunin viestintähankintakohulla on sille erityisiä piirteitä, jotka tekevät tapauksesta yksilöllisen, mutta sitä tutkimalla voidaan myös sanoa jotain yleistä siitä, millaisia nykypäivän poliittiset mediakohut ovat.

Toinen tutkimuskysymykseni liittyy Kulmunin tapauksen piirteet mediateoreettisen tutkimuskirjallisuuden kannalta olennaisiin keskusteluihin. Tutkimuskirjallisuudessa poliittisia kohuja on tarkasteltu useiden eri käsitteiden avulla, joista tämän tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostavat käsitteet medioituminen, mediajulkisuus, skandaali ja huomio. Ymmärrykseni Kulmunin tapauksesta nojaa näihin toistensa kanssa lomittuviin käsitteisiin ja niiden kautta käytyihin keskusteluihin. Esittelen tärkeimmät lähteet lyhyesti seuraavaksi ja laajemmin pääluvussa kaksi.

1.4 Aiempi tutkimus

Kunelius, Noppari ja Reunanen analysoivat tutkimuksessaan *Media vallan verkoissa* (2009) monipuolisesti poliittisen julkisuuden ja mediavallan tilaa Suomessa. Tätä kyselytutkimusta myös jatkaa Reunanen ja Kuneliuksen tuore julkaisu *Medioitunut valta ja politiikan paluu: Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019* (2021), joka kuvaa yhteiskunnallisten päätöksentekotapojen muuttuneen konsensushakuisesta kohti valtakamppailua. Tämän tutkielman kannalta tutkimusten suurin anti on osioissa, jotka keskittyivät päättäjien ja julkisuuden suhteeseen. Tuore tutkimus kertoo, että päättäjät suhtautuvat julkisuuteen harkitummin ja ammattimaisemmin, koska se mielletään riskialttiiksi poliittisen kamppailuna areenaksi. Kulmunin tapaus on hyvä esimerkki mediajulkisuuden riskeistä ja julkisuudenhallinnan vaikeudesta skandaalin keskellä.

Muita tämän pro gradu -tutkielman kannalta tärkeitä teoksia ovat Anu Kantolan teos *Hetken hallitsijat: julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa* (2011) sekä Juha Herkmanin *Politiikka ja mediajulkisuus* (2011). Molemmissa teoksissa käsitellään julkisuuden muutoksen problematiikkaa. Herkman käsittelee median ja politiikan elimellisen suhteen kautta suomalaisen edustuksellisen demokratian ongelmakohtia ja politiikan epäkiinnostavuutta massoille. Kantola esittelee notkean julkisuuden käsitteen, jonka mukaan julkisesta elämästä on tullut nopeampaa, arvaamattomampaa ja vaarallisempaa poliittisille eliiteille, joiden asema yhteiskunnassa on heikentynyt. Teosten kautta ymmärrän Suomen mediamaisen ja uutismedian muutosta, sekä niiden yhteydessä käytyä ajankohtaista yhteiskuntakriittistä keskustelua.

Poliittisia skandaaleita erityisesti medioituneina tapahtumina tutkineen John B. Thompsonin teos *Political Scandal* (2000) avaa oven tutkielma peruskäsitteen, skandaalin, monipuoliseen ymmärtämiseen. Thompsonin määritelmän mukaan skandaalin syntyy, kun julkisuuteen nousee epäily normeihin liittyvästä rikkomuksesta. Väreily julkisessa keskustelussa voi alkaa

väärin teon paljastumisesta, jonka vakavuutta mitataan suhteessa siihen arvomaailmaan, jota rikkomuksesta epäillyn nähdään edustavan. Mitä räikeämpi rikkomus suhteessa niihin arvoihin ja normeihin joihin ihminen tai instituutio liitetään, sitä todennäköisemmin tapaus kohahduttaa mediassa, joskus jopa paisuen täysimittaiseksi skandaaliksi. Poliittinen luottamus tai sen puute nähdään luvun alussa siteeraamassani MustReadin artikkelissa kynnyskysymyksenä sille, voiko poliitikko jatkaa uraansa sen jälkeen, kun jokin rikkomus on tullut esiin. Thompson (2000, 245) puhuu poliittisesta vallasta, jonka edellytyksenä tarvitaan symbolista valtaa, joka taas muodostuu luottamuksesta ja maineesta. Symbolinen valta mahdollistaa poliittisen vallankäytön, koska sen avulla varmistetaan muiden tuki omille poliittisille tavoitteille. Näitä tavoitteita ei voi saavuttaa ilman luottamusta, jonka mukana tietenkin tulee myös poliittinen vastuu.

Thompsonin teos keskittyy Yhdysvaltojen ja Brittien poliittisiin skandaaleihin, joten pohjoismaisen näkökulman tarjoaa Sigurd Allernin ja Ester Pollackin (toim.) teos *Scandalous! The mediated construction of political scandals in four Nordic countries* (2012). Toisin kuin angloamerikkalaisessa kontekstissa, poliitikkojen seksiskandaalien sijaan pohjoismaisessa mediassa korostuvat erilaiset valtakamppailuihin tai talouteen liittyvät skandaalit. Teoksen painopiste on uutismedian tulkinnoissa skandaaleista ja median toiminnan vaikutuksissa skandaalien syntyyn ja kulkuun. Esimerkiksi journalistiset genret määrittelevät tapoja, joilla asioita mediassa esitetään ja miten niitä skandalisoidaan. Skandaalien käsitteleminen nimenomaan median jollain tavalla olevaksi tekevinä ohjasi suuresti tämän pro gradu -työn näkökulman valintaa.

Poliittisista mediakohuista on tehty lukuisia opinnäytetöitä, mutta tämän tutkielman kannalta keskeisimpiä ovat kaksi Turun yliopistosta valmistunutta tutkielmaa, joissa molemmissa on käytetty metodina kehysanalyysia. Matti Vanhasen kehyksiä vaalirahoituskohun yhteydessä käsitellyt tutkielma (Elo 2013) valmistui mediatutkimuksen oppiaineesta ja tiedustelulakihankkeen kehyksiä käsitellyt työ (Koskela 2018) valtio-opin puolelta. Opiskelen valtio-oppia sivuaineena, joten näissä graduissa yhdistyivät aiheiden ja metodin yhteensopivuuden lisäksi myös omat akateemiset mielenkiinnon kohteeni.

Tutkielmani etenee seuraavasti. Toinen pääluku esittelee tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Keskeisimpiä käsitteitä ovat medioituminen, mediajulkisuus, skandaali ja huomio. Tietenkään ei ole mahdollista kuvailla kaikkia puolia, joita tapaukseen liittyy, mutta

käsitteiden kautta ymmärrän olennaisimmat aiheet, ilmiöt ja teoreetikot, joiden kautta erityisesti mediateoreettisessa tutkimuskirjallisuudessa on poliittisista kohuista keskusteltu.

Tutkielman kolmannen pääluvun muodostaa tutkimusmetodien esittely. Tässä tutkielmassa hyödynnetään tapaustutkimuksellista strategiaa, jonka avulla pyrin avaamaan tapauksen prosessimaista rakennetta, eli miten kohu median uutisoimana muodostui sellaiseksi kuin siitä tuli, sekä liittämään tapauksen laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Kehysanalyysin avulla selvitan, miten uutisoinnin ja kirjoittamisen merkityksellistävät viestintähankintakohua ja miten uutiskehykset sitä kehottavat tulkittavan.

Neljäs pääluku esittelee tutkielman aineiston ja viestintähankintakohun aikajanan sellaisena kuin se mediassa esitettiin. Aineiston kehysanalyttinen tarkastelu muodostaa viidennen pääluvun, joka on jaoteltu alalukuihin kunkin aineistosta löydetyin kehyksen mukaisesti. Kuudes alaluku vetää yhteen raportissa esitetyt tulokset ja esittää niiden perusteella johtopäätökset. Viimeisessä luvussa käydään myös tutkielmaan liittyvä metakeskustelu ja ehdotelmia jatkotutkimukselle.

2 Teoreettinen viitekehys ja käsitteet

2.1 Medioituminen

Medioituminen on monitulkintaisuudestaan huolimatta noussut 2000-luvun kuluessa median ja viestinnän tutkimuksessa avainkäsitteeksi, jonka avulla tutkijat ovat koittavat ymmärtää median roolia osana yhteiskuntaa ja kulttuuria. Medioiden lähes jatkuva läsnäolo ja merkitys osana ihmisten arkielämää kuvaa medioitumisen mikrotasoa, jossa esimerkiksi vuorovaikutus tapahtuu teknisten laitteiden välityksellä. Makrotasolla medioituminen liittyy instituutioiden välisiin suhteisiin. (Seppänen & Väliverronen 2013, 41.)

Mediatutkimuksessa media, monikkomuoto latinan sanasta medium, on tavallisesti liitetty viestintään, mutta yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa jotain, joka toimii välittäjänä.

Suomenkielisessä viestinnätutkimuksessa on vakiintunut yksikkömuoto media ja monikkomuoto mediat. Mediaa voivat olla esimerkiksi viestintäteknologiat eli itse välineet kuten televisio tai sanomalehti, tai sisällöt eli se mitä välitetään. Utismedia-sanalla viitataan tämän tutkimuksen yhteydessä joukkoviestinnän muotoihin ja ensisijaisesti journalistiseen mediantuotantoon, jota hahmotetaan erityisesti sen yhteiskunnallisten tehtävien kautta: vallanpitäjien valvojana, tiedonvälittäjänä ja lukioiden palvelijana.

Wiion (2006, 53) mukaan median vaikutuksista vastaanottajaan on vaikea antaa yksiselitteistä vastausta, mutta lähtökohtana voidaan kuitenkin hyväksyä se, että mediatutkimuksessa ajatellaan medially olevan merkittäviä vaikutusta ihmisiin ja yhteiskuntaan. Median vallankäytön tutkimus palautuu osaltaan mediatutkimuksen alalla vaikutustutkimuksen perinteeseen, jossa kysymykset liittyvät median vaikutukseen mielipiteiden, asenteiden ja käyttäytymisen muutoksissa. Vaikutustutkimuksen mukaan media kykenee vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin niitä vahvistavilla tavoilla, mutta niiden muuttaminen on hankalampaa. Niin kutsuttu agendan asettamisen teoria käänsi ajatuksen median vallasta koskemaan sitä, mistä ihmisillä ylipäänsä on mielipiteitä. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 50.)

Utismedian vaikutusvalta ulottuu sekä yhteiskunnan että yksilön tasolle huomattavalla tavalla. Tehdäkseen työtään päättäjien on vaikea irrottautua nykyisestä mediamaisemasta, johon kuuluu lehdistön lisäksi esimerkiksi sosiaalisen median alustat ja blogit. Näistä on tullut yksi poliittisen toiminnan paikoista. Kuten Reunanen ja Kunelius (2021, 9) toteavat, politiikasta puhuttaessa on vaikeaa välttyä puhumasta myös uutismediasta, koska se seuraa poliitikkojen tekoja eduskunnan politiikka-areenan lisäksi nykyään myös mediamaisemassa.

Nykyään median kaupallistumisen, markkinoitumisen ja omistuksen keskittymisen myötä journalistinen kriittisyys on lisääntynyt, kun taas ennen poliittinen eliitti ja lehdistö toimivat konsensushakuisesti tavalla, joka tuki ja ylläpiti kansallisen menestyskertomuksen rakentamista (Herkman 2011, 25–26).

Uutismedian vaikutus päätöksentekoon ja politiikkaan ymmärretään tässä tutkielmassa Reunasen ja Kuneliuksen (2021, 14–16) tavoin kolmijakoisena niin, että kaikki kolme puolta kytkeytyvät toisiinsa. Ensimmäiseksi media voi vaikuttaa siihen, miten poliittiset toimijat arvioivat toistensa vaikutusvaltaa eli poliittisen vallan määrää suhteessa itseensä ja muihin. Media toimii vaikutusvallan arvioinnissa välillisesti, koska toimijoiden on jollain tavalla viestittävä valtaansa. Toiseksi medialla voi olla suurempi vaikutus politiikan agendan muotoutumisessa, johon se voi tulla osalliseksi esimerkiksi nostamalla julkisuuteen puheenvuoroja tai uutisoimalla päätösvalmisteluista. Kolmantena mediavaikutuksen muotona on median tavat kehystää poliittisia kysymyksiä. Kehystämällä ei vaikuteta pelkästään siihen, millaiset ratkaisut nähdään toimivimpina, vaan mitkä asiat ylipäätään nähdään korjausta vaativina ongelmina eli kelpaavina poliittiselle asialistalle. Poliittikka on jatkuvaa kamppailua siitä, kenen tapa kehystää jokin aihe päätyy muodostamaan vallitsevan tulkintakehyksen. Reunanen ja Kunelius (em.) vertaavat kehystämistä tarinallistamiseen, jossa kertomuksen osapuolilla nähdään erilaisia määrättyjä rooleja, kuten sankarit ja konnat tai politiikka kilpailuna, jossa on voittajia ja häviäjiä.

Uutismedian merkityksen muutos voidaan ymmärtää medioitumisen käsitteen kautta niin, että median merkitys on kasvanut ja medialogiikalla on suuri valta yhteiskunnallisen toiminnan määrittäjänä (Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 22–24). Medialogiikan laajentumisen muille yhteiskunnallisen toiminnan aloille on todettu näkyvän esimerkiksi politiikan medioitumisena siten, että poliitikot joutuvat entistä enemmän kamppailemaan julkisuudesta ja julkisuudessa näkemystensä puolesta sekä vastaamaan kritiikkiin (Herkman 2011, 22). Toisaalta ajatusta yhdestä vallitsevasta medialogiikasta on kritisoitu median vaikutusvaltaa muuhun yhteiskuntaan liiaksi korostavana ja yksipuolistavana. Se jättää huomiotta eri sosiaalisten ja kulttuuristen kontekstien vaikutukset siihen, miten jonkin mediateknologian logiikka ymmärretään. Mediaa ei tulisi tarkastella pelkästään suhteessa muihin instituutioihin tai välineenä, jonka kautta muut instituutiot esiintyvät, vaan myös itse valtatekijänä, joka noudattaa sille erityistä toimintalogiikkaa. (Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, 48–49.)

Kunelius ja kumppanit jatkavat, että median toimintalogiikkaa ei pidä käsittää muista symbolista valtaa järjestävistä logiikoista, kuten markkinoitumisesta tai henkilöitymisestä, täysin erillisenä. (Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, 48–49.) Vaihtoehtoisena tapana suhtautua medioitumiseen onkin esitetty sen käsittämistä yhtenä nykyajan yhteiskunnallisista metaprosesseista, kuten yksilöllistyminen, globalisaatio ja kaupallistuminen. Tämä vaihtoehto ei aseta mediaa kaiken keskiöön, vaan näkee sen osana kompleksisia kehityskulkuja, jotka ovat johtaneet yhteiskunnan muutoksiin. (Ampuja, Koivisto & Väliverronen 2014, 29–31.)

Medioitumisen prosessia voidaan analysoida eri näkökulmista. Jos katsotaan politiikan mukautuvan median kasvaneeseen vaikutusvaltaan luopumalla ominaisesta toimintalogiikastaan ja muuttamalla esimerkiksi henkilöityneemmäksi ja konfliktihakuisemmaksi, ymmärretään medioituminen mediakeskeisesti. Jos taas ajatellaan, että media on politiikan toimijoille sekä mahdollinen uhka että resurssi, jota hyödynnetään tai jolta suojaudutaan oman logiikan ja tarpeiden mukaisesti, lähestytään medioitumista politiikkakeskeisesti. Lähestymistapojen ei tarvitse olla ristiriidassa keskenään, ne ennemminkin valottavat ilmiön eri puolia. (Reunanen & Kunelius 2021, 13–16.)

Medioitumista ei kuitenkaan tapahdu vain median ja muiden välillä vaan myös median sisällä, koska media ei enää yksinään kontrolloi julkista huomiota. Tämän tuloksena medioituminen ulottuu myös mediaan itsessään, jolloin mediasta on tullut sekä riippuvaisempi että haavoittuvaisempi suhteessa siihen kohdistettuun julkiseen huomioon Yleisön huomio ja kiinnostus on institutionaalisen vallan resurssi, johon kohdistuu kilpailua eri mediumien ja toimijoiden suunnista. (Kunelius ja Reunanen 2016, 381.)

Politiikan medioitumisesta päästään politiikan ja mediajulkisuuden äärelle. Mäkelä (2018, 88) kiteyttää poliitikon ja median olevan riippuvaisia toisistaan, koska media saa toimintansa demokraattisen tarkoituksen yhteiskunnallisen elämän seuraamisesta ja poliitikot ovat medialle sisällön lähteitä. Media hallitsee ja suuntaa julkista huomiota valitsemiinsa kohteisiin, jolloin poliitikon on pyrittävä maksimoimaan medianäkyvyytensä saadakseen osansa julkisuudesta ja tavoittaakseen äänestäjät.

2.2 Mediajulkisuus

Politiikan mediajulkisuudessa on läsnä koko joukko erilaisia ilmiöitä, kuten politiikan medioituminen, viestinnällistyminen ja henkilöityminen, jotka heijastuvat erityisesti median

ja politiikan väliseen vuoropuheluun (Mäkelä 2018, 76; 86). Tämän voi nähdä mahdollisuutena tapaustutkimukselle, koska se pyrkii nimenomaan ymmärtämään tapahtumia ja ilmiöitä asiayhteyksissään sekä niitä ympäröiviä laajempia keskusteluita. Median ja politiikan välinen valtasuhde elää ja muuttuu molempien osapuolien kokemien muutosten mukana, jolloin tämän tutkielma tarjoaa otannan siitä, miltä mediajulkisuus näytti siinä viestintähankintakohun aikaan.

Kantolan (2011) käsite notkea julkisuus kuvaa nopeatempoista, yksilöä korostavaa ja eliiteille vaarallista mediajulkisuuden muotoa, jossa viestimet kilpailevat keskenään kiinnostavuudesta sekä lukijoiden huomiosta ja suhtautuvat kriittisesti päättäjiin, jotka julkisuudessa toimiessaan joutuvat alttiiksi mainehaittaa aiheuttaville skandaaleille. Kunelius ja muut ovat samaa mieltä siitä, että mediajulkisuuden luomat mielikuvat voivat vaarantaa ja kyseenalaistaa organisaation legitimitetin. Varsinkin toimialoilla, joilla luottamus ja riippumattomuus ovat korostuneita, kuten poliisi ja oikeuslaitos, mainehaitta voi olla merkittävä. Mediajulkisuus nähdään heidän tutkimuksensa mukaan silti yleisesti positiivisena asiana instituution vaikuttavuuden ja päättäjien vaikutusmahdollisuuksien kannalta. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 383.)

Poliittisten puolueiden nauttiman suosion nykytilanne kontrastoituu vahvasti 1950-luvulta vielä 1980-luvulle vallinneeseen yhteiskuntajärjestykseen, jossa puolueiden kannatus muodostui uskollisesti suurimpien yhteiskuntaluokkien, porvarien, maatalousväen ja työläisten, jakaantumisen mukaisesti. Luokkajako on kuitenkin hälvennyty, kun elinolot ovat parantuneet, väestön kulutusmahdollisuudet ovat monipuolistuneet ja keskiluokka on kasvanut. Samalla puolueiden ideologiset eroavaisuudet ovat kaventuneet, koska ne koittavat kaikki kilpailla siivusta kasvavaa keskiluokkaista äänestäjäkuntaa. (Kantola 2011, 21–22). Kehityskulku johtaa siihen, että keskivertoäänestäjällä on yhä enemmän varaa valita itseään miellyttävien ehdokkaiden ja puolueiden välillä, koska yleisesti ottaen jokainen puolue koittaa saada hänen äänensä. Kolikon kääntöpuolena on tietysti se, että ehdokkaiden pyrkiessä lähemmäksi poliittista keskustaa puolueet alkavat kaikki muistuttaa toisiaan.

Nykyinen mediayhteiskunta yhtäältä ohjaa poliitikkojen toimintaa, jotka pyrkivät maksimoimaan positiivisen julkisuuden ja minimoimaan negatiivisen. Poliitikot haluavat päästä esille mediaan, mutta sinne päästykseen on heidän hyväksyttävä sen toimintaperiaatteet. (Mäkelä 2018, 76.) Mediateoreetikko Norman Fairclough'n (1997, 261) mukaan politiikalla sosiaalisena toimintana, teksteinä ja puheena on monimutkainen elinkaari

ja usein uutisaiheet tulevat konstruoiduiksi medioituneiden poliittisten tilanteiden itsensä toimesta. Fairclough (1997, 64–65) näkee tiedotusvälineet vallan välineinä, mutta muistuttaa median ja hallitsevan yhteiskuntaluokan välisen yhteyden olevan monitahoinen ja muuttuva. Hänen mukaansa vallitsevia valtasuhteita tukevat ja uusintavat ideologiset representaatiot välittyvät mediateksteissä kätkeytyneenä luonnollistettuihin puhetapoihin, jotka ymmärretään itsestäänselvyyksinä niin toimittajien kuin yleisön toimesta. Median ideologiset vaikutusmahdollisuudet ja liikkeelle paneva voima voivat toki myös kääntyä valtaapitäviä vastaan. Viestintä- ja esiintymistaitojen katsotaan olevan poliitikon perusvalmiuksia, poliitikot panostavat sekä aikaa että rahaa viestinsä läpi saamiseen mediassa oikealla tavalla (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 59, 350).

Mäkelä (2018, 80) muistuttaa, että poliitikolle julkisuudessa asetetut odotukset ovat usein ristiriitaisia: on esiinnyttävä sujuvasti ja kannattajiaan miellyttävästi sekä selviydyttävä kriiseistä, mutta esiintymiskoulutuksen hankkiminen voidaan nähdä epäilyttävänä ”pelaamisena”. Poliitikkoja haastetaan ja heille esitetään hankalia kysymyksiä, joita toimittajat Fairclough’n mukaan perustelevat tavallisista ihmisistä koostuvan yleisönsä tiedontarpeella ja näin oikeutuksellaan puhua heidän puolestaan. Toisaalta yhtä hyvin poliitikot voivat väittää edustavansa tavallisia kansalaisia ja hyödyntää medialogiikkaa esimerkiksi käyttämällä tietynlaisiin ryhmiin vetoavia puhetapoja julkisissa esiintymisissä. (Fairclough 1997, 248.)

Politiikan julkisuutta määrittää Kantolan mukaan kilpailu liikkuvista äänestäjistä ja yksittäisen puolueorganisaation vallan pieneneminen. Asiakysymyksistä päätetään joustavasti ja sillä on suuri merkitys, miltä puolue ja sen toiminta näyttää ulospäin. Markkinointiin, poliitikon imagoon ja julkiseen näkyvyyteen kiinnitetään huomiota. Kannattajiin koitetaan saada yhteys median avulla, joko perinteisten julkisuuden portinvartijoiden kuten television keskusteluohjelmien kautta, tai sosiaalisen median mahdollistamien uusien reittien avulla. (Kantola 2011, 26) Mäkelä (2018, 79) näkee mediajulkisuuden määrän ja laadun olevan tiiviisti yhteydessä siihen, miten poliittinen valta jakautuu nyky-yhteiskunnassa. Hänen mukaansa tämä on myös huomattavissa poliitikoista käytävässä julkisessa keskustelussa. Kielteisten mielikuvien karistaminen voi olla vaikeaa, jos media sinnikkäästi ylläpitää niitä esimerkiksi kohun tai skandaalin seurauksena, jolloin esimerkiksi poliitikon nauttima luottamus voi vähentyä siinä määrin, että tuloksena on eroaminen (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 38).

Politiikan henkilöitymistä voi myös tulkita niin, että entisenlaiset samaistumisen kohteet eivät enää vetoa poliittisessa julkisuudessa, joten luokan tai kotipaikan sijaan muut aspektit korostuvat, kuten henkilökohtainen moraalit ja sitä kautta luottamus (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 52). Kohut ja skandaalit ovat osuva esimerkki julkisuuden kehittymisestä vaikeasti hallitavaksi toiminnan alueeksi, jossa poliitikon asema on hauras. Thompsonin (2000; 2020) mukaan skandaalit eivät ole pelkkiä pinnallisia kohuja jotka vievät huomiota merkittävämmiltä asioilta, koska ne pystyvät paljastamaan ja tuomaan julki piilotettuja asioita ja koskettamaan todellisen vallan muotoja. Kunelius ja muut ovat Thompsonin kanssa samoilla linjoilla tulkitessaan politiikan julkisuuden epävakauden "tuottavan säröjä vallitsevaan hegemoniseen ideologiaan" (2009, 52).

Medioitumisen seurauksena myös uutismedia on joutunut sopeutumaan erilaisiin muutoksiin mm. toimintaympäristössään, välineiden teknisessä kehityksessä ja alan koulutuksessa. Uutismedia heijastelee sitä kehitystä, joka on ollut käynnissä läntisten demokratioiden jälkimoderneissa ja keskiluokkaisissa yhteiskunnissa viimeiset sata vuotta. Journalismin pyrkimyksenä on ensin ollut irtautuminen raportoimistaan instituutioista ja neutraali esitystapa, sittemmin yhä vahvistuva itsenäisyys sekä kriittisyys. Kehyminen, journalistisen kerronnan tavat sekä juttutyypit kertovat eri keinoista, joiden avulla uutismedia aktiivisesti ottaa osaa valtapeliin ja kokoaa yleisöjen hajautunutta huomiota. (Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, 60–61.) Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että journalismi olisi välttämättä kehittynyt laadukkaampaan tai tasapuolisempaan suuntaan. Esimerkiksi journalismin sukupuolittuneisuus näkyy siinä, että edelleen poliittisen agendan asioita jaotellaan vanhentuneiden oletusten mukaan, kuten että talouspolitiikka nähdään miehisenä ja sosiaalipolitiikka naisellisenä alueena. Naispolitiikkojen on ollut vaikea luoda itselleen julkisuuskuva, joka kelpaisi julkisuudelle, jota ei ole helpottanut toimittajien arvojen ja asenteiden vaikutus siihen, millaisina naispolitiikot mediassa kuvataan. (Mäkelä 2018, 78.)

Liberaaliin demokratiakäsitykseen liittyy keskeisesti ajatus vapaasta ja objektiivisesta lehdistöstä, joka häivyttää toimittajan henkilökohtaiset tuntemukset uutisoinnissa. Kyseinen ajatus on yhä läsnä myös tämän päivän toimittajien ammatillisessa identiteetissä, mutta niin kutsutun affektiivisen käänteen jälkeen tutkimus on ollut yhä kiinnostuneempaa tunteiden kiertämisestä mediassa. Toimittajat taas eivät enää niin vahvasti vastusta esimerkiksi kerronnallisuutta, viihteellisyyttä ja emotionaalisuuden paljastamista uutisoinnissa, koska yleisöt ovat vastaanottavaisempia tällaiselle sisällölle. Journalistinen työ ja yleisön vastaanotto tavallaan luovat reunaehjoja poliittiselle toiminnalle ja muutokselle, kun

tietynlaiset tunteet kannustavat tiettyjä yhteiskunnallisen osallistumisen ja ilmaisun muotoja, samalla rajoittaen toisia. Mediaympäristössä tunteet ovat performatiivisia, ne ovat huolellisesti lavastettuja ja niillä on tietty strateginen tarkoitus, joka yhdistää ne toimintaan sekä lopulta yhteiskunnalliseen muutokseen. (Wahl-Jorgensen 2019, 8; 35–36.)

Journalistit ylläpitävät yhteiskunnan normeja, samalla luoden standardeja, joita vasten poliitikkoja arvioidaan (Allern & Pollack 2012, 17). Uutisoidessaan yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista toimittajat kertovat tarinaa. Vetoavin narratiivi on sellainen, joka yhdistää rationaalisuuden ja objektiivisuuden ideaaleihin personoitua, tunteellista kerrontaa. Medioituneessa politiikassa tunteiden merkitykset rakentuvat mediadiskursseissa, jotka määräävät miten järjellistämme ja tulkitsemme ympäröivää maailmaa. (Wahl-Jorgensen 2019, 168.) Joissakin journalismin muodoissa tunnepitoiset ilmaisut ovat merkittävämmässä roolissa kuin toisissa, esimerkiksi televisiouutisten illan päälähetyksessä on totuttu näkemään toimittaja, jonka olemus on rauhallinen ja kerronta selkeää. Journalistit eivät yleensä käytä strategisesti hyväksi omia tunteitaan, vaan tunnepitoisten viestien hallitseminen ja sääteleminen on tapa etäännyttää uutisaihe toimittajasta itsestään, samalla herättäen vastaanottajissa tunnereaktio (Wahl-Jorgensen 2019, 39). Kollektiivisten tunnereaktioiden tavoite voi olla esimerkiksi ihmisiä yhdistävä tai erottava, median näkemykseen sitouttava tai toimintaan kannustava.

Tunteet liittyvät myös seuraavan alaluvun aiheeseen. Skandaalit ovat julkisia tapahtumia, joihin liittyy laajaa huomiota sekä paheksunnan, hämmennyksen ja jopa vihan tunteiden hallintaa. Poliittisten skandaalien raportoinnissa moraalinen paheksunta ja tuomitseminen muodostavat perustan oikeudenmukaisuuden, anteeksipyyntön ja katumisen vaatimuksille, joita lehdistö esittää. Tunne epäoikeudenmukaisuudesta kultivoituu yleisölle tunnetason moraalisen närkästyksen kautta. (Wahl-Jorgensen 2019, 42.)

2.3 Skandaali

Tukeudun skandaalin määritelmässä John B. Thompsonin työhön poliittisten ja medioituneiden skandaalien tutkimuksen saralla. Hän määrittelee skandaalin tapahtumana, joka tulee julkiseksi ja johon liittyy arvoja, normeja tai moraalikoodeja koskeva rikkomus. Vaikka tapahtumassa on läsnä salailun elementti, eli tapahtuma yritetään jollain tapaa piilottaa, se tulee kuitenkin ilmi tai siitä tehdään julkista. Julkitulon myötä syntyy myös julkinen paheksunta tapahtumaa kohtaan, ja tämä voi vahingoittaa asianosaisen mainetta. Skandaalin ainekset ovat tosin kulttuurisesti sidonnaisia ja kontekstista riippuvaisia, eli

kaikista normirikkomuksista ei tule skandaaleja. Kun tarkastellaan skandaaleja niiden keskuksessa olevien yksilöiden kannalta, voidaan huomata suurempaa herkkyyttä skandaaleille, jos yksilö edustaa tai hänen koetaan edustavan joitain tiettyjä arvoja. Myös yksilön asema ja käyttämä valta yhteiskunnassa vaikuttaa siihen, kuinka skandaaliherkkiä hänen tekonsa ovat. (Thompson 2000, 14–15.)

Vaikka tässä pro gradu -työssä viittaankin Kulmunin tapaukseen kohuna, sen täyttää Thompsonin skandaalin määritelmän. Median toiminta teki tapauksen julkiseksi ja osoitti viestintäkoulutushankinnoissa tapahtuneen virheen tai väärin teon. Tapaukseen liittyi salailua, sillä erityisavustajan uskottiin junailleen kalliit koulutukset Kulmunin tietämättä yksityiskohtia. Laajan mediahuomion siivittämänä tapaus sai osakseen julkista paheksuntaa. Kulmuni oli korkeassa asemassa oleva ja laajoja valtuuksia omaava poliitikko, jolloin häneen henkilöityvä skandaali koettiin rikkomuksena niitä arvoja vastaan, joita hän valtiovarainministerinä edustaa. Skandaali vahingoitti Kulmunin mainetta ja johti lopulta ilmoitukseen jättäytymisestä pois ministeritehtävistä.

Skandaaleihin tiivistyy kyseessä olevan ajan henki, sillä skandaalit kertovat aina jotain erityistä siitä yhteiskunnasta, jossa ne esiintyvät. Yleisenä trendinä on osoitettu, että Suomessa skandaalien määrä on 1970-luvulta alkaen tuplaantunut seuraavana vuosikymmenenä ja yhä useammin skandaalin keskiössä olevat ovat joutuneet luopumaan julkisesta asemastaan ja tehtävistään (Kantola 2011, 43). Thompsonin mukaan skandaalien merkitys piilee siinä, miten ne voivat paljastaa yhteiskunnallisia valtasuhteita. Skandaalit ovat taisteluita symbolisesta vallasta, joissa henkilön tai instituution maine ja luottamus ovat uhattuna. Ne eivät välttämättä tuhoa mainetta ja vaaranna luottamusta, johtaen ihmisten ja urien vahingoittamiseen, mutta niillä on kapasiteettia tähän. (Thompson 2000, 245.)

Poliittiset skandaalit ovat medioituneita tapahtumia, joissa on kyse politiikan moraalin ja uskottavuuden rapautumisesta (Herkman 2011, 103). Skandaalit ja median suhtautuminen niihin heijastelee poliittista kulttuuria ja kertoo moraalisisista arvioista (Esser & Hartung 2004). Käydessä ilmi, että poliitikon sanat eivät vastaa hänen tekojaan, erityisesti jos kyseessä on lainsäätäjän toimiminen lainvastaisesti tai laista välittämättä, on tuloksena skandaali ja mahdollisesti väärintekijän ero tehtävästään. Poliitikkoja arvioidaan vasten yhteiskunnallisia normeja ja standardeja, joita media ja journalistit myös osaltaan toiminnallaan ylläpitävät (Allern & Pollack 2012.) Media myös tarkoituksellisesti tuottaa skandaaleja, koska

kilpailullisuus on lisääntynyt mediakentällä ja kohu-uutiset myyvät hyvin niin iltapäivä- kuin laatulehdistössä (Kantola 2011, 59).

Kantola ja Vesa (2013) ovat tutkimuksessaan tarkastelleet medioituneita skandaaleja ja niiden linkkejä pitkällä aikavälillä tapahtuvaan yleisen moraalisen järjestyksen muutokseen. Heidän mukaansa suomalaisessa yhteiskunnassa on 1970-luvulta lähtien ollut käynnissä muutos kohti suurempaa skandaalien määrää ja vakavampia seurauksia niihin osallistuneilla. Myös Thompson näkee skandaalien olevan osana ajankohtaisia sosiaalisia muutoksia.

Medioituneina tapahtumina skandaalit ovat eläneet mukana mediakentän, viestinnän sekä julkisen ja yksityisyyden välisen rajanvedon muutosta. (Thompson 2000, 6–7.)

Yllättävät käännteet, kuten kohut ja kriisit, tekevät mediajulkisuuden pitkän tähtäimen ennakoimisesta päättäjille vaikeaa, koska ne eroavat heille tutummasta median peruslogiikasta. Mediakohun saadessa laajaa huomiota monessa välineessä ja julkaisussa, se alkaa pian elää omaa elämäänsä ja kasvamaan niin, että kohun keskiössä olevan on vaikea hallita sen kulkua. Skandaalin kohteen eli väärinteosta epäillyn on myös vaikea tietää, kuinka suurta julkinen närkästys todella on ja median reaktio on ainut saatavilla oleva mittari muun yhteisön tuhtumukselle (Esser & Hartung 2004, 1048). Sosiaalinen media voi lisätä kohun kerroksia, jolloin se ei enää ole edes lehdistön hallussa. Perinteinen media myös tarttuu sosiaalisen median alustoilla tehtyihin avauksiin ja kehittelee niistä kohulle sivujuonia. (Kunelius, Reunanen & Noppari 2009, 356.) Hatakka (2013, 148) toteaa artikkelissaan, että vaikka median rooli sosiaalisen median keskusteluiden aiheiden asettamisessa on huomattava, ovat verkkosisällöt ja niissä käytävät keskustelut tulleet osaksi toimittajien lähteitä.

Jos tavoitteena on ymmärtää median toimintaa ja sen vaikutuksia yhteiskunnassa, tulee Thompsonin (2020) mukaan huomioida millaisia vuorovaikutuksen muotoja media mahdollistaa. Hän pohjaa ajatuksiaan vuorovaikutuksesta Erving Goffmanin teoriaan, jonka mukaan toiminta tapahtuu sosiaalisessa kehyksessä, jonka mukaisesti yksilö pyrkii muovaamaan käytöstään vastaamaan kuvaa jonka hän haluaa itsestään välittää. Sosiaalinen toiminta jaetaan etualueeseen ja taka-alueeseen, jossa ensimmäinen liittyy juuri tietynlaisen mielikuvan välittämiseen ja tarkoituksellisesti julkiseen kanssakäymiseen, kun taas jälkimmäinen voi poiketa tästä paljonkin koska yksilön ”suojelumekanismit” ovat alempana. Taka-alueella sanomiset ja teot voivat olla sellaisia, jotka eivät välttämättä kestä päivänvaloa, ja erityisesti poliitikkojen kohdalla voivat aiheuttaa skandaalin. (Thompson 2020, 11.)

Thompsonin (2020) termi ”mediated online interaction” eli medioitunut online-vuorovaikutus kuvaa tilannetta, jossa kanssakäymisen ajallinen ja paikallinen konteksti on häilyvä sekä symboliset vihjeet ja eleet ovat vähäisempiä tai vaikeampia lukea kuin kasvokkaisessa viestinnässä. Tällainen medioitunut vuorovaikutus on voi olla kaksisuuntaista eli dialogista, mutta viestejä voi myös kulkea monilta lähettäjiä monille vastaanottajille. Sosiaalisen median alustat ovat selvän esimerkki edellä kuvatuista sosiaalisen kanssakäymisen paikoista, mutta myös perinteiset mediat kuten sanomalehdet ovat alkaneet muokata läsnäoloaan internetissä kohti vuorovaikutteisempaa tapaa välittää tietoa esimerkiksi osallistamalla lukijoita kommentointimahdollisuuden ja juttuehdotusten välityksellä.

Vallanpitäjien valvominen ja yhteiskunnallisten epäkohtien osoittaminen on osa journalistien työtä ja myös yksi tavoite heidän toiminnalleen sekä osa ammatillista eetosta. Skandaalit voidaan myös ymmärtää liberaalidemokratioiden positiivisena piirteenä ja niiden keskeisenä muotona (Brenton 2012). Autoritaarisissa valtioissa skandaaleja ei tavata, ellei kyseessä ole hallinnon masinoima yritys mustamaalata regiimin vastustajia (Kantola 2011, 44). Skandaalit ja erilaiset vuodot ovat medioituneen nettivuorovaikutuksen aikana useammin tarkoituksenmukaisia. Ne ovat haluttu lopputulos toiminnalle, jolla on pyritty paljastamaan aiemmin piilotettuja tapahtumia. Poliitikko on esimerkiksi voinut joutua kriittisen julkisuuden kohteeksi, jos jokin hänen sanomisistaan päätyi julkisuuteen vahingossa, kun sosiaalisen toiminnan etu- ja taka-alueiden välinen raja olikin yllättäen häilyvä tai huokoinen. Tämä kuitenkin eroaa tilanteesta, jossa median tavoitteena on paljastaa jotain piilotetuksi tarkoitettua. Valtamedian uutisoidessa vuodoista tiedot saavat legitimitettä, jolloin myös niiden potentiaalisesti aiheuttama vahinko on vakavampaa, kuin jos vuoto tulee julki internetin vähäpätöisemmällä foorumeilla. Valtamedian huomio luo tiedolle symbolista arvoa, joka edesauttaa poliittisen vallan käyttöä. (Thompson 2020, 15–16.)

Poliitikot voivat käyttää medioitunutta nettivuorovaikutusta hyväkseen esimerkiksi puhumalla suoraan kannattajilleen Twitterissä, näin horjuttaen perinteisten portinvartioiden kuten valtamedian asemaa. Toisaalta poliitikon on nykyään vaikea päästä turvaan julkisuudelta, kun potentiaalisesti kaikki heidän sanomisensa ja tekonsa voivat tulla tallennetuiksi. Tilanne siis tekee molempien asemasta hauraamman, julkisuudessa olemisesta tulee riskialtista, jolloin varautumisesta kriiseihin ja nopea reagointi kriisin sattuessa on julkisille toimijoille lähes pakollista. (Thompson 2020, 20–27.) Päättäjät pyrkivät ennakoimaan negatiivisen julkisuuden mahdollisuutta ja varautumaan oletettuun kritiikkiin etukäteen. Mediaympäristössä uutiskilpailu on kovaa ja päättäjiltä vaaditaan nopeita vastauksia, reagointia ja vastuuttamista.

(Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 354–366.) Toki uudetkin medioituneen kanssakäymisen väylät, muodot ja tahot ovat portinvartioita, eräänlaisia moderoijia, jotka päättävät kenen ääni alustoilla kuuluu ja mitä yksilöille suositellaan heidän toimintansa perusteella, usein algoritmien avustamana. Toisin sanoen ne ovat myös vallankäyttäjiä. (Thompson 2020, 20–27.)

Kantola määrittelee skandaalin erityisesti notkean modernin julkisuuteen liittyväksi ilmiöksi ja tärkeäksi modernille journalismille. Aiemmin piilossa ollut tulee skandaalin kautta julkiseksi, joka heijastelee muutosta yhteiskunnan arvoissa tai instituutioissa. Medioituminen näkyy skandaalien yhteydessä siten, että poliitikkoja ja muuta eliittiä valvotaan nykyään ensisijaisesti median välityksellä, joka on myös tehnyt journalismista entistä kriittisempää ja journalisteista vaativampia. Niin eliitin kuin kaikkien muidenkin julkisuuteen paikantuvien toimintaan kohdistuu läpinäkyvyyden ja moraalisen nuhteettomuuden paineita. Skandaali on myös yksi poliittisen toiminnan tai ”pelin” paikka, joka sotkuisena, meluisena ja ristiriitaisena prosessina on omiaan sekoittamaan valtasuhteita. Skandaaleilla ei usein ole selkeää kaavaa, jolla ne etenisivät alusta loppuun, jokainen skandaali on tapauksena omanlaisensa omine merkityksineen ja syineen. (Kantola 2011, 29–33.) Tästä huolimatta miltei kaikista skandaaleista on löydettävissä ainakin seuraavat vaiheet: tutkinta ja paljastus, korjausliikkeet, uuden tiedon vuotaminen ja spekulatiot, skandaalin lakipiste ja jälkipyykki. Skandaalin edessä ja muuttuessa vaiheesta toiseen, myös siihen kohdistettu mediahuomio muuttuu.

2.4 Huomio

Media toimii huomion tiivistymisen tilana, jossa huomion kohteiden määrä on rajallinen. Kunelius ja Reunanen (2016) näkevät kyvyn hallita julkisuutta olevan uutismedian yhteiskunnallisen vallan ytimessä. Artikkelissaan he liittävät tämän huomionsa laajempaan medioitumisesta käytyyn debattiin, todeten julkisen huomion (*public attention*) olevan rakentunut institutionaalisen vallan resurssina, joka puolestaan vaikuttaa institutionaaliseen toimintaan, tässä tapauksessa siihen miten journalismi tai politiikka toimii.

Uutismedian ei ole mahdollista nostaa asialistalle kaikkea yhteiskunnassa tapahtuvaa, vaan sen on arvioitava tapahtumia niiden uutisarvon perusteella. Uutismedian sisäiset konventiot sekä ulkoiset vaikuttimet kuten kilpailu ja teemojen toisteisuus medioiden välillä vaikuttavat huomion määrään ja laatuun. (Stanyer 2014.) Garz ja Sörensen (2017) huomasivat, että rikostutkinnan alaisiksi joutuneet poliitikot erosivat virastaan suuremmalla todennäköisyydellä, jos uutismedian raportoi tapauksesta intensiivisesti ja nosti sen yhdeksi

pääuutisaiheista. Viestintähankintakohu sai mediassa laajamittaista huomiota ja se esitettiin mediassa tiettyjen kehysten avulla, joka vaikutti siihen, miten Kulmunin tapaus eteni. Kaikki uudet skandaaliin liittyvät tapahtumat tuottavat uutta tietoa, johon median on reagoitava. (Stanyer 2014, 153). Selittääkseen näitä uskottavasti ja relevantisti median on uudelleenarvioitava ja muokattava kehyksiä, joihin se on tapahtuman alun perin asettanut tai jopa muodostaa sille täysin uusi kehys.

Medioituneissa skandaaleissa mediahuomio on aaltomaista, se saa alkunsa yhdestä tapauksesta, jonka jälkeen huomio tiivistyy ja laajenee vaiheittain. Joskus yhdestä tapahtumasta tulee mediakentällä niin kutsuttu ”avaintapaus”, jonka ympärille muodostuu tietty uutisaiheiden teema. Vaikka uutismediat kilpailevat keskenään, ne myös seuraavat tarkkaan toistensa julkaisuja saadakseen omalle toiminnalleen hyväksyntää, jonka tuloksena jotkin teemat voivat alkaa kiertää mediasta toiseen samoin raportoituina. Tämä kaikukammio aiheuttaa sen, että tiettyyn teemaan liitettävissä olevia tapahtumia aletaan mediassa käsitellä alennetulla uutiskynnyksellä, jolloin niistä raportoiminen yleistyy. (Stanyer 2014, 155–157.)

Korrelaatio ei kuitenkaan aina tarkoita kausaatiota. Media voi siis toiminnallaan saada jonkin ilmiön vaikuttamaan yleisemmältä tai yhteiskunnallisesti merkittävämmältä kuin se todellisuudessa onkaan. Tällainen toiminta on omiaan synnyttämään uutisaaltoja, mediahypeä ja jopa uutismyrskyjä. Nämä käsitteet ovat lähellä toisiaan ja niiden taustalla on ajatus yhteen asiaan tai teemaan liittyvän uutisoinnin nopeasta kasvamisesta, jonka seurauksena se tulee näkyvästi osalliseksi julkista keskustelua. Vasterman (2018, 20) määrittelee mediahypen olevan yhdestä tietystä tapahtumasta syntyvä, median luoma uutisaalto, jonka kehitykseen vaikuttaa median itseään vahvistavat uutistuotannon käytännöt. Mediahypessä uutisia ei vain raportoida, aiheita myös tehdään uutisiksi median toimesta, jos ne vain sopivat tapahtuman teemaan. Tällöin median jollekin aiheelle antama huomio on usein ylimitoitettua tai muuten epäsuhtaista.

Vastermanin (2018) mukaan utisaaltojen mittaaminen on yksinkertaista, jos aallon teemaa määrittävä avaintapaus on aidosti mediasta riippumaton tapahtuma, esimerkiksi maanjäristys, koska silloin uutisoinnin määrä korreloi tosielämän tapahtumien kanssa. Avaintapaus on medialle kannustin uutisoida lisää samanlaisista tapauksista, jolloin kaikesta määrättyyn teemaan edes etäisesti liittyvästä tulee uutisarvoista. Sellaisissa tapauksissa, jossa media vaikuttaa tapahtuman rakentumiseen sosiaalisesti, uutisoitujen tapausten määrää ei voi verrata todellisuuteen. Tulkintojen ja merkitysten vaihtelut aiheuttavat sen, että uutisaalto ei ole

tarkasti havaittavissa, jolloin on vaikeaa esittää väitteitä ylimitoitetusta mediahuomiosta suhteessa tapausten todelliseen määrään. Medialogiikasta on tullut tiivis osa yhteiskunnallista toimintaa ja Vasterman (2018, 19–21) toteaaakin teoriansa heikkouden olevan vaikeus erottaa uutisten raportointi ja uutisten tekeminen toisistaan. Siksi hän päätyy korostamaan uutisoinnin kykyä suurentaa ja vahvistaa aiheita, teemoja ja kehyksiä. Samasta syystä tässä opinnäytteessä ei ole mielekästä tarkastella millainen uutisaalto tai kohu Kulmunin tapaus todellisuudessa oli, vaan millaiseksi se mediateksteissä rakennettiin.

”Issue attention cycle” on nimitys, jota käytetään kuvaamaan jonkin tapahtuman matkaa huomion tiivistymien lävitse, alkaen korkeasta kiinnostuksesta kulkien lakipisteen kautta kohti väistämätöntä ja nopeaa hiipumista, kun narratiivin sensaatiomaisimmat yksityiskohdat ovat tulleet julki. Yhteiskunnalliset epäkohdat ja yleisinhimilliset ongelmat resonoivat yleisöissä, mutta myös sillä on väliä, kenen toimesta ongelma nostetaan esiin. Huomiota saavat erityisesti sellaiset mielipiteitä jakavat aiheet, joista syntyy ahkeraa keskustelua kansalaisten, asiantuntijoiden ja poliittisen eliitin kesken. Internetin luomat mahdollisuudet sosiaaliseen kanssakäymiseen tekevät huomion kumuloitumisesta laajempaa ja nopeampaa, mutta johtaa myös nopeammin hiipuviin ja unohtuviin kohuihin. Lyhyet, vain päiviksi kunnolla roihahtavat ja pikaisesti sammuvat skandaalit vaikuttavat olevan yleistymässä. (Stanyer 2014, 160, 162.)

Tässä luvussa olen esitellyt teoreettiset käsitteet ja keskustelut, joihin ymmärrykseni politiikan julkisuudesta ja medioituneista skandaaleista nojaa. Teoreettiselle viitekehykselle perustuvat myös valintani siitä, mistä tutkittavan tapauksen puolista olen kiinnostunut. Seuraavassa luvussa avaan tätä ajastusta ja esittelen työni tutkimusmetodologian, jossa yhdistän kehysanalyysin ja tapaustutkimuksen piirteitä.

3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen kohteena on median toiminta kohun rakentajana ja mahdollistajana. Keskityn Kulmunin viestintähankintakohun uutisointiin, josta kehysanalyysin avulla erottelen mediateksteissä käytettyjä kielellisiä valintoja. Yhdistämällä tapaustutkimuksen ja kehysanalyysin piirteitä selvitän millaisena lehdistön tekstit kehottavat Kulmunin tapausta tulkittavan, toisin sanoen minkälaisia vastauksia mediatekstit tarjoavat kysymyksiin siitä, miksi ja miten tässä tapahtumassa kävi näin. Tapaustutkimuksen tavoitteena on rakentaa yksityiskohtainen kuvaus tapahtumasta, joka ilmentää tutkimuksen kohdetta eli jotain laajempaa ilmiötä. Median kirjoitustapoihin keskittyvä kehysanalyysi taas kertoo tarkemmin median keskeisestä roolista skandaaleihin liittyvien merkitysten tuottajana ja välittäjänä.

3.1 Tapaustutkimus

Monet laadulliset tutkimukset käsittelevät aihettaan tapausten kautta, mutta niitä ei välttämättä kutsuta tapaustutkimukseksi, koska tutkimusasetelmaa ei pohjata tutkittavaa ilmiötä edustavan tapauksen tai tapausjoukon varaan. Tässä tutkielmassa haluan tietoisesti hyödyntää tapaustutkimuksellista otetta, koska se tarjoaa tutkimukselleni tietyn strategian jota seurata, mutta ei rajoita liiaksi analyysia tai metodologisia valintoja. Tapaustutkimus on eräänlainen linssi, jonka läpi katsoessaan näkee sekä tapauksen ja sen sisäsyntyisen omaleimaisuuden, että ilmiön, jota tapaus maailmassa ilmentää. (Laine et al. 2007.)

Lähestyn Kulmunin viestintähankintakohua tapaustutkimuksena, jossa tutkimuksen kohteena on uutisoinnin tavat, koska ilman median toimintaa ei olisi myöskään kohua. Uutisoinnin kautta pyrin ymmärtämään tapauksen rakentumista ja niitä piirteitä, jotka tekivät tapauksesta erityisen. Tapaustutkimuksellinen tulokulma mahdollistaa Kulmunin tapauksen käsittelemisen prosessina eli ajallisena tapahtuma, jossa huomioidaan miten tapahtuma ja sen käsittely julkisuudessa rakentuivat tietynlaisiksi ajan kuluessa. Väliaverron (1995, 20) huomauttaa, että tutkimuksen kohteen käsittäminen prosessina näkyy analyysissa jatkuvuuksien ja yhdenmukaisuuksien korostumisena, jolloin tulkinnasta voi tulla yksinkertaistava. Toinen vaihtoehto olisi hänen mukaansa erojen etsiminen, joka toisaalta taas ei kerro tapahtuman käsittelyssä tapahtuneista muutoksista.

Tapaustutkimuksessa päämääränä on ennen kaikkea ymmärryksen lisääminen tutkittavasta tapauksesta ja olosuhteista, joiden lopputuloksena tapauksesta tuli sellainen kuin tuli. Tapauksen tarkka kuvaus mahdollistaa uuden oppimisen ilmiöstä sekä saadun tiedon

soveltamisen muihin yhteyksiin. (Vuori 2021.) Tutkijaa usein ajaa tunne siitä, että tapaus on jollain tavalla tärkeä, mutta sen lopullinen merkitys paljastuu vasta tutkimuksen kuluessa. Tapaustutkimuksen arvo onkin sen tuottamassa yksityiskohtaisessa tiedossa ja kyvyssä asettaa tapaus sen laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin, josta tutkijalla voi olla jonkinlainen käsitys valmiina, mutta jonka detaljit selviävät tutkimusprosessin kuluessa. Vaikka yksittäinen tapaus ei olisi itsessään yleistettävissä, se tarjoaa kuitenkin tietoa ilmiöiden parempaan ymmärtämiseen. (Laine et al. 2007.)

Tapaustutkimus on tutkimusstrategiana joustava, jolloin tutkimuksen tavoitteet ohjaavat tutkijan tekemiä valintoja ja niiden perusteluja. Tutkimuksessa voidaan painottaa joko aineistolähtöistä tai teorialähtöistä lähestymistapaa ja tavoitteet voivat vaihdella rajattujen ilmiöiden kuvailusta hypoteesien testaamiseen ja jopa yleisten teorioiden kyseenalaistamiseen ja uusien luomiseen. Teoreettisten valintojen perusteleva selkeästi vahvistaa tutkimuksen tulosten luotettavuutta ja tekee niistä käyttökelpoisempia sovellettavaksi. (Peuhkuri 2007, 147–148.)

Tapaustutkimuksen lähtökohtana on usein kerätä mahdollisimman monipuolinen aineisto, jonka avulla voidaan kuvata tutkimuksen kohde perusteellisesti ja ymmärtää sitä kokonaisuutena. Tutkimuksen kohde määrittelee ensi sijassa sen, mistä tapauksen puolista ollaan kiinnostuneita ja tutkijan on erotettava tutkimuksen kohde itse tapauksesta. Toisin sanoen tutkimuksen kohde viittaa siihen asiaan tai laajempaan ilmiöön, mitä tapaus ilmentää. (Laine et al. 2007.) Tämän pro gradu -tutkielman kohteena ovat mediakehysten tarjoamat tulkinnat poliittisista skandaaleista, kun taas tutkittava tapaus on viestintähankintakohu.

Yleistettävyys on tieteessä usein ideaali, mutta tapaustutkimuksen kohdalla erityisyydelle annetaan arvoa, varsinkin poliittista toimintaa tutkittaessa. Yleistäminen helposti piilottaa tapauksen kulttuurisia ja historiallisia piirteitä, typistäen sen yksinkertaiseksi esitykseksi ideaalista mallista. 2000-luvun kuluessa poliittisen toiminnan lisääntynyt paikallisuus, spontaanisuus ja odottamattomuus ovat luoneet varsin hedelmälliset lähtökohdat tapausten tutkimukselliseen tarkasteluun. Todellisuus on yleisen sijaan moninaista ja poliittinen toiminta vaikeasti ennustettavaa sekä muuntuvaa, jolloin tutkimuksessa jäykkien teoreettisten arviointien sijaan tulisi pyrkiä osoittamaan tapauksen sidonnaisuus tiettyyn paikkaan ja aikaan. (Lappalainen 2007, 201;213.)

3.2 Kehystäminen

Kehystämisen ja kehyksen käsitteiden nähdään usein juontavan juurensa Erving Goffmanin (1974) sosiaalipsykologiasta, jossa hän tutki arkielämän sosiaalista vuorovaikutusta yksilöiden välillä. Goffmanin mukaan sosiaaliset vuorovaikutustilanteet tapahtuvat aina jossain tietyssä kehyksessä, jota ilman tapahtumaa on mahdotonta ymmärtää. Kehys on jotain, minkä kanssa yksilö saapuu uuteen vuorovaikutustilanteeseen, se määrittää yksilön ymmärrystä tilanteen luonteesta sekä asettaa rajat toiminnan mahdollisuuksille. Goffmanille kehystäminen ei rajoitu vain siihen, miten yksilö kokee vuorovaikutustilanteen, vaan ulottuu myös tapoihin, joilla yksilö voi kehystää tilanteen muille vaikuttamalla siihen, miten muut tulkitsevat tilanteen ja muovaavat käytöstään sen mukaisesti. Toinen kehysteorian yhteydessä usein mainittu teoreetikko on politiikan tutkija Robert Entman, joka vaikutti Goffmanin vuorovaikutuskehyksistä ja sovelsi teoriaa laajentamalla sitä yksilötasolta koskemaan myös suurempia kokonaisuuksia, kuten viestien ja tekstien tutkimusta, ja näin mahdollisti sen soveltamisen median analyysiin (Entman 1993). Media-analyysin metodina tutkijat ovat hyödyntäneet kehysanalyysia selvittääkseen, miten media esittää ja jäsentelee tietoa.

Kehykset järjestävät asioita, ne ovat aiemmin opittuja tulkintamalleja, joiden avulla yksilö jäsentää kokemusmaailmaansa ja tarvittaessa luo uusille tilanteille uusia kehyksiä (Wiio 2006, 57). Kehyksen erottaa mielen skeemoista se, että osana kulttuuria ne ovat vakiintuneempia, perustuvat sosiaaliselle kanssakäymiselle ja pienetkin muutokset niihin kehittyvät hitaasti, jos ollenkaan. Skeemat ovat yksilöllisiin kokemuksiin ja tunteisiin liittyviä kognitiivisia prosesseja ja ne ovat vain yksi kehystämisen osanen. (Van Grop 2007, 64.) Viestinnän tutkimuksessa kehystämällä viitataan usein mediaesitysten tuottamisen prosessiin, jolloin kehykset ovat tähän prosessiin liittyvien valintojen tulosta (Seppänen ja Väliverronen 2013, 97). Kehysanalyttistä näkökulmaa voi toisaalta hyödyntää myös muun kuin lehdistöaineiston yhteydessä, esimerkiksi tutkittaessa nettishakkiyhteisön tapoja ymmärtää huijaamista (Puro 2015).

Media ja yksilöt voivat käyttää kehyksiä käsitteellisinä työkaluina tiedon välittämiseen, tulkitsemiseen sekä arviointiin. Nämä käyttötarkoitukset liittyvät ennen kaikkea kehysten linkittymiseen kulttuurisen ja historiallisen kontekstin kanssa, eivätkä niinkään siihen, miten kehykset muotoutuvat kognitiivisesti. Vaikka kulttuuri on jotain, mikä on yksittäisen ihmisen vaikutusvallan ulkopuolella, kuten koodeja, normeja, stereotyyppioita, arvoja ja kehyksiä, yksilöt esimerkiksi mediatyössä hyödyntävät kulttuuria tehostaakseen viestien välittämistä.

Kulttuuri sijaitsee yhteiskunnan jaetuissa muistissa, jolloin sen sisältämät merkitykset ovat tunnistettuja ja näin myös käytettävissä omassa kontekstissaan. Vaikka sosiaalisesti rakentuneen todellisuuden tulkinta riippuu yksilön subjektiivisesta kokemuksesta eikä tulkinta voi ikinä saavuttaa absoluuttisen totuudellista havaintoa, kehysten yhteys kulttuuriin mahdollistaa sen, että yksilö voi tunnistaa ja jakaa kehysten välittämän tulkinnan, koska kulttuuri on nimenomaan jaettua ja näin ollen tunnistettavissa. (Van Gorp 2007, 62.)

Journalistit tuottavat uutiskehyksiä esimerkiksi ammatillisten konventioiden kautta, joita yleisö tulkitsee aktiivisesti. Aktiivisuus näkyy siinä, että yleisö ei vain passiivisesti vastaanota kehysten sisältämiä merkityskokonaisuuksia sellaisinaan. Ajattelu joukkoviestinnästä on kehittynyt niin, että enää ei ajatella massojen vastaanottavan viestien sisältöjä kritiikittä, sillä yleisöjen mielipiteiden muuttamisen on huomattu olevan varsin vaikeaa, jolloin viestintä voi korkeintaan vahvistaa jo olemassa olevia tulkintoja. Toimittajat sekä yleisöt käyttävät kehyksiä rutiininomaisesti ja esimerkiksi politiikan uutisia on totuttu kehystämään milloin pelinä, milloin teatterina, joka osaltaan vaikuttaa siihen, miten lukijat ajattelevat politiikasta. Kehyistäminen kertoo median vallasta puheenaiheiden määrittelijänä, eikä tämä ole jäänyt huomaamatta muilta yhteiskunnallisilta toimijoilta, jotka pyrkivät eri vaikuttamiskeinoin saamaan omat kehyksensä median levittämiksi. (Seppänen ja Väliverronen 2013, 98.)

Uutisointi ei kuitenkaan rajoitu pelkästään toimittajan harjoittamaan tarinankerrontaan ja kehystämiseen, jota lukija sitten tulkitsee omista viitekehyksistään käsin, vaan siihen liittyy muitakin kehystämisen mekanisme. Journalistisen kehystämisen prosessin muodostavat useat keskenään vuorovaikutuksessa toimivat elementit, kuten mediayhtiöt, yleisöt ja uutislähteet. Kehys ja kehystämisen voidaan tutkimuksessa purkaa osiin tarkastelemalla niitä eri näkökulmista, joista muutamia keskeisimpiä esittelen seuraavaksi.

Journalistinen kehystämisen voidaan ymmärtää sen kautta, puhutaanko sanomien tuotannosta eli media- tai uutiskehyksistä vai niiden vastaanottamisesta eli tulkintakehyksistä (Wii 2006, 57). Tutkimuskirjallisuudessa käsitteitä mediakehys ja uutiskehys käytetään vaihtelevasti, mutta pääpiirteissään kuitenkin tarkoittamaan samaa asiaa, eli mediatekstien tuotannon asettamia kehyksiä. Tulkintakehyksillä taas viitataan median vastaanottajien muodostamiin kehyksiin. Erilaisten kehysten rajoja ei tosin välttämättä ole mahdollista määrittellä kovin tarkasti, koska esimerkiksi toimittajat seuraavat julkista keskustelua ja kuluttavat muiden medioiden sisältöjä, näin luoden omia tulkintakehyksiään, jotka taas vaikuttavat heidän työssään käyttämiin uutiskehyksiin.

D'Angelo ja Shaw (2018, 210–216) erottavat neljä kehystä – journalistinen kehys, yleisökehys, ongelmakehys ja uutiskehys – osaksi, joiden erityispiirteistä ja suhteista toisiinsa journalistinen kehystäminen rakentuu. Journalistinen kehys ja yleisökehys ovat skeemoihin eli yksilön mielen kuviin palautuvia. Niillä viitataan yksittäisen journalistin eli viestin lähettäjän ja yksittäisen yleisön jäsenen eli viestin vastaanottajan kognitiivisten prosessien tuottamaan yksilölliseen kehykseen. Ongelmakehykset ovat uutistuotannon ulkopuolisten yksittäisten toimijoiden kuten erinäisten eturyhmien muodostamia. Niissä korostuvat vastakkainasettelut sekä pyrkimys vaikuttaa vastaanottajaan oman näkemyksen puolesta. Ennen mediaan päätymistään ongelmakehykset kuitenkin kokevat muutoksia journalistien prosessoidessa niitä uutiskehyksiin sopiviksi.

Uutiskehykset D'Angelo ja Shaw (em.) jakavat kahteen: geneerisiin ja aihekehyksiin. Geneeriset kehykset liittyvät journalistisiin konventioihin, kuten uutisarvoihin tai lähdekäytäntöihin, joiden avulla toimittajat käsittelevät informaatiota ja muodostavat kehyksiä. Aihekehykset syntyvät uutisaiheista itsestään ja niiden piirteistä, niitä voisi journalistikielellä kuvailla jutun ”kulmaan” liittyviksi kehyksiksi. Tässä pro gradu -työssä tutkimuksen kohteena ovat uutiskehykset, eli ei esimerkiksi se miten lukijat itse ”oikeasti” tulkitsevat uutisia, vaan millaisia lukukehotuksia median asettamat kehykset uutisaiheille tarjoavat.

Wiion hahmottelema journalistinen viitekehys (2006, 59–61) kuvaa journalistista kehystämistä monen tekijän muodostamana toimintaympäristönä, ei siis vain yksittäisen toimittajan subjektiivisina tulkintoina. Täysin arvovapaa ja erottautunut omasta maailmankuvastaan ja kokemuksistaan ei journalistikaan voi olla, mutta hänen tulkintoihinsa vaikuttavat myös mm. toimintakulttuuri kuten journalistiset ohjeet tai uutiskriteerit, organisaation ja viestimien omistussuhteiden luoma kontrolli erityisesti resurssien suhteen sekä yhteydet ulkomaailmaan ja uutislähteisiin. Laajimpina ja kehysten kannalta voimallisimpina tekijöinä Wiio (em.) nimeää yhdenmukaistumisen paineen, joka viittaa uutisten tuotannon vakiintuneeseen koodistoon, ja ideologisen tason, eli yhteiskuntarakenteiden näkymisen journalistissa teksteissä implisiittisesti, luonnollistettuina itsestäänselvyyksinä, jotka pitävät yllä vallitsevia valtasuhteita.

Yhdenmukaistuminen ja ideologinen taso toistavat ja vahvistavat hyväksytyjä kehysrakenteita, jolloin esimerkiksi jotain tiettyä ilmiötä päädytään mediassa käsittelemään hyvin yksipuolisesti. Kunelius, Noppari ja Reunanen (2009, 388) käsittävät tulkintakehykset

vallitsevina totuuksina. Kun media käsittelee asiakysymyksiä, niiden ympärille alkaa muotoutua eräänlaisia totuuksia, näkemyksiä ja tapoja ajatella. Asiat itsessään ovat monisyisiä kokonaisuuksia, mutta julkisuudessa ne tiivistyvät ja yksinkertaistuvat, lopulta leviten valtamediassa yleisinä totuuksina.

Kehys ei ole erottamaton tietystä aiheesta, vaan yksi tapahtuma voidaan kehystä monella eri tavalla, ja samaa kehystä voidaan käyttää kehystämään montaa eri tapahtumaa tai asiaa (Van Gorp 2007, 66). Esimerkiksi kun vuosina 2015–2017 Syyrian kriisin johdosta Eurooppaan suuntaavien pakolaisten määrä kasvoi, toistui eurooppalaisessa mediassa puhe *eurooppalaisista arvoista*, joihin vedottiin niin pakolaisten puolesta kuin heitä vastaan. Eurooppalaisten arvojen kehyksen kautta puhuja kykeni määrittelemään pakolaisaiheen joko humanitääriseksi ongelmaksi, jonka ratkaisu vaatii eurooppalaisten arvojen mukaista solidaarisuutta, tai Eurooppaan pyrkivien pakolaisten uhkaavan yleiseurooppalaisia arvoja, kuten kristinuskoa. (Rountree & Tilli 2019.) Kehystämisen kautta on näin mahdollista häivyttää käsitteellistä rajanvetoa. Kehykset ja osaltaan myös käsitteet elävät sosiaalisessa kanssakäymisessä ja jokseenkin myös niiden armoilla.

Koska maailma on kompleksinen paikka, media käyttää kehyksiä tapahtumien ja ilmiöiden jäsentämiseen ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi. Journalismissa kehystäminen ohjaa toimittajien ajattelua sekä toimintaa, se on tulkintakeino, joka asettaa uutisoinnin tiettyyn jatkumoon ja mahdollistaa toimittajan työn organisoinnin. Toimittajat hyödyntävät kehyksiä työssään rutiininomaisesti, päättäessään mistä näkökulmasta ja millä sävyllä juttu kirjoitetaan. Journalistisessa jutussa käytetty kehys on samalla kehoitus tulkita jotain yhteiskunnallista tapahtumaa ja ilmiötä tietyllä tavalla. Media ei pelkästään tarjoa aiheita julkiseen keskusteluun, vaan myös rajaa miten aiheista voi puhua kussakin yhteydessä. (Väliverronen 1995, 10.)

Media tekee asioista päivänpolttavia arvioidessaan mikä on milloinkin uutisarvoista ja ajankohtaista. Mediat myös seuraavat toistensa tekemisiä ja kilpailevat toistensa kanssa tietojen etsimisessä ja julkaisemisessa, jolloin merkitykseltään hyvinkin vähäiset asiat voivat nousta media-agenssalle. (Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, 389.) Kehystäminen korostaa yksitäisiä puolia todellisuudesta, samalla kun se häivyttää tai piilottaa toisia. Toimittajalla on jokin ennakkokäsitys siitä, mikä on merkittävää, ja tätä käsitystä koitetaan edistää esittämällä kausaalisia tulkintoja todellisuudesta, kuten etsimällä tapahtumille syyllisiä. Kehystämisessä on kyse valikoivasta kontekstualisoimisesta, ja toimittajien tapauksessa uutiskehysten

käyttäminen voi olla osin myös tiedostamatonta, ammatillisen kokemuksen tuomaa työn tehostamista. (Karvonen 2000, 82.)

Uutismedian tekemät valinnat käsiteltävistä aiheista sekä niille asetetuista kehyksistä ovat merkityksellisiä, sillä ne vaikuttavat huomion kohteena olevan prosessin etenemiseen. Kehykset ovat valintojen tulosta, koska kehyksiä on aina olemassa useampia ja toimittaja olisi voinut valita myös jonkin vaihtoehdoisen esitystavan. (Kunelius, Noppari, Reunanen 2009, 393.) Toimittajan on arvioitava ja tehtävä valintoja kehysvaihtoehtojen kesken ensinnäkin koska uutinen on tekstilaji, jolla on tietyt toimittajan mahdollisuuksia rajaavat säännöt. Toiseksi julkisuudessa eri toimijat kilpailevat median huomiosta saadakseen oman näkökulmansa kuuluviin ja pyrkivät edistämään haluamaansa tulkintaa. Toimittajan on pohjattava päätöksensä käytetystä kehyksestä mm. ammattikunnan eettisiin ohjeisiin, oman lehtitalonsa tyyliin uutisoida sekä lopulta omaan harkintaansa.

Tässä luvussa olen esitellyt metodologiset valintani, jotka rajaavat mitä tapauksen puolia otetaan lähempään tarkasteluun ja ohjaavat aineiston analyysia. Seuraavassa luvussa esittelen työni tutkimusaineiston ja käyn läpi sen alustavan luennan tuottamaa tietoa tutkittavasta tapauksesta.

4 Tutkimusaineisto

Toteutin aineiston kokoamisen ja siitä johdetun laadullisen uutiskehysanalyysin seuraten Linströmin ja Maraisin (2012, 29–30) seitsenportaista hahmotelmaa kehystutkimuksen toteuttamiseksi, joka perustuu tutkimuskirjallisuuteen sekä heidän kokemuksiinsa tutkijoina. Vaiheet 1–4 liittyvät aineiston kokoamiseen ja alustavaan luentaan, joka muodostavat tämän luvun sisällön. Vaiheet 5–7 käsittävät itse kehysanalyysin, ne esittelen tarkemmin luvussa viisi.

Ensimmäinen vaihe oli valita uutiskehysanalyysilleni medium ja aihe. Tutkimuskysymykset luonnollisesti ohjasivat valintaa ja päädyin analysoimaan yhden tapauksen kehyksiä kolmessa eri mediassa. Tutkimuksen fokuksena oleva medium eli väline on internetin sähköinen uutimedia. Aineiston valintaa ohjasi tapaustutkimukselle ominainen pyrkimys monipuolisuuteen, jonka tarkoituksena on muodostaa mahdollisimman kattava ymmärrys tapauksesta kokonaisuutena. Päämääränä tapaustutkimuksessa on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta ja olosuhteista, joiden lopputuloksena tapauksesta tuli sellainen kuin tuli. (Laine et al. 2007.) Jotta tutkielman aineisto olisi monipuolinen, valitsin siihen kolme eri medialähdettä, jotka ovat valtakunnallinen pääuutismaedia Helsingin Sanomat, julkisen palvelun periaatteella toimiva valtionrahoitteinen media Yleisradio eli Yle ja iltapäivälehti Iltalehti.

Toisessa vaiheessa määrittelin aikaikkunan, jonka sisältä aineisto kerättiin ja kolmanneksi keräsin aineiston otoksen määrättyistä medioista. Aineiston aikaikkuna oli ensimmäisillä hakukerroilla kesä- ja heinäkuu 2020, mutta aineiston konsentroitumisen seurauksena tarkemmaksi otokseksi valikoitui 2.6.2020–24.6.2020. Tutkimuskohteena olevan tapauksen, Katri Kulmunin eroon johtaneen mediakohun, elinkaari mediassa oli verrattain lyhyt, mutta mediahuomio oli sitäkin tiiviimpää. Tämä aikaväli loi kuvan skandaalin eri vaiheista, jonka oletin näkyvän uutisoinnissa hetkittäin kiivaampana ja toisinaan taas tasaisempaan mediahuomiona. Tapauksen ajallinen konteksti ja sen elinkaaren tarkasteleminen on tärkeää, koska kohun eri vaiheissa toimittajilla on ollut käytössään vaihtelevia määriä tietoa tapauksesta. Kun tapauksia ja niiden saamaa mediahuomiota katsotaan jälkikäteen, ne voivat vaikuttaa edenneen suoraviivaisen vääjäämättömästi kohti ratkaisuaan, tässä tapauksessa Kulmunin eroa. Todellisuudessa mahdollisuushorisontti on ollut jatkuvassa muutoksessa, muovautuen Kulmunin sekä hänen taustajoukkojensa, toimittajien ja yleisön toiminnan mukaan.

Neljäntenä vaiheena määrittelin analyysiyksikön. Linström ja Marais (2012) toteavat, että uutiskehysanalyysissä on usein analyysiyksikkönä yksittäinen uutisartikkeli, joka esiintyy määritellyn aikaikkunan sisällä valitussa otoksessa. Myös tässä tutkielmassa analyysiyksikkönä on yksittäinen artikkeli, jolle on määrätty tunnustekoodi, joka muodostuu median lyhenteestä ja järjestysluvusta, esim. HS1 aineistoon viittaamisen helpottamiseksi. Tutkielman aineiston koostuu 83 artikkelista, joista Helsingin Sanomat julkaisi 21 kappaletta, Yle 31 ja Iltalehti 31. Jokaisesta analyysiyksiköstä on koodattu taulukkomuotoon julkaisupäivä, julkaisuyhteys eli missä mediassa kyseinen artikkeli on julkaistu, otsikko, kirjoittaja(t), juttutyypit sekä artikkelin tunnustekoodi. (ks. Liite 2.)

4.1 Juttutyypit

Juttutyypien määrittely on tutkimuksen kannalta olennaista, koska ne ohjaavat journalistista työtä tarjoamalla tapoja kirjoittaa tapahtumista. Toimittaja kirjoittaa artikkelin niin, että se edustaa niitä juttutyypin tai lehden osion käytänteitä, johon se sijoittuu. Yleisön kannalta juttutyypien konventiot toimivat lukuohjeena sekä kertovat siitä, millaisesta sisällöstä mediat olettavat yleisön olevan kiinnostunut. Juttutyyppi on tekstilaji, eli käytettyyn kieleen liittyvät odotuksia ja oletuksia, jotka ohjaavat sekä kirjoittajaa että lukijaa. Juttutyypit samaistuvat uutiskehyksiin siinä, että ne ovat konventionaalisia, sekä median että yleisöjen tunnistamia raameja, jotka yhtäältä tehostavat ja helpottavat toimittajan työtä sekä toisaalta heijastavat laajemmin arvovalintoja ja uutiskriteerejä.

Suomen tietotoimisto STT nimeää uutisaiheiden arvioinnissaan kriteereikseen merkityksen, yllättävyyden, kiinnostavuuden, ajankohtaisuuden ja läheisyyden.⁶ Kriteerit ovat kuitenkin varsin monitulkintaisia ja mahdollistavat maailman tarkastelemisen monesta näkökulmasta ja monella eri äänellä. Toinen asia on, näkyykö tämä moninaisuus uutisten sisällössä.

Journalismin kaupallistumisen ja tiedotusvälineiden sisällön johdosta uutiskriteereissä ja sitä kautta juttutyypeissä korostuu subjektiivinen kiinnostavuus. Juttutyypien keskinäiset erot vaikuttavat hämärtyneen, mutta uutisen tekstilajin ideologisen tason merkitys pysyy. Uutiset vahvistavat käsitystä asioiden luonnollisesta tilasta. *Status quota* vahvistava oletus on, että uutiset esittävät tosiasioita ilman selvää asenteellisuutta. (Heikkinen 2020, 209–211.)

Eri juttutyyppejä löytyi aineistosta kahdeksaa erilaista: analyysi, asiahaastattelu, gallup, kolumni, kommentti, pääkirjoitus, taustajuttu ja uutinen. Aineiston artikkeleiden edustamien

⁶ <https://stt.fi/tyylikirja/ideasta-jutuksi/uutiskriteerit-ja-uutiskynnys/uutiskriteerit/>

juttutyypien määrittely osoittautui luultua hankalammaksi tehtäväksi. Monesta artikkelista löytyi useamman juttutyypin piirteitä ja jutun kerronnassa oli voitu käyttää sekaisin esimerkiksi elementtejä haastattelusta, uutisraportointia ja toimittajan omaa analyysia. Medioilla on myös toisistaan eroavat tavat nimetä ja luokitella juttutyyppejään, jolloin esimerkiksi artikkeli, joka yhdessä mediassa on julkaistu analyysinä, voi samaan tyyliin ja sävyyn kirjoitettu juttu jossain toisessa mediassa olla kommentti. Koska juttutyypien rajojen ja erojen voidaan nähdä olevan häilyviä, avaan seuraavassa sitä, miten ja millä perusteilla tässä tutkimuksessa aineistoa koodattiin ja kategorisoitiin sen keräämisen jälkeen.

Ensimmäiseksi erotin toisistaan uutisen ja taustajutun kategoriat, koska aineistoa läpikäydessä huomasi, että Kulmunin tapauksesta kirjoitettiin paljon taustoittavia juttuja uutisartikkeleiden jatkoksi. Uutisiksi luokittelin ne artikkelit, jotka tarjosivat yleisten uutiskriteerien mukaisesti tapauksen kannalta uutta tai merkittävää tietoa, ja otin tässä huomioon myös kyseissä julkaisuyhteydessä uudeksi määriteltävän tiedon. Esimerkiksi jos aiemmassa Ylen uutisessa oli mainittu lyhyesti keskusteltava ihmetellessä Kulmunin eroa, niin seuraavana julkaistu puolueen reaktioista tarkemmin kertova juttu kategorisoitiin uutisen sijaan taustajutuksi. Taustajutut määrittelin niin, että niiden tarjoama tieto ei ole lukijalle välttämätöntä tapauksen ymmärtämiseksi, vaan lähinnä ekstraa kiinnostuneille. Päädyin sijoittamaan taustajuttu-kategoriaan tapaukseen liittyvät artikkelit, jotka taustoittivat olosuhteita, kuvailivat esim. puolueen, kenttäväen tai muiden poliitikoiden reaktioita tai Kulmunin omia tuntemuksia. Nimesin taustajutuiksi myös Iltalehden ja Helsingin sanomien artikkelit, joissa Kulmunin eropuhe julkaistiin kokonaisuudessaan sanasta sanaan (HS4, IL14), koska eroilmoituksesta tehtiin erikseen isommat pääuutisjutut, joissa myös käytettiin otteita eropuheesta.

Toiseksi hankaluudeksi osoittautui mielipiteellisten ja tulkitsevampien journalismin tekstityyppien erottelu toisistaan, johon vaikuttivat myös eri käytännöt medioiden välillä. Kommentti, kolumni ja analyysi ovat kaikki juttutyyppejä, jossa toimittajan oma ääni ja kanta ajankohtaiseen uutisaiheeseen kuuluu tekstissä. Heikkinen (2020, 251) arvioi journalismin mielipiteellistyneen, jolla hän viittaa yhtäältä mielipidetekstilajien yleistymiseen ja toisaalta uutisten tekoon yksittäisten ihmisten mielipiteistä, myös sosiaalisessa mediassa esitetyistä. Päädyin tutkimuksessani jaottelamaan aineiston artikkelit Suomen Tietotoimiston (STT) tyylikirjan sekä Uutismedian liiton juttutyypien määritelmiä seuraten. STT ohjeistaa uutisanalyysin olevan kommenttia monipuolisempi juttutyyppi, jossa toimittaja pohtii syitä,

seurauksia ja selityksiä mediassa näkyneelle ilmiölle.⁷ Utismedian liiton mukaan analyysi on kolumnia pidempi teksti, jossa toimittaja katsoo uutista laajemmasta näkökulmasta ja profiloituu asiantuntijaksi.⁸ Kolumni on analyysia lyhyempi, pohdiskeleva, kirjoitustyyliään vapaampi teksti, jossa toimittaja kertoo oman mielipiteensä aiheesta. Kommentti puolestaan on lyhyt, uutista kommentoiva teksti, joka voi muuten muistuttaa kolumnia.⁹

Median oman käytännön mukaan ilmoitettu juttutyyppejä ei välttämättä vastannut tutkimuksen kategorisointia, jonka tein STT:n ja Utismedian liiton ohjeiden mukaan. Esimerkiksi monesti Iltalehdessä kommenttina ja näkökulmana julkaistut jutut olivat piirteiltään analyysin kaltaisia. Niissä käsiteltiin Kulmunin tapausta pitkällisesti, mielipiteellisesti ja analyttisesti, joten päädyin aineiston käsittelyssä tilastoimaan ne analyysineen. Kirjoittajina oli Iltalehden toimituksen politiikan toimittajia, kuten pitkän linjan kommentaattori Juha Ristamäki ja teksteissä usein avattiin tapauksen taustoja sekä esitettiin päätelmiä siitä, mihin suuntaan tilanne on kehittymässä. Helsingin Sanomien politiikan toimittaja Marko Junkkari kirjoitti yhden artikkelin Kulmunin erosta ja sen poikkeuksellisuudesta (HS7). Junkkarilla on Helsingin Sanomissa oma kolumninsa, mutta kyseinen artikkeli oli muodoltaan laajempi ja analyysimaisempi, joten se sijoitettiin analyysikategoriaan. Aineiston ainut kolumni on Iltalehden Sanna Ukkolan kirjoittama (IL26) ja täyttää juttutyypinsä tuntomerkit kielellisesti sekä muodollisesti.

Muita aineistosta löydettyjä juttutyyppejä olivat asiahaastattelu ja pääkirjoitus.

Asiahaastatteluksi määrittelin ne artikkelit, joissa oli haasteltu lähteenä jotakin asiantuntijaa tapauksesta, useimmiten tutkijaa tai konkaripoliitikkoa, joka kommentoi tapausta liittäen sen laajemmin erilaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Asiahaastatteluissa asiantuntijan kommentit esiintyvät usein suorina lainauksina ja toimittajan oma tulkinta jää vähemmälle.

Pääkirjoitukset ovat tekstilajina huomionarvoisia, sillä yleisen käsityksen mukaan niistä on luettavissa lehden linja koskien ajankohtaisia asioita. Kulmunin tapaus nostettiin Helsingin Sanomien pääkirjoituksen aiheeksi kaksi kertaa (HS2, HS9) ja Iltalehdessä neljä kertaa (IL9, IL15, IL20, IL22). Mielipiteellisinä teksteinä pääkirjoitukset vaikuttavat lukijoihin ja niissä hyödynnetäänkin usein vastakkainasetteluita ja ideologisia merkityksiä. (Heikkinen 2020, 226–227.)

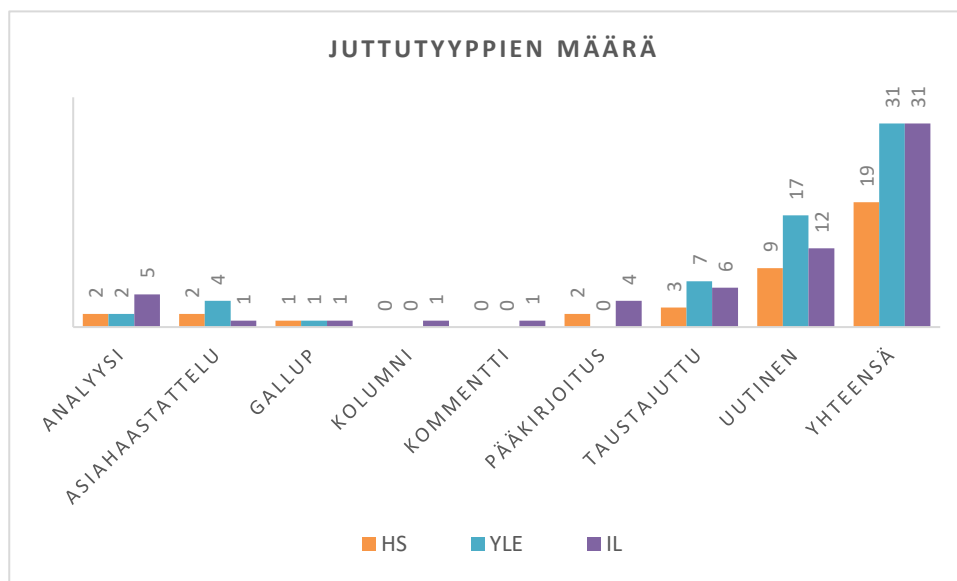
⁷ <https://stt.fi/tyylikirja/viivasta-lehti-versioon/juttutyypit-ja-juttujen-pituudet/loppuversiot/uutisanalyysi/>

⁸ <https://juttutyypit.fi/juttutyypit/analyysi/>

⁹ <https://juttutyypit.fi/juttutyypit/kolumni/>

Taulukko 1 näyttää, miten edellä kuvaillut juttutyypit ovat jakaantuneet aineistossa. Uutiset muodostavat suurimman yksittäisen ryhmän ja niitä julkaisi eniten Yle. Myös asiahaastatteluja tehtiin suurin määrä Ylellä. Analyysien määrässä Iltalehti peittosi sekä Ylen että Helsingin sanomat. Aineiston ainoat kolumni ja kommentti löytyivät Iltalehdestä.

Taulukko 1 Juttutyypien määrä

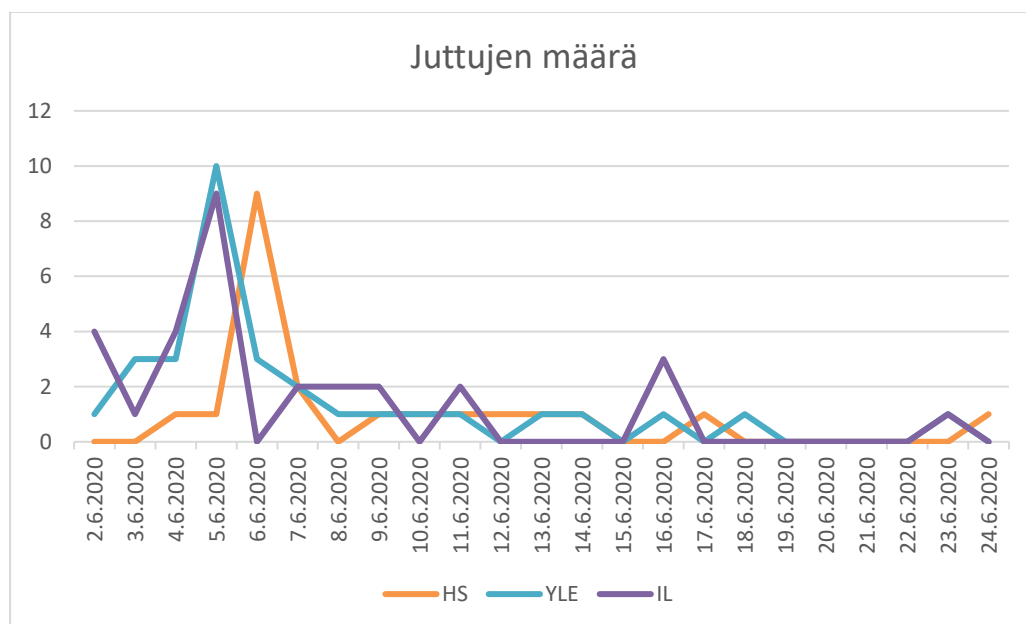


Ennakoin, että mielipiteelliset juttutyypit tulevat olemaan hedelmällisimpiä tutkielman analyysiosion kannalta. Analyysit, kommentit ja muut tulkinnalliset tekstit ovat kokeneet arvonnousun journalismissa mediakilpailun kiristymisen myötä. Uutismedian ja politiikan suhde on tänä päivänä proaktiivinen ja poliittisen kommentaarin esittäminen on yksi lehdistön päätehtäviä. Uutismedia on irrottanut johonkin tiettyyn puolueeseen liitettävistä näkemyksistä, valvoo aktiivisesti poliittista prosessia ja jopa ottaa osaa poliittiseen mielipiteenmuodostukseen tuomalla esiin uusia ongelmia sekä mahdollisia ratkaisuja ja keräämällä niille huomiota. (Allern & Blach-Ørsten 2011, 100–101.) Lukijat osaavat odottaa kolumnisteilta kriittisyyttä politiikan ajankohtaisaiheiden käsittelyssä, tiettyjen politiikan kommentaattorien suosittuus ja tunnettuus perustuu heidän esittämilleen kannanotoilleen ja persoonalliseen journalistiseen tyyliinsä.

4.2 Viestintähankintakohun aikajana

Kuten ennakoin, juttujen julkaisu tiheys vaihteli aikaikkunan sisällä. Media julkaisi tietonsa Kulmunin viestintäkoulutushankinnoista tiistaina 2.6.2020 ja jo perjantaina 5.6. Kulmuni piti tiedotustilaisuuden, jossa ilmoitti erostaan valtionvarainministerin tehtävästä. Kuten taulukko 2 esittää, aiheeseen liittyvien juttujen määrä oli kaikkien kolmen median kohdalla suurin kyseisen viikon aikana. Helsingin Sanomat julkaisi 13, Yle 22 ja Iltalehti 20 Kulmunin viestintäkoulutushankintoihin ja eroon liittyntä artikkeleita tiistain 2.6. ja sunnuntain 7.6. välisenä aikana. Perjantaina 5.6. eli Kulmunin eropäivänä nähtiin suurin piikki uutisoinnissa, jolloin Yle julkaisi peräti 10 juttua ja Iltalehti 9. Helsingin Sanomat julkaisi seuraavana päivänä 9 aiheeseen liittyvää juttua.

Taulukko 2 Juttujen määrä



Uutisointi siis konsentroitui noin viikon ajalle, jolloin tapauksesta uutisoitiin päivittäin useita kertoja päivässä, saavuttaen määrällisen lakipisteensä perjantain eroilmoituksen ja sitä seuraavan päivän aikana. Viikko piti myös sisällään Kulmunin korjausliikkeet. Samana iltapäivänä kun Suomen Kuvalehti oli julkaissut tietonsa koulutushankinnoista, Kulmunia haastateltiin Ylen *8 minuuttia* -ohjelmassa. Ministeri miltei perui tulonsa ja vältteli viestintäkoulutusaiheesta puhumista, jota seurasi kaksi päivää myöhemmin hänen ilmoituksensa maksaa takaisin koulutuskulut omalla rahallaan. Lopullisena korjausliikkeenä oli ero, jolla yritettiin paikata Kulmunin, hallituksen ja puolueen symboliselle vallalle kohun aiheuttamaa haittaa.

Juttuja julkaistiin useampi päivässä, sitä mukaa kun tietoa viestintäkoulutushankintojen taustoista saatiin lisää. Viikonlopun yli mediassa käsiteltiin valtionvarainministerin eroa, sen syitä ja sen tarpeellisuutta monesta näkökulmasta. Poliitiikan tutkijoita oli haastateltu eniten Ylellä (4 juttua; YLE15, YLE18, YLE22, YLE28) ja Helsingin Sanomissa (HS10, HS12). Jutuissa tutkijoita kohdeltiin ennen kaikkea asiantuntijoina, heidän lausunnoilleen annettiin tilaa ja journalistinen tulkinta oli jutuissa vähäistä. Myös joitain poliitikkoja haastateltiin asiantuntijaroolissa Kulmunin tapauksesta, jolloin kokenut poliitikko kommentoi laajemmin esimerkiksi ministerierojen ilmiötä viimeisimpänä hallituskautena ja vähemmissä määrin Kulmunia henkilönä tai hänen tapaustaan eksplisiittisesti (IL17). Uutisoinnissa näkyi nykyjournalismille tyypillinen monipuolisuus ja tapa tarjota yleisölle eri näkökulmia uutisaiheisiin, mutta toki erojakin löytyi. Esimerkiksi Helsingin Sanomat kysyi torniolaisten mielipidettä Kulmunin erosta perinteisen katugallupin muodossa (HS6), Yle tarjosi katsauksen poliitikkojen sosiaalisen median julkaisuihin tapahtuneesta (YLE11) ja Iltalehden toimittaja kirjoitti kommentin siitä, miten kyynelsilmäinen ministeri on pysäyttävä näky (IL16).

Seuraavan kahden viikon aikana uutisointi selvästi väheni eikä samansuuruisia piikkejä nähty, vaan yksittäisiä uutisia julkaistiin, kun tapauksesta paljastui jotain uutta. Iltalehdessä tapaus pysyi hieman muita medioita enemmän esillä ja se julkaisi 16.6. kolme juttua (IL29–IL30), joissa keskitytään Kulmunin erityisavustaja Jääskeläiseen ja viestintätoimisto Tekiriltä tilattujen koulutusten sisältöön. Työ- ja elinkeinoministeriö oli julkaissut tapauksesta tekemänsä selvityksen, jonka perusteella suositeltiin jatkotoimenpiteitä Jääskeläisen suhteen, koska hän ei ollut toiminut hallinnon hankintamenettelyjen mukaan tilatessaan koulutuksia ministeri Kulmunille. Lopulta elokuussa 2021 Jääskeläinen asetettiin syytteeseen petoksesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta liittyen viestintäkoulutusten laskutusepäselvyyksiin.¹⁰

Otoksen aikaikkunan viimeisiksi julkaisuksiksi (HS19, YLE31, IL31) jäivät uutiset siitä, että poliisi aloittaa esitutkinnan Kulmunin viestintäkoulutuksista, epäiltynä yksi virkamies petoksesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta. Jutuissa kerrottiin, että ministeri Kulmuni ei ole virkamies, eli hän ei ole myöskään epäiltynä rikoksesta. Vaikka asiaa ei eksplisiittisesti medioissa ilmaistu, todennäköisimmäksi epäillyksi jää jäljelle Jääskeläinen, joka tässä vaiheessa kohua oli jo eronnut erityisavustajan tehtävästään ja perustanut konsulttifirman.

¹⁰ Yle 13.8.2021 ”Katri Kulmunin entinen erityisavustaja saa syytteet petoksesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta” <https://yle.fi/uutiset/3-12057333>

Kysyttäessä kommenttia Jääskeläinen kielsi tietävänsä mitään tutkinnasta. Medialla ei tämän jälkeen näyttänyt olevan kiinnostusta uutisoida asiasta kuin satunnaisesti, joten en nähnyt tarpeelliseksi jatkaa aineiston otoksen aikaikkunaa. Tällaisenaan aineisto kattaa mediakohun elinkaaren kiivaimmat vaiheet ja valottaa sitä, miten tapauksen ollessa esillä julkisuudessa sen merkitykset rakentuivat ensisijaisesti uutiskehysten kautta.

5 Aineiston kehysanalyttinen tarkastelu

Luvussa kolme käsittelin keskeisen tutkimuskirjallisuuden kautta kehyksiä teoreettisena sekä menetelmällisenä konseptina. Tämän tutkielman mielenkiinto kohdistuu uutisartikkeleista analyysin avulla löydettäviin kehyksiin, jotka näen eräänlaisena lukukehotuksena edustaen eri tapoja tarkastella aihetta tai ilmiötä. Analysoin ennen kaikkea sitä, millaisin kehyksin kohu rakennettiin eli miten lehdistön tekstit kehottavat Kulmunin tapausta tulkittavan. Työn ulkopuolelle rajautuu monia muita kehysten tutkimisen mahdollisuuksia, kuten kehysten vaikutukset eli miten median kuluttajat muodostavat tulkintansa ilmiöistä uutiskehysten ja oman kokemushistoriansa pohjalta tai millaisen prosessin kehys käy läpi muotoutuessaan toimittajan työn kontekstissa.

Kehysanalyysissa koitan paikantaa, tunnistaa ja rekonstruoida aineiston uutisartikkeleissa käytettyjä kehyksiä. Ne muodostuvat joukosta loogisia elementtejä, joita ovat kehystysvälineet (*framing devices*) ja järkeilyvälineet (*reasoning devices*). Van Gorp lisää osaksi kehysten rakennetta vielä kulttuuriset ilmiöt, joihin kehykset viittaavat.

Kehystysvälineet ja järkeilyvälineet yhdistyvät kehykseksi, joka tarjoaa kontekstin viestin tulkinnalle, niin journalistille kuin yleisöllekin. (Van Gorp 2007, 64–65).

Kehystysvälineet kuvaavat aihetta ja suosittavat tiettyä tapaa ajatella siitä (Vehkalahti 2016, 99; Van Gorp 2007, 64). Mediatekstissä kehystysvälineitä ovat mm. metaforat, sanavalinnat, visuaalisuus sekä kuvailut, joiden voidaan ymmärtää viittaavat kehyksen kokoavana rakenteena toimivaan teemaan tai ideaan. Teemat ovat kulttuurisia ilmiöitä, joita voivat olla esimerkiksi arvot, kuten sananvapaus tai narratiivit kuten politiikka kilpailuna (Van Gorp 2007, 64.) Metafora on kielikuva, jossa kaksi toisiinsa kuulumatonta elementtiä liitetään toisiinsa, kun niiden väliltä löydetään jokin verrattava samankaltaisuus (Heikkinen 2020, 84). Se perustuu rinnastukseen kahden asian välillä, kuin-sana vain jätetään pois.

Kehystysvälineenä metafora on tehokas, sillä se sisältämät merkitykset kätkeytyvät usein sen itsestään selvään ja näin huomaamattomaan luonteeseen. (Seppänen & Väliverronen 2013, 100.)

Järkeilyvälineillä pyritään perustelemaan ja selittämään asiaa, pohtimaan ratkaisuja sekä luomaan moraalaisia arvioita (Vehkalahti 2016, 99). Järkeilyvälineet ohjaavat mediatekstin lukukehotusta, ne ovat syitä, seurauksia ja oikeutuksia viestiviä lausumia, joita voidaan tekstissä ilmaista sekä eksplisiittisesti että implisiittisesti (Van Gorp 2007, 64).

Kehysanalyysiin liittyvässä kirjallisuudessa kehystys- ja järkeilyvälineet erotellaan joskus hyvin tarkasti omiksi kokonaisuuksikseen, joskus taas korostetaan kehysten olevan ennen kaikkea niiden summa. Molempien piirteet lopulta tukevat toisiaan ja voivat lomittua, eikä niitä ole analyysin kannalta välttämätöntä erottaa kovinkaan tiukasti toisistaan.

Tapaustutkimuksellisista lähtökohdista tarkasteltuna, mitä tarkemmin ja syvällisemmin kohteena olevaa mediakohua pystyy ymmärtämään kokonaisuutena, sen luotettavampiin tuloksiin on mahdollista päästä. Tässä tutkielmassa nähdään median kirjoittamisen kaikenlaiset muodot kehysanalyysin kannalta olennaisina, mutta koska tutkimuksen kohteena on uutismedian puhettavat tunteita herättävän skandaalin kontekstissa, korostunevat perusteluihin ja moraalisiin arviointeihin liittyvät järkeilyvälineet enemmän kuin kuvailevammät kehystysvälineet. Todellisuus kuitenkin on, että raja näiden välillä voi joskus olla hiuksenhieno, joten en nähnyt yksityiskohtaista erottelua tarpeellisena.

Tässä tutkielmassa olennaista kehysanalyysin kannalta ei niinkään ole se, oliko Kulminin tapaus skandaali vai kohu, vaan miten media rakensi siitä tietynlaisen käsittelemällä sitä tietyllä tavalla. Abstraktista ja monimutkaisesta tehdään kehysten avulla ymmärrettävää esimerkiksi määrittelemällä jonkin asia ongelmaksi, tarjoamalla ratkaisuja tai moraalisia arvioita sekä luomalla kausaalisia syy-seuraussuhteita asioiden välille (Van Gorp 2007, 64–65). Tapauksesta tuli sellainen kuin siitä tuli vasta median huomion, uutisoinnin, analysoinnin ja toiminnan tuloksena.

Kuten aineiston kokoaminen, myös sen analyysi suoritettiin seuraten Linströmin ja Maraisin (2012, 30–33) seitsenportaista ehdotelmaa kehysanalyysin toteuttamiseksi niiltä osin kuin se tähän tutkielmaan sopi. Luvussa neljä esittelin vaiheet 1–4 ja tässä luvussa käyn läpi vaiheet 5–7, jotka ohjasivat kehysanalyysin operationalisointia.

Viidennessä vaiheessa valitsin kehystypologian. Vaikka tutkimustapa on aineistolähtöinen, eivät kehykset ilmesty tutkijalle pelkän puhtaan induktiivisen päättelyn kautta, vaan tulkintaa ohjaa myös taustalla vaikuttava teoreettinen viitekehys (Väliaverron 1995, 11). Laadullisen kehysanalyysin yleisenä ongelmana pidetään subjektiivisuutta, kun tutkijat luovat joka aiheelle uusia, tutkimuskohtaisesti spesifejä kehyksiä (Linström & Marais 2012, 28).

Uutiskehysten analyysistä saatu tiedon luotettavuutta lisää, jos tutkija hyödyntää aiemmin muissa tutkimuksissa tunnistettuja ja yleisesti median käyttämiä niin kutsuttuja standardikehyksiä (Cheas 2018, 260). Tällaisia tavanomaisesti käytettyjä kehyksiä ovat Linströmin ja Maraisin (2012, 28) mukaan konfliktikehys (*conflict*), taloudelliset seuraukset -

kehys (*economic consequences*), moraalikehys (*morality*), vastuukehys (*responsibility*) ja human interest -kehys. Näitä hyödynsin myös itse tälle tutkielmalle sopivaa kehystypologiaa pohtiessani.

Kuudenneksi loin operationaaliset määritelmät valituille kehyksille, jotka perustuvat aikaisempaan tutkimukseen. Kehyksellä tulee olla sille spesifejä piirteitä, jotka erottavat sen muista kehyksistä ja sen tulee olla tunnistettavissa ja tutkimuksen avulla toistettavissa muiden tutkijoiden toimesta. Tässä tutkielmassa hyödynnän edellä mainittuja standardikehyksiä deduktiivisen lähestymistavan pohjana.

Seitsemännessä vaiheessa aloitin kehysten identifioimisen etenemällä kohti aineiston syväluentaa edellisessä pääluvussa eritellyn alustavan luennan pohjalta. Luvussa neljä kävin läpi alustavan luennan tuottamaa tietoa, joka keskittyy aineiston piirteiden kuvailemiseen ja havaintojen tekemiseen lähinnä määrällisen tiedon pohjalta. Tämän luvun sisällön muodostava syvempi, tulkinnallisempi luenta auttaa tunnistamaan toisteisuutta, yhteyksiä sekä eroavaisuuksia ja näin kehyksiä muodostavia kehystys- ja järkeilyvälineitä. Käytännössä etsin median kirjoituksista tekstuaalisia muotoja ja tehokeinoja kuten metaforia, iskulauseita, faktoja, kuvailuja, esimerkkejä, moraalisia väittämiä ja syy-seuraussuhteita. Kehykset muodostuvat yhdistämällä näitä temaattisesti toisiinsa ja vertailemalla kerääntyneitä ilmauksia.

Mediateksteistä ei ole tarkoitus tai edes mahdollista laskea määrällisesti kehysten esiintymiskertoja, koska yhdessä tekstissä voi vaikuttaa lomittain useampi kehys tai kehykset voivat aktivoitua yksittäisestä ilmauksesta. Kuitenkin raportoinnin selkeyden vuoksi jokaisesta tekstistä on pyritty löytämään ainakin yksi vallitseva, ensisijainen uutiskehys. Löydetyt kehykset saavat omat alalukunsa, joissa selostetaan millaisina piirteinä ja ilmauksina kehys ilmeni teksteissä. Analyysia täydentävät aineistoesimerkit, jotka esitetään suorien lainauksien muodossa.

Mainittujen vaiheiden avulla erittelin aineistosta seuraavat kehykset:

- 1) Moraalikehys
- 2) Konfliktikehys
- 3) Human interest -kehys
- 4) Ilmiökehys

5.1 Moraalikehys

Varsinkin viestintähankintakohun alkuvaiheen uutisoinnissa hallitsevaksi kehukseksi muodostui moraalikehys, kun mediassa keskityttiin selvittämään, minkälainen rike on kyseessä ja ketkä siitä vastaavat. Tässä kehyksessä yhdistyivät myös vallan ja vastuun teemat väärin teon osoittamisen ja laintulkinnan muodossa. Moraali suhteutuu aina vallitsevaan normistoon. Median kehystäessä tapauksen skandaalina oletetun rikkomuksen vakavuus suhteutettiin niihin moraalisiin arvioihin, joita Kulmuni rikkomuksen tehneenä henkilönä edustaa. Valtiovarainministerin asemassa olevan henkilön taloudellisia valintoja vahditaan tarkasti ja teksteissä toimittajat käyttivätkin taloudellisia argumentteja ja numeroita moraalikehysten rakentamisessa.

Kulmuni koitti kohun alkuvaiheessa vältellä ottamasta kantaa Suomen Kuvalehden kirjoituksiin viestintävalmennuksesta. Skandaalille alttiiksi joutuneelle poliitikolle tämän voi tulkita olleen strateginen päätös ja keino koittaa välttää julkisen huomion kasautumista. Kulmunin avustaja Jääskeläinen perui ministerin osallistumisen Ylen *8 minuuttia* -ohjelmaan juuri ennen sen alkamista ja toivoi ettei ministeriltä kysyttäisi koulutuksista. Toiveen noudattaminen olisi ollut Ylelle journalistisesti kyseenalaista, koska se olisi voitu nähdä toimituksellisen päätäntävällän siirtämisenä toimituksen ulkopuoliselle taholle, joka on Journalistin ohjeiden vastaista.¹¹

Ohjelmassa ja siitä tehdyssä lehtijutussa (YLE4) kysyttiin Kulmunilta suoraan, miksi mittava summa rahaa oli käytetty tähän tarkoitukseen, eikö hankinnat olisi pitänyt kilpailuttaa ja onko koulutusta saatu myös puoluejohtajana toimimiseen. Kulmuni vastasi jännittävänsä esiintymistä, ministeriöiden vastaavan hankintasopimuksista ja väisteli viimeistä kysymystä, todeten että koulutusta on otettu esiintymisvarmuuden parantamiseksi.

Moraalikehystä kuvaa sen kriittisyys rikkomuksen tehneitä tahoja kohtaan ja tämä näkyi erityisesti mielipiteellisissä juttutyypeissä, joissa journalistiset puhutavat ovat vapaampia. Journalistien luovat sanavalinnat heijastelivat merkityksiä, joita tapauksesta haluttiin välittää. Esimerkiksi Iltalehden toimittajat viittasivat kirjoituksissaan (IL6, IL15) toistuvasti valtiovarainministeri Kulmunin titteliin sanalla *rahaministeri*.

Suomalaisille valtionvarainministeri jos kuka edustaa vakaata taloudenhoitoa, olipa tehtävässä minkä puolueen edustaja tahansa. Ei todellakaan ole hyvä asia,

¹¹ Julkisen sanan neuvosto, Journalistin ohjeiden toinen kohta https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

jos juuri rahaministeri ei tiedä, minkä verran hän on polttanut yhteistä rahaa jännitykseensä. (IL15)

Kulmunin kannalta koulutuskohu näyttää huonolta. 56 203 euroa on paljon rahaa – ja Kulmuni on vielä valtiovarainministeri. Rahaministeri. Siis se tyyppi, joka yleensä joutuu sanomaan muille, että rahaa ei ole. (IL6)

Nimeäminen ja virallisten nimien käyttö tai käyttämättä jättäminen tekstejä analysoidessa on olennaista, koska nimet ovat arvottamisen ja valintojen tulosta ja vaikuttavat tekstin merkityskokonaisuuteen. (Heikkinen 2020, 93–96.) Sanana rahaministeri heijastaa yhtäältä juttutyypille ja sen kirjoittajille ominaista kärkeä tyyliä, toisaalta sillä korostetaan valtionvarainministerin tehtävän kannalta moraalisesti kiusallista kohua. Kun rahaministeri ”polttaa yhteistä rahaa”, ilmaukseen kytkeytyy asenteellisuutta ja jopa väheksyntää, ministeri Kulmunin tittelin arkipäiväistämistä ja näin myös pyrkimys alentuneen arvovallan osoittamiseen. Tällainen näennäisesti neutraali mutta kuitenkin tarkoitushakuinen nimeäminen on kielellisesti tehokas vaikuttamiskeino ja kehystysväline. Huomaamattomampi esimerkki on Iltalehden analyysijutussa (IL19) käytetty *maineenhallintatoimisto*, jolla viitattiin Kulmunia kouluttaneeseen Tekiriin. Viestintätoimistoa erikoisempi sanavalinta korostaa kohun ironista puolta; Kulmuni ei onnistunut hallitsemaan mainettaan kalliista koulutuksista huolimatta.

Toinen huomionarvoinen asia on näyttää-verbin käyttö, joka asettaa kirjoittajan ulkopuolisen tarkkailijan rooliin ja saa hänet vaikuttamaan objektiiviselta raportoijalta.

Kulmunin koulutuskohussa ei ole kyse siitä, että entiselle elinkeinoministerille ja nykyiselle valtiovarainministerille on hankittu koulutusta, vaan siitä, että kallis esiintymiskoulutus näyttää liittyneen keskustan puheenjohtajakisaan. Paino sanalla näyttää, sillä politiikassa ja elämässä usein niin on, jos siltä näyttää. (IL6)

Näkökulmaksi nimetyssä jutussa kirjoittaja toistaa myös jo Kekkonenkin aikoinaan käyttämää, näytelmäkirjailija Luigi Pirandellon vuoden 1917 klassikkolausumaa ”niin on, jos siltä näyttää”. (Heikkinen 2020, 245.) Kirjoittajan mukaan hänellä on kyky nähdä sekä ymmärtää, kuinka asiat oikeasti ovat ja tämän pohjalta esittää arvionsa kohun syistä ja seurauksista. Totuuksina esitetyt havainnot esimerkiksi viestintäkoulutuksen liittymisestä keskustan puheenjohtajakisaan pohjaavat kirjoittajan asiantuntijuuteen politiikan ja talouden toimittajana, sekä luovat lukijalle mielikuvan skandaalista. Kohuissa mielikuvat tiivistyvät yleiseksi tulkinnaksi tapahtuneesta. Mielikuvat ovat henkilöihin ja organisaatioihin liittyviä käsityksiä, jotka kiteytyvät median luomissa esityksissä asioista. Erityisesti negatiiviset mielikuvat vahvistuvat kohujen yhteydessä. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 389.)

Monet aineiston artikkelit nostivat esiin koulutusten hinnan ja Kulmunin saaman taloudellisen hyödyn yhtenä tapauksen moraalisesti arveluttavista puolista. Iltalehden näkökulmajutussa (IL12) todetaan, että Kulmunin ilmoituksessa rahojen maksamisesta takaisin omista varoistaan on kyse periaatteista ja laajemmin suomalaisesta poliittisesta kulttuurista. Jonkin asian liittyminen periaatteisiin johdattaa yhteiskunnallisten arvojen ja normien äärelle, joiden loukkaamisesta tai rikkomisesta skandaaleissa usein on kyse (Thompson 2000). Yle vertaili artikkelissaan (YLE4) muiden hallituksen jäsenten saamien viestintäkoulutusten hintoja. Kulmunin koulutus pistää auttamatta silmään muiden ministerien koulutuslaskujen ollessa verrattain pieniä, jolla korostetaan Kulmunin tapauksen poikkeavuutta. Jutussa kerrotaan, että kyllä muutkin ministerit ovat halunneet ja saaneet esiintymiskoulutusta ja tämä itsessään ei ole rangaistavaa, mutta vain Kulmunin kohdalla koulutukset ovat liikkuneet verrattain korkeassa hintaluokassa.

Numeraalit voivat vaikuttaa tekstissä täsmällisiltä, mutta se mitä niillä koitetaan ilmaista tai mitä ne edustavat jää usein hämäräksi. Luvuilla ilmaistuna asiat voivat näyttää yksiselitteisiltä, vaikka totuuden kertomisen sijaan lukujen käyttämiseen liittyy runsaasti valintoja, kuten käytetäänkö absoluuttisia vai suhteellisia lukuja, esitetäänkö useita lukuja kuvaamaan samaa asiaa eri näkökulmista vai yhtä epämääräistä lukua, mistä tietolähteistä luvut ovat peräisin ja niin edelleen. Lukuja käyttämällä maailman ymmärtämisen tavat voidaan etäännyttää ihmisistä kohdistaa ne määriin eli ei-tunteviin yksiköihin. (Heikkinen 2020, 115–122.)

Politiikassa raha on erityisen herkkä aihe, koska valtion varallisuus usein mielletään julkisessa keskustelussa kansalaisten tekemän työn arvosta johdetuiksi verotuloiksi. Kun julkisuudessa puidaan verorahojen käyttöä, syntyy suora yhteys yksittäisen veronmaksajan tunteeseen siitä, käytetäänkö hänen ansioitaan oikeudenmukaisesti. On myös muistettava, että rahasummista puhuttaessa on merkityksellistä mihin summat suhteutetaan. Aiemmin mainitussa Ylen artikkelissa (YLE4) Kulmunin kymmeniä tuhansia maksaneiden viestintäkoulutuspakettien hinta vaikuttaa suurelta, kun sitä verrataan muiden poliitikkojen hankkimisiin, korkeintaan tuhansia euroja maksaneisiin yksittäisiin koulutuksiin. Toisissa artikkeleissa korostettiin (IL6, IL10, IL19) että kyseessä ovat julkiset eli veronmaksajien rahat, kuitenkin vertaamalla summaa vaikkapa Suomen julkisen talouden kokoon, joka olisi asettanut summan toisenlaiseen kontekstiin. Kun lukijalle ei tarjota kontekstia, tulee hän verranneeksi summaa itselleen läheisimpään taloudelliseen mittayksikköön eli omiin tuloihinsa (joista valtion verorahat ovat peräisin) jolloin Kulmunin viestintähankinnat tuntuvat henkilökohtaisemmilta.

Poliittista valtaa käyttäkseen tarvitaan symbolista valtaa, jonka perustana ovat maine ja luottamus. Skandaalit uhkaavat juuri näitä asioita, ja siksi niiden poliittinen merkittävyys on suurta (Thompson 2000, 245). Vallan ja vastuun teemat yhdistyvät viestintähankintakohusta käydyssä keskustelussa moraalikehykseen, koska medialle on skandaalin yhteydessä tärkeää osoittaa, kuka moraalista rikkeestä on vastuussa, jotta julkinen paheksunta ja vaatimukset tekojen hyvittämisestä voidaan suunnata jotain konkreettista kohti.

Helsingin Sanomien politiikan toimittaja Marko Junkkari käyttää analyysissään (HS7) poliittisen vastuun käsitettä, joka ei vaikuta kovin tarkkarajaiselta vaan muovaantuu käyttökontekstin ja -tarkoituksen mukaan. Junkkari kirjoittaa, että Kulmunin ero oli poikkeuksellinen, koska siinä kohun keskelle joutunut ministeri toimi suoraviivaisesti ja teki nopeasti ratkaisunsa.

Poliittista vastuuta on toki kannettu usein ennenkin, mutta yleensä sitä on edeltänyt monta kovaa yritystä olla kantamatta sitä. Kulmunin tapauksessa näin ei ollut. (HS7)

Ministeri Kulmuni nimenomaan toimi, sen sijaan että olisi jäänyt odottelemaan kohun laantumista. Kirjoittajan mukaan poikkeuksellista on myös, että vaikka Kulmuni kantoi poliittista vastuuta, Keskusta ei antanut julkisesti tukea Kulmunille. Tälle nähdään jutussa syyksi Kulmunin epäonnistumiset puoluejohtajana kannatuksen nostossa ja puolueen eksistentiaalisen kriisin hoitamisessa sekä hallituksessa liika punavihreiden, erityisesti SDP:n myötäily. Kieltämättä kun tätä listaa katsoo, on yhden poliitikon kannettavana kovin paljon vastuuta, joka nyt kohun ja ministerin eron kautta tuli osoitetuksi.

Kulmuni perusteli eroaan sillä, että hänen on kannettava tapahtuneesta yhteiskunnallinen vastuu, vaikka antoi ymmärtää, että hankinnoissa tehdyt virheet eivät olleet päätyneet hänen tietoonsa. Yle haastatteli (YLE5) Kulmunia henkilökohtaisesti valmentanutta Harri Saukkomaata koulutusten kilpailutuksen epämääräisyydestä, jonka Saukkomaa totesi olleen lainsäädännön puitteissa. Jutussa siteerataan Saukkomaata:

Me teemme tätä työtä avoimin kortein. Yrityksemme perusarvo on brutaali rehellisyys. Emme auta valehtelijoita. Suosittelemme asiakkaille samaa. Kriisiviestinnässä ei pärjää tempuillella ja tietoja pimittämällä. (YLE5)

Heti seuraavassa kappaleessa kerrotaan, kuinka Kulmunin erityisavustaja Jääskeläinen oli yrittänyt estää toimittajia kysymystä koulutuksista ja että Kulmuni oli saanut esiintymiskoulutusta puoli vuotta aiemmin, kun hän oli keskustan edustajana esittänyt epäluottamuslauseen silloista pääministeriä Antti Rinnettä kohtaan. Saukkomaan aiemmalta

lausunnolta avoimin kortein pelaamisesta viedään näin pohja, kun Kulmunin ja hänen esikuntansa arveluttava toiminta ja vastuunpakoilu tuodaan esiin.

Kulmunin eron jälkeen julkaistussa Iltalehden pääkirjoituksessa (IL22) pohdittiin, millaista poliittista vastuuta ja valtaa liittyy Kulmunin uuteen asemaan osana hallitusviisikkoon mutta ilman ministerinsalkkua.

Valtioneuvoston ulkopuolisena ”viisikkolaisena” Kulmuni kantaisi ilmeisesti vain sitä poliittista vastuuta, johon hän perjantainakin vetosi. Poliittisen vastuun erikoispiirre on, että se näyttää unohtuvan parissa päivässä. [...] Katri Kulmuni on vieritelletyt syyt konsulttikaupoista erityisavustajansa Kari Jääskeläisen niskoille. Median kysymyksiin Kulmunilta ei juuri ole tullut vastauksia. Nyt kohukonsultointia selvittelevät niin poliisi kuin oikeuskanslerikin. On edelleen mahdollista, että Kulmuni joutuu kantamaan asiasta poliittisen vastuun lisäksi myös oikeaa vastuuta. (IL22)

Iltalehden toimittaja tekee selväksi, että Kulmunin eropäätös ei välttämättä riittänyt, vaan vakavampiakin seurauksia voi olla tulossa, jolloin ex-ministerin olisi kannettava ”oikeaa vastuuta” pelkän poliittisen vastuun sijaan. Kuten yllä nähtiin Helsingin Sanomien analyysistä, poliittisen vastuu konsepti pakenee määritelmiä politiikan toimittajienkin keskuudessa, ja juuri siksi se on niin tehokas kehystysväline. Käsitteiden rajojen hämärtyessä niihin on helpompaa liittää valikoivasti omia tarkoituspäitä tukevia merkityksiä, Iltalehden jutun tapauksessa rikosoikeudellisella vastuulla spekulointia.

Iltalehdessä julkaistussa pitkässä analyysijutussa (IL19) juridisten seurausten uhka nähtiin Kulmunin eron pohjimmaisena syynä ja tapauksen mahdollisesti rikolliseksi tekeviä piirteitä käytiin tarkkaan läpi.

Ratkaisevaa Katri Kulmunin kannalta ei ollut se, millainen mielikuva kalliista konsulttipalkkioista syntyi, vaan se, mistä niissä tosiasiallisesti oli kyse [...] Hän oli saanut henkilökohtaisen hyödyn valtion varoista asiassa, jossa ministeriötä oli myös johdettu harhaan. Vähintäänkin asioita oli jätetty kertomatta. [...] Vaikka Kulmuni ehti ilmoittaa halukkuudestaan maksaa kymmenien tuhansien eurojen konsulttipalkkiot itse, sillä ei ollut merkitystä tapahtumien arvioinnissa. Valtion varojen käyttäminen ministerin oman kampanjatyön edistämiseen on väärinkäytös, mahdollisesti jopa rikos. [...] Poliisin ja oikeuskanslerin ratkaisut vaikuttavat paljon siihen, jääkö asia seuraamuksiltaan vain poliittiseksi.

Toimittajat kertovat, että asiat eivät ole sitä miltä ne näyttävät ja että heillä kyky paljastaa totuus ja kertoa, mistä tapauksessa ”tosiasiallisesti oli kyse”. Rikollinen toiminta on moraalisesti tuomittavaa ja vaikka poliisi oli vasta aloittanut esitutkinnan eli ketään ei oltu vielä syytetty rikoksesta, mahdollisuus syytteeseen nostetaan silti uutisaiheeksi. Julkisen ja

yksityisen rajat vaikuttavat tekstissä hämäriltä. Toimittajat arvelevat, että tapauksen seuraukset voivat jäädä ”vain poliittisiksi”, vaikka Kulmunin voidaan nähdä kuitenkin kantaneen tapahtuneen seuraukset hyvin henkilökohtaisella tasolla. Kulmuni otti lainaa maksaakseen takaisin koulutuksen kulut ja kantaa taloudellisen taakan yksityishenkilönä sekä menetti asemansa hallituksen ministerinä. Jutun julkaisun aikaan Kulmuni toimi vielä keskustan puheenjohtajana, mutta kirjoittajat osuivat oikeaan ennustaessaan että ”Keskustan puheenjohtajuudesta Kulmuni joutunee luopumaan syksyn puoluekokouksessa”.

5.2 Konfliktikehys

Konfliktikehystä kuvaa lehdistön tapa tarinallistaa politiikkaa taisteluna vallasta ja pelinä, jossa on kriisejä, voittajia ja häviäjiä. Konfliktit voivat olla yksilöiden, ryhmien tai instituutioiden välillä. Viestintähankinakohun uutisoinnissa konfliktikehys rakentui kahden toisiinsa kietoutuneen teeman ympärille. Yhtäältä hallituspuolueiden ja sen niin kutsutun johtoviisikon välillä olevat, erityisesti talouspoliittiset näkemuserot nähtiin Kulmunin eropäätöksen taustatekijöinä. Toisaalta keskustan kenttäväen uutisoitiin olevan pettyneitä Kulmuniin, koska hän oli hallituksessa myötäillyt liikaa SDP:n kantoja eikä edistänyt tarpeeksi oman puolueensa asioita. Keskustan sisäisestä kriisistä kirjoitettiin useaan otteeseen, kun kannatusluvut uuden puheenjohtajan luomista odotuksista huolimatta jatkoivat laskuaan. Kulmunin aseman puolueen sisällä nähtiin heikentyneen ja lopulta jännitteinen tilanne johti kriittisessä paikassa siihen, että Kulmunia ei tuettu.

Keskustapuolueen sisäinen konflikti kulminoituu puheenjohtajaksi puoli vuotta ennen kohua nousseen Kulmunin kokemattomuuteen ja kyvyttömyyteen täyttää toiveet puolueen kannatuksen kasvattamisesta. Helsingin Sanomien politiikan toimittaja Marko Junkkari kirjoittaa analyysissään (HS7, julkaistu ennen Kulmunin eroa) keskustan tyytymättömyydestä Kulmuniin hallituksessa, jonka toimia myös varjostaa ikaikaiseksi koettu kitka keskustan ja SDP:n välillä.

Poikkeuksellista oli myös se, että Kulmuni ei juuri saanut kohun aikana puoluetovereiltaan julkisesti tukea. Keskustassa on tapana, että jos puheenjohtaja joutuu median myllerrykseen, niin omat asettuvat puolustusasemiin hänen ympärilleen. Pistävät vankkurit rinkiin samaan tapaan kuin villin lännen elokuvissa tehdään vihollisen hyökätessä retkueen kimppuun. [...] Keskustalaisten ei kuulemma koskaan pitäisi väistää demareita. Mieluummin ajetaan jyrkän teeltä alas. Moni keskustalainen katsoo Kulmunin väistäneen liian herkästi. (HS7)

Ylen artikkeliinsa (YLE15) haastattelemat tutkijat ovat samoilla linjoilla Junkkarin kanssa. He eivät näe Kulmunin ”kevein perustein jätetyssä” eronpyynnössä olleen kyse viestintäkoulutusten hinnasta, vaan taustalla ovat huonot kannatusluvut ja asema hallituksessa.

Kulmuni valittiin nostamaan kannatusta ja sitä ei ole tapahtunut. Puolueessa on pakko olla sisällä painetta puheenjohtajaa kohtaan. Kumpikin asiantuntija pani merkille saman seikan: puolueen sisältä ei tullut Tekir-kohun aikana julkisia luottamuksen osoituksia Kulmunille. Yleensä puolue asettuu tämäntyyppisissä tilanteissa omansa taakse. [...] Keskustan asema hallituksessa on hankala. Kansalaiset ovat olleet tyytyväisiä koronakriisin hoitoon, mutta kannatusmittausten perusteella pääministeripuolue SDP on kerännyt hedelmät ja keskusta on jäänyt ilman. Lisäksi keskustalla on vaikeaa toteuttaa mieleistään talouspolitiikka vihervasemmistolaisten puolueiden puristuksessa. (YLE15)

Junkkari hyödyntää Helsingin Sanomien kirjoituksessaan mielikuvia keskustasta perinteisiin arvoihin nojaavana puolueena, jossa on ollut tapana puolustaa omia. Kulmunin hylkääminen ”vihollisen hyökätessä” kertoo lukijalle, että puolue ei koe johtajaansa omakseen.

Puoluejohtajan merkitys puolueen ”kasvoina” on kasvanut kun poliittisesta viestinnästä on tullut pääasiassa median välittämää ja erityisesti vaalien yhteydessä puolueen johtajan vetovoima punnitaan. Puoluejohtaja on myös perinteisesti toiminut puolueen päästrategina, niin hallituksessa kuin sen ulkopuolellakin, mutta myös puolueen sisäisten koalitioiden eturistiriitojen tasaamisessa. (Arter 2001, 81.)

Yksilöiden keskeinen asema politiikassa kielii puoluepolitiikan heikentymisestä, jolloin eroavaisuuksia puolueiden välillä koitetaan löytää niiden johtajien arvioimisen avulla (Anttila 2006, 188). Mielikuvien voimaan nojaavassa mediaympäristössä heikolta vaikuttava puheenjohtaja saa koko puolueen näyttämään voimattomalta. Sekä Helsingin Sanomien että Ylen jutussa mainittu käsitys Kulmunista SPD:tä liian helposti myötäilleenä poliitikkona tukee ajatusta konfliktista, jossa keskusta on vihervasemmistolaisten hallituskumppaniensa puristuksessa. Toisaalta voidaan myös tulkita Kulmunin tehneen keskustalaisittain arvostetun teon hänen uhratessaan itsensä yhteisen edun vuoksi. Kun keskustaväeltä (YLE14) tai Kulmunin vaalipiiristä torniolaisilta (HS6) kysyttiin mielipidettä valtionvarainministerin eroilmoitukseen, päätöstä pidettiin suoraselkäisenä ja vastuullisena, vaikkakin raskaana.

Keskustan ulkopuolisuus vasemmistolaiseksi miellettyssä hallituksessa oli omiaan luomaan konflikteja. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa (HS9) todetaan, että ”nykyinen viiden puolueen punavihreä hallituskokoonpano ei ole syntynyt kovinkaan onnellisten tähtien alla.” Iltalehdessä (IL21) esitetään näkemys hallituskriisin mahdollisuudesta Kulmunin eron myötä:

Julkisuudessa on pohdittu keskustan ja Kulmunin voivan jopa aiheuttaa hallituskriisin ja siten Marinin hallituksen kaatamisen, jotta keskusta pääsisi eroon puolueen kenttäväen keskuudessa epäsuositusta hallitusyhteistyöstä ns. vihervasemmiston kanssa. (IL21)

Se, kenen toimesta julkisuudessa on hallituskriisistä puhuttu, ei Iltalehden jutusta paljastu. Yllä olevaa katkelmaa seuraavassa kappaleessa nimettömiksi jäävät keskustaedustajat kertovat, etteivät usko hallituksen kaatamisen nykyisellä kannatuksella antavan keskustalle hyviä lähtökohtia vaaleihin. Sekä Helsingin Sanomien että Iltalehden jutuissa tapaus esitetään konfliktina, joissa osapuolina ovat Kulmuni, keskusta ja muut hallituspuolueet.

Teksteissä keskusta ei vaikuta kuuluvan punavihreäksi tai vihervasemmistolaiseksi kutsuttuun hallitukseen. Vaikeuksia hallitusyhteistyössä kuvataan Helsingin Sanomien analyysissa (HS11) värikkäin sanankääntein.

Suomea nyt vuoden ajan hallinnee koalition perustuksissa on ollut koko ajan halkeama, jota ei tunnuta saavan kuntoon, vaikka siihen kuinka kaadettaisiin eri suunnista lisää ja lisää betonia. Tuon halkeaman nimi on Suomen keskusta [...] Hallituksen perustus repeili vain pari kuukautta Kulmunin valinnan jälkeen. Postin työehtoihin kiertynyt monimutkainen vyyhti johti ensin omistajaohjausministeri Sirpa Paateron eroon. Joulukuussa sai lähteä pääministeri Rinne. Käytännössä hänet erotti keskusta. [...] Jos haluaa nähdä politiikan pelinä, vedon voi nähdä yrityksenä näyttää, että keskustalla todella on yhä valtaa - ja että Kulmuni sitä osaa käyttää. (HS11)

Toimittaja käyttää vahvaa metaforaa keskustasta itsepintaisena railona, joka tekee hallitustyöstä epävakaa. Viestiä vahvistavat muistutukset hallituksesta jo aiemmin eronneista ministreistä. Kulmunia ei tässä esitetä yhtä heikkona poliittisilta taidoiltaan kuin aiemmissa esimerkeissä, vaan hänen todetaan osaavan pelata politiikan peliä, mutta silti kykenemättömänä selviämään käsillä olleesta kriisistä.

Ylen mielipiteellisintä sisältöä edustava analyysi (YLE24) nostaa jo otsikkoonsa tilanteen kriisiytymisen niin Kulmunin kuin puolueenkin osalta: ”Analyysi: Kulmunin huono kierre – keskustalaiset haluavat puheenjohtajakisan. Kulmuni jäi pitämään kiinni liikkuvan veneen laidasta, keskustassa arvioidaan.” Sanavalinnat kuten ”huono kierre” ja ”liikkuvan veneen laidasta” kiinni pitäminen viestivät epätoivosta, jota Kulmuni on tilanteessa kokenut. Otsikko ja ingressi kertovat myös siitä, miten keskusta on hylkäämässä mainehaittaa kärsineen puheenjohtajansa.

Poliitikoiden julkiset esiintymiset ovat osa viestintää, mutta niin on myös valinta vältellä julkisuutta tai olla kommentoimatta toimittajien kysymyksiä. Kulmunin kohun tapauksessa

hallituskumppaneiden ja oman puolueen väen pysyttelemine poissa julkisuudesta tulkittiin viestivän tuen puutetta sekä vihjaavan konfliktista. Ylen analyysissa kerrotaan, miten Kulmunin suosion lasku auttoi Matti Vanhasen nousua:

Vastahakoinen Vanhanen suostuteltiin valtiovarainministeriksi. Vanhanen ei ollut Kulmunin ykkösvaihtoehto, vaan tämä olisi halunnut hallitukseen Mauri Pekkarisen. Vanhasen halusi muu puolue. Vanhanen ilmoitti, ettei ryhdy hallituksen johtavien ministerien viisikon jäseneksi eikä pääministerin sijaiseksi. Vuorokaudessa nämäkin ilmoitukset vanhenivat. Nyt Vanhanen on viisikossa ja pääministerin varamies. Kulmuni oli ajatellut jatkavansa ministeriryhmän johdossa, mutta puolue ei pitänyt sitä mahdollisena. (YLE24)

Kulmunin heikko asema puolueessa tulee ilmi Pekkarisen sijaan Vanhasen päätyessä valtionvarainministeriksi ja hänen asettuessaan osaksi hallitusviisikkoa. Kulmunilla ei vaikuta tekstin perusteella olleen sanavaltaa hänen seuraajansa valinnassa eikä myöskään ministeriryhmän johtajan paikasta luopumisessa, vaan puolue teki nämä päätökset ilman häntä.

Hallitusten kaatuminen ennen kuin ne ehtivät toimikautensa loppuun vaikuttaa olevan yhä yleisempää. Iltalehti teki viestintähankintakohulle taustajutun, jossa kerrottiin, miten Keskustan pitkän linjan poliitikot olivat tukeneet Kulmunia puheenjohtajakisassa edellisenä syksynä järjestetyssä puoluekokouksessa (IL8). Miltei vuoden takaisia tapahtumia koskevassa jutussa korostetaan, että Kulmuni on pätevä ja kielitaitoinen viestijä, mutta epäselvää on, puhuvatko jutussa Kulmunin tukijoukot itse vai Iltalehden toimittajan tulkinta tukijoiden sanomisista. Toimittaja häivyttää lähteiden äänen asettamalla uuteen kontekstiin eri yhteydessä (vajaa vuosi ennen viestintäkoulutuskohua) sanottuja asioita. Juttu tuntuu vihjaavan, että viestintäkoulutuksia ei tarvittukaan Kulmunin esiintymistaitojen hiomiseen, jolloin lukijan huomio siirretään Iltalehden aiemmassa näkökulmajutussa (IL6) esitettyyn teoriaan siitä, että keskusta olisi masinoinut edellisen hallituksen kaatumisen. Tapahtumien vaikutukset näkyvät tekstin mukaan edelleen konfliktina keskustan ja SDP:n välillä nykyisessä hallituskokoonpanossa, jota mahdollisesti myös uhkaa hallituskriisi.

Koronakriisin aiheuttamat ennennäkemättömät olosuhteet eivät myöskään helpottaneet hallituksen toimimista. Mediassa nähtiin erityisesti pääministeri Sanna Marinin saaneen kansalaisten luottamuksen taakseen kriisin hoidossa, mutta keskustan kannatuksen nostoon tyytyväisyys koronatoimiin ei riittänyt (IL17, YLE 15, HS9). Helsingin Sanomien artikkelissa otsikolla ”Ero koettelee hallituksen toimintakykyä” (HS12) korona näyttäytyy asiana, jonka

hoitamiseen tarvittava päätöksenteko sitoo hallitusta yhteen. Jutussa Tampereen yliopiston valtio-opin professori Ilkka Ruostetsaari kommentoi:

Ruostetsaari uskoo, ettei jännitteinen tilanne helpota, sillä keskustan ja sen hallituskumppaneiden välillä on ideologisia eroja liittyen juuri sellaisiin talouskysymyksiin, joita hallituksen pöydälle on tulossa koronakriisin vuoksi. (HS12)

Virus siis syrjäytti vain hetkellisesti kaiken muun päätöksenteon ja hankalat neuvottelut erityisesti budjettiriihen muodossa olisivat olleet hallituksella edessä kaikesta huolimatta. Artikkelissa kuitenkin ollaan sitä mieltä, että koronakriisin ollessa käynnissä hallituskriisin aiheuttaminen olisi poliittisesti erittäin riskialtista.

5.3 Human interest -kehys

Human interest -kehys hyödyntää tunteisiin vetoavaa kerrontaa ja yksittäisten ihmisten kokemuksia uutisen kulmana. Kehys tarjoaa lukijalle mahdollisuuden samaistua uutisten aiheisiin tuomalla ihmiset asioiden taustalta esiin. Gallupit, sosiaalisen median julkaisujen käyttäminen lähteinä ja reaktioiden uutisointi ovat välineitä, joilla kuvataan tapahtuman vaikutuksia ihmisten ja ryhmien tasolla.

Tunteiden on sanottu olevan tahmeita (Paasonen 2014), ne leviävät vuorovaikutuksen kautta ja keräävät ympärilleen merkityksiä ja kiinnittävät vuorovaikutuksen osapuolia eri ryhmiin. Median välityksellä tunteet kiertävät ja tämä vaikuttaa tunteiden sosialisointiin, eli niiden kokemiseen, käsitteellistämiseen, säätelyyn ja ilmaisuun eri tilanteissa (Mustonen 2009, 139). Journalistiset käytännöt ja vallitseva tunnekulttuuri säätelevät pitkälti sitä, millaisten tunteiden kautta Kulmunin tapaukset kehystettiin. Tunteet ovat sosiaalisesti rakentuneita ja niiden julkinen esittäminen medioituneessa kontekstissa ei kerro vain jonkin yksittäisen ihmisen tuntemuksista, vaan se myös heijastelee kulttuurisidonnaisia tapoja ymmärtää maailmaa ja toimia siinä. (Wahl-Jorgensen 2019, 10.)

Kulmunin tapauksen ensiesiintyminen julkisuudessa tapahtui perinteisesti median toiminnan tuloksena, tässä tapauksessa Suomen Kuvalehden julkaiseman skuupin myötä. Aikamme julkisen keskustelun monimuotoisuudesta kertoo kuitenkin se, että Twitterissä tapauksesta käyty puhe nostettiin Ylen verkkouutisten jutun aiheeksi. Verkon voi nähdä rinnakkaisjulkisuutena, joka haastaa professionaalisen journalismin etusijan julkisen keskustelun merkitysten määrittelijänä, jolloin median tehtävä argumentaation arviojana monipuolisten näkökulmien kautta korostuu. Ideologisten laitojen kannat tulevat useimmin

esiin verkkokeskustelussa alustojen ja sitä kautta käyttäjien suosiessa kärkkäitä, voimakkaita ja tunteisiin vetoavia äänenpainoja ja ilmauksia. (Hatakka 2013, 150.)

Vaikka kyseessä ei ollut sosiaalisen median kohusta lähtöisin oleva skandaali, perinteinen media selvästi seuraa sosiaalisen median alustoilla käytävää keskustelua ja suhtautuu siihen yhtenä julkisen keskustelun paikkana. Poliittiset toimijat pystyvät esiintymään sosiaalisessa mediassa suoraan kannattajilleen ja osallistumaan ketterästi ajankohtaisista aiheista käytyyn debattiin. Tämä sopii Kantolan notkean julkisuuden malliin, jossa imago ja näkyvyys ovat poliitikon ja puolueen menestymisen kannalta elintärkeitä (Kantola 2011, 26). Alustoilla ihmisillä on ainakin teoriassa mahdollisuus suoraan vuorovaikutukseen poliitikkojen kanssa. Human interest -kehykseen sosiaalisen median julkaisut sopivat, koska niiden avulla voi jakaa tuntemuksiaan asioista muiden kanssa. Ihmiset jakavat uutisia todennäköisemmin, jos niiden herättämät tunteet ovat aktiivisia, kuten viha, ilo tai hämmästys, kuin jos ne herättävät passivoivia tunteita kuten suru tai rentoutuminen (Berger & Milkman 2012; Heimbach & Hinz 2016).

Sosiaalisen median julkaisuja hyödynnettiin Ylessä varsin ahkerasti (YLE7, YLE11, YLE21, YLE28) lähteinä, joiden varaan juttu rakennettiin. Muissa medioissa saatettiin ottaa juttuun mukaan esimerkiksi joltain tunnetulta yhteiskunnallisesti aktiiviselta henkilöltä yksittäinen twiitti liittyen kohun käännteisiin. Ylen Twitteristä keräämissä (YLE11) muiden poliitikkojen lausunnoissa kuuluu Kulmunin eron jälkeen pääosin pahoittelua ja ratkaisun suoraselkäisyyden kiittämistä, mutta myös eroilmoituksen tarpeellisuuden kyseenalaistamista. Tunteilla on mediaympäristössä tietty strateginen tarkoitus, ne ovat performatiivisia ja huolellisesti lavastettuja (Wahl-Jorgensen 2019, 8). Keräämällä yhteen eturivin poliitikkojen reaktioita Yle kehystää tapauksen sen herättämien tunteiden kautta, joihin lukijaa kutsutaan samaistumaan.

Kohu ja sitä seurannut Kulmunin eropäätös herätti tunteita niin median edustajissa, muissa poliitikoissa kuin Kulmunissa itsessäänkin. Sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyy aina tietynlaisia sääntöjä ja odotuksia omasta ja toisten käytöksestä. Suomalaisessa kulttuurissa julkisuudessa esiintyvien ja valtaapitävien henkilöiden tunteidensäätelyyn kiinnitetään erityistä huomiota ja voimakasta tunteikkuutta vierastetaan. Iltalehden kommentissa (IL16) otsikko ”Kyynelsilmäinen ministeri on pysäyttävä näky” viestii lukijalle siitä, ettei korkeassa asemassa olevaa ministeriä olla totuttu näkemään itkun partaalla.

Kulmunin silmät olivat kosteat, kyyneliä ei näkynyt, mutta koko olemus oli liikuttunut ja tuli tunne, että Kulmuni pidättelee kyyneleitään. –Tämä oli pysäyttävää, olen ihan järkyttynyt, kokenut kollega totesi valtiosalissa kun lyhyt tilaisuus oli ohitse. Sitä se nimenomaan oli. Kun maamme yksi merkittävimmissä asemissa olevista kertoo kahden metrin päässä ääni väristen erostaan, tuntuu se nimenomaan pysäyttävältä. Sellaiselta, että tekisi mieli mennä lohduttamaan oli keskustasta, hallituksesta tai Kulmunin toimista mitä mieltä tahansa. (IL16)

Toimittaja kuvailee kommentissa tiedotustilaisuuden olleen hänelle ja kollegalleen ”järkyttävä” ja ”pysäyttävä”. On poikkeuksellista, että uutisjutun yhteydessä toimittaja kertoo omista tunteistaan raportoimaansa asiaa kohtaan. Journalistinen tarinankerronta toki pyrkii resonoimaan yleisössä tunnetasolla, mutta se saadaan useammin aikaan itse uutisen emotionaalisuuden perusteella, kuin toimittajan omien tunteiden kautta (Wahl-Jorgensen 2019, 52). Iltalehden kommentissa toimittaja kertoo, miten hänen teki mieli mennä lohduttamaan Kulmunia, niin voimakas tilanteen laukaisema emotionaalinen responsi oli. Vaikka objektiivisen journalismin ihanteeseen kuuluukin tietty etäisyys tunteista, niitä käytetään silti journalistintyössä strategisesti hyväksi jatkuvasti (Wahl-Jorgensen 2019, 58). Kommentti on juttutyypinään sallivampi tunteiden hyödyntämiselle kerronnassa kuin uutinen, joka selittää Iltalehden toimittajan valintaa kirjoittaa tapauksesta valitsemastaan näkökulmasta. Jutussa inhimilliset näkökulmat -kehys rakentuu tunnesanoista, kuten ”liikuttunut”, ”hämmäntävä” ja ”intiimi”, joita esiintyy toimittajan kertomuksessa.

Kulttuuriset säännöt määrittävät, millaisten tunteiden näyttäminen missäkin tilanteessa on sallittua ja kenelle sopivaa. Länsimaisissa liberaalidemokratioissa vahvaa emotionaalisuutta on pidetty epäsopivana poliittisen päätöksenteon yhteydessä ja kylmän analyyttistä rationaalisuutta taas sopivana. (Wahl-Jorgensen 2019, 21.) Fairclough’n mukaan tiedotusvälineet ovat vaikuttaneet suuresti julkisen ja yksityisen elämänalueen välisiin rajoihin, erityisesti siihen millaisten tunteiden ilmaiseminen on sopivaa julkisuudessa (1997, 54). Mediassa tiettyjen tunteiden esittäminen on yleisempää ja hyväksyttävämpää kuin toisien ja erot ovat nähtävissä varsinkin negatiivisiksi miellettyjen tunteiden kohdalla. Mediassa tämän tästäkin jokin taho ”jyrähtää” tai muuten esittää mielipiteensä kiivaasti, mutta esimerkiksi surua tai haavoittuvuutta viestivien negatiivisten tunteiden ilmaisu on harvinaisempaa. Ehkä myös siksi Kulmuni esiintyminen herkistyneenä oli uutisarvoista ja toimittajille niin ravisteleva kokemus.

Yksittäinen ihmisryhmä, jonka tuntemuksista ja reaktioista Kulmunin eroa kohtaan uutisoitiin, olivat torniolaiset. Helsingin Sanomat keräsi Kulmunin vaalipiirin asukkaiden

kommentteja perinteisen katugallupin muodossa (HS6). Jutussa kommentoijat ovat tavallisia torniolaisia, he esiintyvät omalla nimellään ja heidän näkemyksensä on koottu suoriksi lainauksiksi. Kuudesta lausunnosta kahdessa suhtaudutaan kriittisesti ministeriöillä maksatettuihin koulutuksiin ja nähdään että Kulmunin olisi ollut vaikea jatkaa roolissaan.

Eräs torniolainen kommentoi tapausta näin:

Esiintymiskoulutukseen ei saa käyttää valtion rahoja. Jos keskustan kannatusprosentti olisi eri, veikkaisin, että eroa ei olisi tullut. Mutta keskusta on ihan siinä reunalla, että onko se tippumassa pieneksi puolueeksi. Elämme tuulisia aikoja. Ja velkaa joudutaan ottamaan koronakriisin takia. En ollut erosta yllättynyt. (HS6)

Tilannetta kuitenkin harmitellaan miltei kaikissa kommenteissa. Neljä kuudesta kuvaavat eroa sanalla yllättävä. Muutenkin kommenteissa toistuu ajatus, että ajat politiikassa toimijoille ajat ovat olleet vaikeita, luultavasti viitaten koronaan. Aasukkaille on myös ollut tärkeää, että eduskunnassa ja hallituksessa on ollut joku, joka tuntee alueen ja ajaa sen asioita. Yksi galluppiin haastatelluista tiivistävät tuntosensa näin:

Tuli yllätyksenä, tämä harmittaa meitä paikallisia. Oli hienoa, että meillä oli nainen siellä ajamassa tämän alueen asioita. Tuntuu, että Kulmuni reagoi tässä tilanteessa aika herkästi ja erosi nopeasti. (HS6)

Human interest-kehyksessä kommentit tuovat tapauksen uutisointiin henkilökohtaisen sävyn ja avaavat lukijalle näkökulman tavallisten ihmisten kokemuksiin. Lukijaa kutsutaan asettumaan toisen ihmisen asemaan ja näkemään kohu toisesta vinkkelistä, tässä tapauksessa kansanedustajansa menettäneiden torniolaisten näkökulmasta.

5.4 Ilmiökehys

Ilmiökehystä hyödyntävissä artikkeleissa tapauksen kulkua selitettiin osana laajempia yhteiskunnallisia jatkuvuuksia ja ilmiöitä. Asiantuntijoiden ja tutkijoiden haastatteluja käytettiin tukemaan valittua selitystä, jossa tapaus liitetään johonkin ilmiöön. Myös pitkän uran tehneiden konkaripoliitikkojen kokemukset tarjosivat legitimizeettiä uutisoinnissa esitetyille selityksille. Kehykseen liittyy myös ajatus yhteyksien löytämisestä ja tapauksen syy-seuraussuhteiden kulusta tarinan lailla, alkupisteestä kulminaatioon ja lopulta ratkaisuun. Ilmiökehys liittyy erityisesti kehysten järkeilyvälineisiin ja Van Gorpin (2007, 62) mainitsemaan kulttuuriseen ja historialliseen kontekstiin, johon kehykset linkittyvät.

Kohujen yleistymiseen liittyvä keskustelu nousi esiin Iltalehdessä, jossa poliittisen kulttuurin muutokseen ja ministerierojen yleistymiseen viitataan vajaa tunti Kulmunin eroilmoituksen jälkeen julkaistun pääkirjoituksen lopussa (IL15).

Ero kertoo myös kulttuurinmuutoksesta suomalaisessa politiikassa, jota viitoittivat jo Antti Rinteen (sd) ja Sirpa Paateron (sd) erot viime vuoden lopulla. Eroaminen on uusi normaali, jota nykyisin myös odotetaan. Tämä on monin tavoin hyvä asia poliittisessa kulttuurissa ja vastuunkannon merkki. Toisaalta jos erobuumi hallituksessa jatkuu tätä tahtia, se voi tuoda poliittiseen elämään myös epävakautta. (IL15)

Koko teksti sävy on varsin kriittinen, joka asettaa tapauksen ensisijaisesti moraalikehykseen. Ilmiökehystä hyödynnetään kuitenkin yllä lainatussa viimeisessä kappaleessa, kun kirjoittaja tulkitsee tapausta esimerkkinä suomalaisen poliittisen kulttuurin muutoksesta, jossa ministerin eroa odotetaan ja jopa vaaditaan. Tulkinnessa on samoja piirteitä kuin Kantolan (2011) notkean julkisuuden mallissa, jossa viestimet suhtautuvat kriittisesti päättäjiin, jotka julkisuudessa toimiessaan joutuvat alttiiksi mainehaittaa aiheuttaville skandaaleille. Notkea julkisuus on eliiteille vaarallista ja nopeatempoista, kun viestimet kilpailevat keskenään kiinnostavuudesta sekä lukijoiden huomiosta.

Naiset tulivat mukaan politiikan mediajulkisuuteen 1980-luvun puolivälin jälkeen ja ministereinä naisia on ollut jo 1970-luvun lopulta lähtien, mutta silti naiset poliittisen eliitin toimijoina on mediassa yhä puhuttava ilmiö. Iltapäivä- ja naistenlehtien julkisuudessa naispoliitikkojen näkyvyys on ollut laajempaa, mutta keskittynyt vapaamuotoisempiin henkilökuviin, joissa politiikkaa käsiteltiin poliitikon henkilökohtaisen kokemusmaailman kautta tai naispoliitikkoja käsiteltiin ryhmänä (Pernaa & Railo 2006, 46–48.)

Sukupuolinäkökulma on nostettu Ylen jutussa otsikkoon ””Miksi naispoliitikoille ei sallita virheitä?” somessa kysyttiin, kun Katri Kulmuni erosi – sukupuolella on merkitystä, sanovat tutkijat” (YLE28). Tekstissä pohditaan, onko naispoliitikoille vääränlainen julkisuus poliittisen uran jatkumisen kannalta vahingollista. Artikkelin haastatelluista tutkijoista Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksen Markku Jokispilä löytää yhteyden toisen keskustanaisen tapaukseen:

Kun ajattelee keskustaa, tulee väistämättä mieleen Jäätteenmäen tapaus, jossa ministeripesti jäi lyhyen ajan jälkeen. Tällaisia ministerieroja ei ole hirveän paljon, joissa puolueen puheenjohtaja joutuu eroamaan hallituksesta. Keskustassa on ollut kolme naispuheenjohtajaa, ja kahden osalta tilanne on päätynyt näin, Jokispilä pohtii. (YLE28)

Jokisipilän kommentti liittyy Kulmunin tapauksen jatkumoon, jossa korkeisiin virkoihin päässeet naispoliitikot ovat joutuneet kohun seurauksena eroamaan tehtävistään. Keski-ikältään varsin nuorta ja viiden naisen muodostamaa hallituksen johtoa ja heidän toimintaansa seurattiin julkisuudessa tarkkaan, mutta toisaalta se toi Suomelle myös paljon positiivista näkyvyyttä:

Syntyi suuri mediapyöritys ja positiivisen julkisuuden aalto. Suomesta kirjoitettiin kansainvälisissä medioissa ylistäen, tasa-arvoisen poliittisen kentän maana. Oli saavutettu poikkeuksellinen piste niin Suomen kuin maailmankin poliittisella kartalla. (YLE28)

Jutussa haastellun Tampereen yliopiston sukupuolentutkimuksen professori Johanna Kantolan kommentit tuovat esiin myös esteitä naisten menestymiselle politiikassa:

Kantola näkee ikäkysymyksen kietoutuneen merkittävästi sukupuoleen. Hänen mukaansa politiikassa on muodostunut nuoren naisen kategoria, jossa ikää ja sukupuolta tarkkaillaan yhdessä. – Ne vahvistavat toisiaan, kun joko halutaan juhlia tasa-arvon edistymistä, kun vallassa on nuoria naisia tai silloin, kun halutaan kyseenalaistaa asiantuntemusta ja pätevyyttä, Kantola sanoo. (YLE28)

Artikkelin mukaan sukupuoli ja ikä voivat siis olla naiselle sekä eduksi että haitaksi poliittisessa toiminnassa. Juha Kuisma kirjoittaa teoksessaan *Keskustalaisuudesta* keskustan naispoliitikkojen toimijuudesta näin: ”Keskustassa naiset vaikuttavat ilman esteitä, mutta ilman feminististä retoriikkaa” (Kuisma 2019, 48). Kirjoittajan mukaan feminismiin liitettyjen käsitteiden käyttäminen voisi jollain tavalla vaikeuttaa naisten toimimista puolueessa. Kuitenkin Niemi (2014, 56) nostaa esiin sen, että naisten nouseminen suurten puolueiden johtajiksi tai pääministeriksi asti on ollut puolueelle strategisesti hyödyllistä; nainen ehdolla johtavaan asemaan on saanut lehdistöltä positiivista huomiota ja edesauttanut puolueen julkisuuskuvan päivittämistä nuorempaa äänestäjäkuntaa miellyttävämmäksi. Vaikuttaakin siltä, että sukupuolensa takia naiset toisaalta voivat hyötyä politiikan julkisuudesta, mutta se voi myös nopeasti kääntyä heitä vastaan.

Ylen analyysin (YLE16) otsikossa ”Katri Kulmunin kujanjuoksu päättyi haaksirikkoon” metafora haaksirikkoon päättyvästä kujanjuoksusta luo mielikuvan kohon ja eroon johtaneiden tapahtumien vääjäämättömyydestä. Kujanjuoksu on ilmaisuna negatiivinen ja se viittaa ahdistavaan tilanteeseen, jossa on kiire ja vaihtoehdot ovat vähissä. Metaforan avulla kirjoittaja kertoo, kuinka koko Kulmunin puheenjohtajakausi on ollut epävarmuuden ja epätoivon sävyttämää. Haaksirikko taas kuvaa kohtalokkaan virheen tapahtumista, jonka johdosta tarina saa päätöksensä, tässä tapauksessa sillä viitataan julkisista varoista

maksettujen esiintymiskoulutusten hyödyntämiseen keskustan puheenjohtajakisassa. Kahta metaforaa yhdistämällä kirjoittaja kehystää tapauksen jatkuvuuden kautta osaksi tarinaa, jossa on alku, lakipiste ja loppu.

Metafora on huomaamaton kehystämisen tapa, sillä sen avulla voidaan näennäisesti puhua yhdestä asiasta tarkoittaen toista ja näin jättää vastuun lopullisesta tulkinnasta kuulijalle. Metaforat ovat tehokkaita kehystysvälineitä koska niihin tiivistyvät merkitykset ja tunteet. (Seppänen & Väliaverron 2013, 100). Esimerkiksi politiikkaa merkityksellistetään mediassa monien eri metaforien kautta, kuten sotana, luontona, ihmiselämänä, teatraalisena draamana tai matkana (Heikkinen 2020, 84; Vainikka et al. 2020). Metaforia käytetään erityisesti viestinnällisissä tarkoituksissa, luomaan selkeyttä monimutkaisiin asioihin, mutta myös häivyttämään toimintaa ja toimijuutta. Näin olosuhteet saadaan puheessa muutettua itsestään tapahtuviksi, luonnollistetuiksi olioiksi ja itsenäisiksi toimijoiksi. Metaforan avulla eri merkityksiä ja ominaisuuksia voidaan esittää puhujan tarkoituserien mukaisina. (Heikkinen 2020, 88–90.)

Kiinnostavan kulman uutisointiin tuo Iltasanomien Sanna Ukkolan kolumni otsikolla ”Onko eronnut Katri Kulmuni nyt maalituksen kohteena? Tästä kohussa on kyse” (IL26). Kirjoituksen mukaan median poliitikkojen toimia kohtaan esittämä kritiikki ei ole maalittamista. Ukkola yhdistää Kulmunin tapauksen toiseen kohuun, jossa oli myös kyse siitä, oliko poliitikko toiminut valtuuksiensa mukaan.

En mene nyt siihen, että kohussa ei ollut kyse itsensä kehittämisestä. Varmasti lähes kaikki huippupoliitikot ottavat esiintymiskoulutusta eikä siinä ole, tietenkään, mitään pahaa. Kohussa ja ministerierossa kyse oli maksajasta. Mutta että maalittamista? Tämä ei ollut ensimmäinen kerta kun poliitikko syyttää maalittamisesta, kun media kirjoittaa kriittisesti poliitikon toimista. [...] Median tehtävä on paljastaa päättäjien tekemisiä ja raportoida väärinkäytöksistä. Se on vallan vahtikoiran työtä, koko demokratian ydin. Kritiikki päättäjiä kohtaan ei ole maalittamista. (IL26)

Maalittamisessa on kyse yhden henkilön mustamaalaamisesta joukkion toimesta. Yllä olevassa katkelmassa Ukkola asettaa Kulmunin tapauksen osaksi mediakohujen sarjaa, jossa media on esittänyt poliitikoille kritiikkiä heidän toiminnastaan. Ukkola luo mielikuvan, että poliitikkojen toimittajia kohtaan esittämät maalitussyytökset ovat laajamittainen ilmiö, joka vaarantaa toimittajien työn ja lopulta koko demokratian. Tosiasiassa Kulmunin tapauksessa hän itse ei ollut syyttänyt mediaa maalittamisesta, vaan toinen keskustan kansanedustaja oli julkisesti päivitellyt tapauksen saaman mediahuomion laajuutta.

Viestintätoimistojen ja poliittisen eliitin yhteys oli yksi yhteiskunnallinen ilmiö, johon kohu teksteissä liitettiin. Alun perin Iltalehden julkaisemasta (IL18) viestinvaihdosta käy ilmi, että virkamiehet olivat varoittaneet Jääskeläistä siitä, että epämääräiset hankintasopimukset voivat olla medialle kiinnostavia. Iltalehti perustelee viestien julkaisemista sanasta sanaan asian yhteiskunnallisen merkittävyyden takia, joka on osoittaa, että tapauksen kehystämiseen on liittynyt journalististen valintojen tekemistä. Myös Ylen artikkelissa (YLE10) hyödynnetään Iltalehden julkaisemia tietoja ja käydään läpi viestejä Kulmunin erikoisavustaja Jääskeläisen ja ministeriön hankinnoista vastaavan henkilökunnan välillä. Ylen artikkelin ymmärtääkseen ei tarvitse olla lukenut Iltalehden alkuperäistä paljastusjuttua, mutta tämä kertoo, että mediatekstit eivät synny tyhjiössä vaan intertekstuaalisesti, aina suhteessa muihin teksteihin. Molemmista jutuista selviää Kulmunia valmentaneella Tekirin Harri Saukkomaalla olleen aiemminkin yhteyksiä keskustaan ja ministerin avustaja Jääskeläiseen.

Ylen toinen artikkeli (YLE19) viestintötoimistojen ja politiikan yhteen kietoutuneisuudesta perustuu konsulttitoiminnan tutkija Matti Ylösen haastatteluun. Epämääräiset hankinnat ja sääntöjen kiertäminen vaikuttaa olevan yllättävänkin yleistä julkishallinnossa, jossa ei tiukan budjettikurin takia voida itse tuottaa tarvittuja palveluita esimerkiksi viestinnän saralla.

Poliitikon ja viestintätoimiston suhde voi olla ongelmallinen. Ministeri Kulmunin ero herättää keskustelua alan ympärillä. [...] Ruotiessaan konsulttien toimintaa 2010-luvun alussa Ylönen törmäsi usein hankintalain- ja ohjeiden rikkeisiin. – Kävi ilmi, että on aika tavallista, että tehdään suorahankintoja, vaikka pitäisi kilpailuttaa. Tai ketjutetaan hankintoja, Ylönen sanoo. [...] Monen toimiston johtavissa tehtävissä on entisiä poliitikkoja, kuten Ellun Kanoissa entinen kokoomuksen kansanedustaja Kirsi Piha ja puoluesihteerin Taru Tujunen. Kulmunia konsultoineella ja kouluttaneella Tekirillä on sanottu olevan sympatioita keskustaa kohtaan. (YLE19)

Tekstissä kerrotaan myös politiikan toimijoiden nykyisistä kytköksistä konsulttitoimistoihin ja tällaisen kahdenvälisen vaikutussuhteen ongelmallisuudesta. Jos on ollut osa suomalaista poliittista eliittiä, on melko varmasti kerännyt vaikuttavan määrän kontakteja ja tietoa siitä, miten asioita voidaan valtionhallinnon sisällä edistää. Konsultti- ja viestintätoimistoille tällainen hiljainen tieto ja vaikutusketjut ovat äärimmäisen tärkeitä liiketoiminnan kannalta, koska ne mahdollistavat vaikuttamisen päättäjiin. Ei siis ihme, että ne houkuttelevat töihin entisiä poliitikkoja ja ihmisiä, joilla on kytköksiä poliitikkoihin. Niiden toiminta ei kuitenkaan ole kovin läpinäkyvää, koska lobbaamista ei Suomessa ainakaan vielä ole säädelty lailla. Kun esimerkiksi virkamiesten ja lobbareiden tapaamisia ei vaadita julkisiksi tai ilmoitettaviksi, riskinä on erilaiset väärinkäytökset ja rikkomukset kuten korruptio.

Yllä olevan aineistoesimerkin lopussa toimittaja viittaa luultavasti Iltalehden juttuihin, joissa Tekirin asemaa vahvana toimijana politiikan kentällä sekä politiikan ja viestintätoimistojen toisiinsa kietoutunutta suhdetta käsiteltiin pitkällisesti (IL4, IL10). Analyysijutuissa Saukkomaan ja Jääskeläisen suhteita politiikkaan ja etenkin keskustapuolueeseen perataan Sipilän johtaman hallituksen ajoista lähtien. Saukkomaalla oli lehden mukaan henkilökohtainen taloudellinen intressi Keskustan syksyn 2019 puheenjohtajavaalissa. Artikkeleissa viitataan Kulmunin viestintäkoulutuksista saamaan hyötyyn ja todetaan, että tapahtumien juridiseen arviointiin ei pitäisi vaikuttaa Kulmunin halukkuuteen maksaa itse koulutusten kulut takaisin. Toiminnan rikollisuudella spekulointi on keino asettaa tapaus moraalikehykseen ja alleviivata toimittajien kriittisyyttä vallankäyttäjiä kohtaan. Kulmunin tapauksen taustojen selittäminen viestinnän ammattilaisten ja politiikan toimijoiden yhteyksillä nostetaan kuitenkin tekstien pääaiheeksi, ja siten vallitsevaksi kehykseksi muodostuu ilmiökehys.

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä tutkielmassa on käsitelty uutiskehysten tarjoamia tulkintoja poliittisista skandaaleista. Johdannossa kysyin, millaisia kehyksiä uutismedia käytti Kulmunin tapauksen käsittelyssä ja miten kehykset rakensivat tapauksesta poliittista skandaalia. Journalistista sisältöä analysoitaessa on keskeistä huomioida, mikä on tapaukselle annettu vallitseva määritelmä ja miten sitä perustellaan. Toisin sanoen, millaisiin kehyksiin journalismi sovittaa tapaukseen liittyvän informaation sekä miten median kasaama ja suuntaama huomio tekee skandaalin. Tästä syystä tutkielman tavoitteena oli selvittää Kulmunin tapauksen merkitysten rakentumista juuri uutisoinnin kautta. Jokainen löydetty kehys tarjoaa tietyn selityksen ja syyntä viestintähankintakohun syntymiselle ja sen seurauksille, kuten väärin teon moraalinen ulottuvuus, konflikti hallituksessa tai puolueessa, Kulmunin henkilökohtaiset ominaisuudet tai jatkuvuuden konteksti. Kehys kehottaa lukemaan tapausta valitusta näkökulmasta, mutta sen tarjoama näkökulma voi myös lomittua muiden mahdollisten selitysten kanssa.

Median tavat kirjoittaa ajankohtaisista aiheista muokkaavat yhteisiä käsityksiämme siitä, mikä on poliittisessa julkisuudessa hyväksyttävää ja mikä ei. Länsimaisessa ajattelussa julkinen mielletään usein järjen ja yksityinen tunteen alueeksi. Käsitteet tulee ymmärtää suhteessa toisiinsa, koska esimerkiksi politiikka on kollektiivista toimintaa, jossa toimivat yksilöt, joilla on sekä julkisia että yksityisiä rooleja kuten kansalainen tai kuluttaja (Seppänen & Väliverronen 2013, 49.) Viestintähankintakohussa sekoittuvat yksityinen Kulmunin yksilöllisten ominaisuuksien parantamisen muodossa (esiintymisjännityksen hoitaminen ja viestintätaitojen kehittäminen) ja Kulmunin julkinen tehtävä osana politiikkaa sekä hänen edustamansa ministeriöt julkisina organisaatioina.

Pääluvussa kaksi esittelin Thompsonin (2000, 17–23) skandaalin määritelmän. Kulmunin tapaus vastaa tätä määritelmää, koska siihen liittyy moraalisten normien rikkominen, siinä paljastuu jotakin, jonka asianomaiset toivoivat pysyvän salassa, ulkopuoliset henkilöt eivät hyväksy tapahtunutta vaan paheksuvat sitä julkisesti ja tapauksella on mahdollisesti vahingollisia seurauksia kohteena olevien maineelle. Media rakensi kohusta poliittista skandaalia kehystämällä paljastuksia ja paheksuntaa. Thompsonin jaottelua seuraten voidaan sanoa Kulmunin viestintähankintakohun olleen tyypiltään talous- ja valtaskandaali.

Tapauksen ymmärtäminen prosessina on yksi tapaustutkimuksen tavoitteista. Aineiston analyysistä kävi ilmi, että kaikki neljä tunnistettua kehystä saattoivat olla uutisoinnissa läsnä

samanaikaisesti, mutta kohun eri vaiheissa painotettiin tiettyjä kehyksiä. Ensimmäisten skupprien tullessa julki korostui moraalikehys ja tarve osoittaa moraalinen virhe ja löytää syyllinen. Kohun lakipisteessä (eroilmoitus) konflikti ja human interest -kehys tarjosivat uutisoinnille kulman, jonka kautta selittää tätä käännettä Kulmunin tarinassa. Aineiston loppua kohden ilmiökehys vaikutti vahvalta, kun uutisoinnissa otettiin niin sanotusti askel taaksepäin ja tarkasteltiin Kulmunin tapauksen isoa kuvaa. Vallankäyttöön ja rahaan liittyvät kysymykset nousivat esiin eniten moraal- ja konfliktikehysten yhteydessä, mutta olivat myös läsnä sivujuonteina muissa kehyksissä.

Viestintähankintakohun yhteydessä uutisoinnissa luotiin mielikuva moraalisen rikkomuksen myötä menetetystä luottamuksesta. Aluksi artikkeleissa esitettiin kohun syyksi hankinnoissa tehtyjä virheitä mutta tiedon lisääntyessä ja viimeistään Kulmunin eropuheesta selvisi, että virheitä tapahtui kaksi: yhtäältä hankintaa ei suoritettu sääntöjen mukaisesti, toisaalta Kulmunin hyötyi koulutuksista koska niissä tehtiin puoluejohtajan rooliin liittyviä harjoituksia. Kulmuni vaikutti eropuheessaan korostavan jälkimmäistä, eli suuremmin hänen vastuullaan ollutta puolta tarinasta, vaikka myöhemmin paljastui, että erikoisavustaja Jääskeläinen oli välttämättä halunnut ostaa koulutukset nimenomaan Tekiriltä ja Saukkomaalta, vaikka hänelle oli kerrottu hankintojen ongelmallisuudesta.

Helsingin Sanomien politiikan toimittaja Jussi Pullisen tiivistää analyysissään (HS11) muissakin medioissa esitetyt pointit siitä, miten kohun eteni ja miksi se päättyi kuten se päättyi. Analyysin mukaan vastuunkanto Kulmunin henkilökohtaisena ominaisuutena vaikutti siihen, että kohun lopputuloksena oli ero, mutta lisää, että jos Kulmuni olisi onnistunut selkiyttämään puolueensa linjaa ja nostamaan kannatusta, olisi hänellä ollut edes jonkinlainen mahdollisuus pitää paikkansa. Pullinen osoittaa moraalista virheestä vastuussa olleen lopulta Kulmuni itse, koska vaikka hän ei olisi henkilökohtaisesti koulutuksia hankkinut, hän kuitenkin valitsi esikuntansa. Yksittäisen poliitikon epäluotettavuudesta voi tulla yleinen mielikuva sen saadessa laaja-alaista huomiota lehdistössä ja luottamuksen kyseenalaistamisesta kohujen yhteydessä trendi. Luottamus on politiikassa välttämätön asia, koska se luo pohjan yksilön, toimijan tai instituution symboliselle vallalle, joka taas on poliittisen vallankäytön edellytys (Thompson 2000, 245).

Uutismedian kannalta paras kohu on sellainen, josta voi kirjoittaa monta juttua eri näkökulmista. Yksi tutkielman löydöksistä liittyy journalististen tekstilajien moninaisuuteen. Juttutyyppeiden piirteet ja kategorisoinnit vaihtelivat medialähteestä toiseen ja yleisiä

ohjeistuksia noudatettiin vain suurin piirtein. Tekstilajeista perinteinen uutinen oli yhä yleisin, mutta mielipiteelliset juttutyypit kasvattavat suosiotaan. Kuten aineistosta löydetyistä kehyksistä huomaa, tarjosi Kulmunin tapaus toimittajille aiheita moniin erityyppisiin juttuihin. Kuitenkin kehysten tasolla mediat loppujen lopuksi tekivät samat johtopäätökset tapahtuneesta eikä missään niistä esiintynyt täysin yhdelle medialähteelle ominaista kehystä. Aineiston antama yleiskuva tapauksesta ja sen kulusta ei vaihdellut medioiden välillä, jolloin mahdolliset erot havaittiin vain yksityiskohtien ja uutiskielen sävyn tasolla, joka kertoo medioiden sisältöjen yhdenmukaistumisesta sekä niiden välisestä kilpailusta. Kohut ja skandaalit houkuttelevat lukijoita, eivätkä mediat voi kääntää selkäänsä mediajulkisuudessa kuohuttaneelle tapaukselle pelätessään lukijoiden siirtyvän saamaan tietonsa muualta.

Iltalehden journalistinen tyyli vaikutti yleisesti spekulatiivisemmalla kuin Ylellä tai Helsingin Sanomilla. Iltalehdellä oli muita enemmän ilmaisultaan vapaampia, tulkinnallisempia journalistisia tekstejä. Iltalehdessä ei myöskään julkaistu yhtään asiahaastattelua, jossa asiantuntijalähteenä oli tutkija, kun taas Yle selvästi luotti politiikan tai oikeustieteen tutkijoiden ja professoreiden lausuntoihin tapauksen selittämiseksi, joilla myös haettiin uskottavuutta kehyksille. Iltalehdessä politiikan toimittajat itse täyttivät tämän asiantuntijaroolin analysoidessaan uutisaiheita ja kirjoitti useamman jutun tapauksesta. Muissa medioissa kirjoittajat vaihtelivat ja harvoin sama toimittaja raportoi tapauksen kulusta. Myös lähde- ja sitaattikäytännöt vaihtelivat eri medioiden kesken. Jutun ”puhujaaani” voitiin esimerkiksi häivyttää käyttämällä epämääräisiä sitaatteja, joista ei tiennyt, puhuivatko niissä lähteet vai toimittaja itse.

Thompson erottaa toisistaan kaksi eri uutistyyppiä, viralliset uutiset ja populaariuutiset. Eri medioiden uutistyyppistä riippuen myös niiden suhtautuminen poliittisiin skandaaleihin ja niistä uutisoimisen tyylit vaihtelevat. (Thompson 2000, 242–243.) Iltalehden spekulatiivinen ote ja yritys saada vallanpitäjät ”kiinni” laittomuuksista sopii populaariuutisten kategoriaan, jossa on tyypillistä skeptisyys valtarakenteita kohtaan. Tällainen populaari poliittinen kritiikki pyrkii Thompsonin mukaan provosoimaan ja häiritsemään virallisten uutisten luomia uskomuksia totuudesta. Viralliseen uutisraportointiin kuuluu tietty vakavuus, jota ohjaa vahva objektiivisuuden normisto. Yleisradio on julkisen palvelun laitoksena selkeimmin tähän luokkaan kuuluva, mutta myös Helsingin Sanomien asema maan suurimpana päivälehtenä asettaa uutisoinnille tiettyjä rajoja ja reunaehjoja. Iltalehteä eivät sido samanlaiset oletukset raportoinnin tasosta, joten se voi käsitellä uutisaiheita omien konventioidensa mukaisesti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita iltapäivälehtien olevan kansalaisten puolella vain koska se uutisoi

aiheista ”vapaammin”. Vain valtiolliset mediat voivat jäädä markkinakilpailun ulkopuolelle, joten kaupallisen median kentällä raportoinnin eroavaisuudet virallisen tai populaarin uutisoinnin välillä hyödyttävät ensisijaisesti mediaomistajia taloudellisesti.

Tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan myös todeta, että vaikka mediahuomiota herättävät tapahtumat kuten poliittiset skandaalit ovat lyhytikäisempiä, niitä tapahtuu useammin. Toinen muutos vaikuttaisi olevan tapausten muistamisessa. Vaikka yksityiskohtia ei kaikista skandaaleista muistettaisikaan, raportoidessaan uusista tapauksista toimittajat usein myös liittävät ne aiempiin saman tapaisiin skandaaleihin, näin luoden teemoja, joiden alle tapahtumia luokitellaan. Katri Kulmunin tapauksen yhteydessä jutuissa mainittiin esimerkiksi aiempi hallituskriisi, jossa pääministeri Antti Rinne oli joutunut eroamaan Keskustan epäluottamuslauseen johdosta. Iltalehdessä Kulmunin viestintähankintojen käsittelyn yhteydessä spekulointiin, toiko Kulmunin kohu SDP:lle tilaisuuden tasata tilit.

Tutkiessaan suomalaisten yhteiskunnallisten toimijoiden suhdetta joukkoviestimiin, Kunelius ja kumppanit saivat selville, että kohun osuessa kohdalle yhtenä rintamana esiintyminen koettiin päättäjien näkökulmasta tärkeänä. Julkisissa kannanotoissa vältettiin sovitusta linjasta eriäviä lausuntoja ja medialle annettiin vain yhdenlaista tietoa. Kohujulkisuudessa vallan symboliset merkit korostuvat ja johtavien henkilöiden lausunnoille annetaan painoarvoa. Symbolinen vastuunkanto oli mediaesiintymisissä korostettua. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 359-360.) Kulmuni ei kohun alussa saanut juurikaan julkista tukea, mikä tekee tapauksesta poikkeuksellisen. Hän toimi kuten Kuneliuksen ja muiden tutkimuksessakin oli yleistä, eli kantoi vastuuta muiden virheistä niin symbolisesti kuin materiaalisesti. Työ- ja elinkeinoministeriön hankinnoista teettämän tarkastusraportin ulostulon myötä (käsiteltiin artikkelissa YLE29), mediassa vaikutti ilmeiseltä, että Jääskeläinen oli junailut koulutukset nimenomaan Tekiriltä ja Saukkomaalta ilman tarvittavia mandaatteja, toimien muutenkin sääntöjen ulkopuolella tai vähintään niiden rajoilla. Kulmunin juttuun antama kommentti kuvaa hyvin hänen mentaliteettiaan koko kohun ajalta, hän kiistää tienneensä rikkeistä, juridisista ongelmista tai niiden yksityiskohdista ja osoittaa näin, että vastuu hankinnoista ei ollut hänellä, mutta jälleen asian tulella julki, hän otti tapahtuneesta vastuun kantaakseen. Toisaalta myös puolue toimi kuten oli odotettavissa; he eivät antaneet julkisuudelle mitään, pitäen oman linjansa yhtenäisenä.

Kulmuni on julkinen henkilö jonka toiminnalla on aina vähintäänkin poliittisia seurauksia, mutta myös hänen yksityiselämänsä koki muutoksen kohun seurauksena. Tämä tulee ilmi

Helsingin Sanomien kuukausiliitteen¹² jutusta, jossa puoli vuotta kohun jälkeen Kulmuni kertoo, kuinka eroilmoituksen jälkeen hän jäi järkyttyneenä prosessoimaan tapahtunutta, kun puolue katsoi jo eteenpäin ja Tekir, jonka piti ennen kaikkea tukea hänen uraansa, jätti hänet pärjäämään itseksensä. Poliittiset skandaalit ovat usein juuri tällaisia kokemuksia myrskyn silmään joutuneille, joilla on kohun edetessä yhä vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa sen kulkuun, osittain koska skandaalit ovat perusluonteeltaan huonosti hallittavissa (Thompson 2000, 85). Kulmuni koitti hoitaa tehtävänsä paremmin ja joutui tahtomattaan kiihtyvän mediahuomion kohteeksi. Vastoinkäymiset asetetaan osaksi hänen tarinaansa poliitikkona, joka vetoaa lukijan tunteisiin voimakkaasti. Vaikeuksista selviäminen sisukkuudella on piirre, joka toistuu poliitikkojen henkilökuvissa ja jolla viestitään suomalaiskansallisia ihanteita (Railo 2011, 151). Kuukausiliitteen jutusta paistaa Kulmunin harmitus ja tapahtumaketjun luisuminen hänen käsistään kohti sitä pistettä, missä hän on haastattelun tekoaikana, sinnikkäästi rakentamassa uraansa uudestaan kentältä käsin.

Syitä kohulle ja ministerin erolle haettiin lehdistössä myös sen ajallisesta kontekstista. Ensimmäistä koronakevättä varjostivat epä tietoisuus kaikesta virukseen liittyvästä, vaihtelevat arviot taudin vaarallisuudesta, strategioiden moninaisuus ja hallituksen tiedotustilaisuudet. Kulmuni oli osa Suomea johtavaa viisikkoa, jonka varsin epäkiitollinen tehtävä oli kertoa, miten suomalaisten elämää ja perusoikeuksia aiotaan rajoittaa pandemian takia. Kulmunilla oli voinut syystäkin olla matala kynnyksesi niin sanotusti nostaa käsi pystyyn virheen merkiksi, pyytää anteeksi ja erota. Poliittisissa skandaaleissa on usein takana isompia poliittisia jännitteitä, kuin päältäpäin näyttäisi. Niiden kautta voidaan neuvotella moraalikysymyksistä, ne voivat toimia yleisen hyväksyttävyyden mittapuuna. Kesän korvilla uskaltauduttiin puhua toiveikkaasti koronarajoitusten lieventämisestä, kun suomalaiset olivat kevään ajan kuuliaisesti sulkeutuneet koteihinsa. Auktoriteetille uskollinen kansa oli tehnyt niin kuin käskettiin, vaikka tietoa rajoitusten toimivuudesta oli tarjolla vähän. Ehkä myös siksi media tarttui hanakasti tapaukseen ja moraalinen närkästys oli suurta, kun Kulmuni ja hänen esikuntansa ei toiminut viestintäkoulutushankinnoissa sääntöjen mukaan. Koska koko kevät oli painotettu yhteisvastuullisuutta, median tarttuminen tapaukseen joka näytti siltä, että ministeri toimi yhteisistä säännöistä piittaamatta oli omiaan luomaan skandaalin.

¹² HS Kuukausiliite 2.1.2021 ”Hiljaista niin kuin pimeydessä” <https://www.hs.fi/kuukausiliite/art-2000007699184.html>

Tätä tutkimusaihetta olisi kiinnostavaa jatkaa tutkimalla Kulmunin tapauksen tulkintakehyksiä eli sitä, miten lukijat muodostavat omia kehyksiään uutiskehysten pohjalta ja vertailla niitä uutisoinnissa esiintyneisiin. Sosiaalisen median keskustelut ja erityisesti Twitter keskustelun paikkana olisi hedelmällinen lähtökohta poliittisen skandaalin tulkintakehysten tutkimukselle. Suomenkielisessä Twitter-yhteisössä keskustelu on nopeatempoista ja kiinni päivänpolitiikassa, mutta aiheet myös vaihtuvat tiuhaan ja edellinen kohu ehtii unohtua nopeasti uuden tullessa tilalle. Skandaaleihin liittyvän keskustelun kehyksiä voisi myös tutkia tunteiden kautta, sillä sosiaalisen median keskustelukulttuurissa tunteet ovat keskeisessä asemassa niin vuorovaikutuksen kuin alustojen toimintaperiaatteiden kannalta.

Tapaustutkimus on aina pysäytyskuva, jota rajaa valittu aikamääre. Se tarjoaa yksityiskohtaisen välähdyksen tapauksen omaleimaisuudesta sekä ilmiöistä joita tapaus edustaa ajassaan. Ilman median olennaista osaa tapahtumien julki tuojana ja huomion tiivistymisen paikkana ei Kulmunin tapauksesta olisi syntynyt kohua. Uutisoinnin kautta olen tässä tutkielmassa pyrkinyt ymmärtämään tapauksen yksityiskohtia ja sille erityisiä piirteitä kun kohu on ollut kuumimmillaan. Nykyisessä mediamaisemassa aiheiden kierto on nopeaa ja skandaalit yleisiä, jolloin yksittäiset tapaukset unohtuvat nopeasti. Siksi onkin tärkeää, että yksityiskohtia ja aikalaiskuvauksia kirjataan ylös. Ne voivat myöhemmin olla avainasemassa, kun koitetaan ymmärtää poliittista historiaa ja kysytään kysymyksiä, kuten mistä tässä kaikessa mahtoikaan olla kyse. Tätä kirjoittaessa Kulmunin tarina on saanut jatkoa. Ministerin entinen erityisavustaja Jääskeläinen on asetettu syytteeseen virkavelvollisuuden rikkomisesta ja petoksesta.¹³ Kulmuni itse on palannut pohjoisen juurilleen, hän oli kesän 2021 kuntavaaleissa Tornion äänikuningatar yli 800:lla äänellä¹⁴ ja kirjoittaa blogissaan mielipiteestään sote-uudistuksen myötä tulevaa Lapin hyvinvointialuetta kohtaan.¹⁵ Viestintähankintakohun ei siis voida sanoa lopettaneen nuoren ministerin uraa. Seuraavat eduskuntavaalit ovat keväällä 2023, johon mennessä viestintähankintakohun on korvannut mediajulkisuuden poliittisessa muistissa jokin muu tapaus.

¹³ Yle 13.8.2021 *Katri Kulmunin entinen erityisavustaja saa syytteet petoksesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta* <https://yle.fi/uutiset/3-12057333>

¹⁴ Yle vaalikone Tornio <https://vaalit.yle.fi/kv2021/fi/regions/13/municipalities/851>

¹⁵ Katri Kulmuni 24.6.2021 *Mielipide: terveysasema joka kunnassa ja kaksi keskussairaala* <https://www.katrikulmuni.fi/blogi/mielipide-terveysasema-joka-kunnassa-ja-kaksi-keskussairaala/>

Lähteet

- Allern, Sigurd & Blach-Ørsten, Mark (2011) The news media as a political institution: a Scandinavian perspective. *Journalism Studies* vol. 12:1, 92–105.
- Allern, Sigurd & Pollack, Ester (2012) *Scandalous: The mediated construction of political scandals in four Nordic countries*. Göteborg: Nordicom.
- Anttila, Terhi (2006) Eduskuntavaaleista pääministerivaaleiksi. Teoksessa Pernaa, Ville & Pitkänen Ville (toim.) *Poliitikot taistelivat, media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*. Helsinki: Ajatus kirjat
- Arter, David (2001) The Finnish Center Party: A Case of Successful Transformation? Teoksessa Arter, David (toim.) *From Farmyard to City Square? the Electoral Adaptation of the Nordic Agrarian Parties*. Firenze: Taylor & Francis Group, 59–95.
- Berger, Jonah & Milkman, Katherine (2012) *What Makes Online Content Viral?* *Journal of Marketing Research (JMR)* vol. 49:2, 192–205
- Brenton, Scott (2012) Scandals as a positive feature of liberal democratic politics: A Durkheimian perspective. *Comparative Sociology*, vol. 11:6, 815–844.
- D'Angelo, Paul & Shaw, Donna (2018) Journalism as Framing. Teoksessa Vos, Tim P. (Ed.) *Journalism*. Berliini: De Gruyter Mouton.
- Elo, Jenni (2013) *Matti Vanhasen kehukset. Kehysanalyttinen tarkastelu Helsingin Sanomien kirjoitustavoista vaalirahoituskohun yhteydessä*. Turun yliopisto
<https://www.utupub.fi/handle/10024/94669> (linkki tarkistettu 2.9.2021)
- Entman, Robert M. (1993) Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* vol. 43, 51–58.
- Esser, Frank & Hartung, Uwe (2004) Nazis, Pollution, and No Sex: Political Scandals as a Reflection of Political Culture in Germany. *American Behavioral Scientist* vol 47:8, 1040–1071.
- Fairclough, Norman (1997) *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Gartz, Marcel & Sörensen, Jil (2017) Politicians under investigation: The news Media's effect on the likelihood of resignation. *Journal of Public Economics* vol. 153, 82–91.
- Goffman, Erving (1974) *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Cambridge: Harvard University Press
- Hatakka, Niko (2013) Ihan tavallisia nettimarinoita vai merkityksellistä yhteiskunnallista keskustelua? Teoksessa Kurvinen, Heidi (toim.) *Journalismikritiikin vuosikirja 2013*. Tampereen yliopisto, 145–154.

- Heikkinen, Vesa (2020) *Tekstianalyysi. Miksi kielellisillä valinnoilla on merkitystä?* Helsinki: Gaudeamus.
- Heimbach, Irina & Hinz, Oliver (2016) The impact of content sentiment and emotionality on content virality. *International Journal of Research in Marketing* vol. 33:3, 695–701
- Herkman, Juha (2011) *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Herkman, Juha (2016) Populistiskandaalit uutena poliittisen skandaalin muotona – esimerkkeinä Halla-ahon ja Immosen tapaukset. *Sosiologia* vol. 4/2016, 358–376.
- Isotalus, Pekka & Almonkari, Merja (2014) Political scandal tests trust in politicians. The case of the Finnish Minister who resigned because of his text messages. *Nordicom Review* vol. 35:2, 3–16.
- Kantola, Anu. (2011) *Hetken hallitsijat: julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kantola, Anu & Vesa, Juho (2013) Mediated scandals as social dramas: Transforming the moral order in Finland. *Acta Sociologica* vol. 56:4, 295–308.
- Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* vol. 23:2, 78–84.
- Koskela, Ilkka (2018) *Neljä kehystä tiedustelulaeista : Tiedustelulakihanke Suomen uutismediassa 18.4.2017 – 1.3.2018*. Turun yliopisto
<https://www.utupub.fi/handle/10024/146226> (linkki tarkistettu 2.9.2021)
- Kuisma, Juha (2019) *Keskustalaisuudesta*. Helsinki: Maahenki.
- Kunelius, Risto (2009) *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOY
- Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009) *Media vallan verkoissa*. Tampereen yliopisto.
- Kunelius, Risto & Reunanen, Esa (2016) Changing Power of Journalism: The Two Phases of Mediatization. *Communication Theory* 26, 369–388.
- Laaksonen, Salla-Maaria & Pöyry Essi (2018) Pahastumista vai politiikkaa: Sosiaalisen median kohut affektiivisessä keskustelukulttuurissa. *Wider Screen* 11:3.
<http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/pahastumista-vai-politiikkaa-sosiaalisen-median-kohut-affektiivisessa-keskustelukulttuurissa/> (linkki tarkistettu 1.9.2021)
- Laine, Tarja (2010) SMS scandals: sex, media and politics in Finland. *Media, Culture & Society*, vol. 32:1, 151–160.
- Laine, Markus, Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (2007) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus.

- Lappalainen, Pertti (2007) Poliittinen toiminta tapauksena. Teoksessa Laine et al. *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 191–213.
- Linström, Margaret, & Marais, Willemien (2012) Qualitative news frame analysis: a methodology. *Communitas* 17, 21–38.
- Mustonen, Anu (2009) Media tunnemyllynä. Teoksessa Kotilainen, Sirkku (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylän yliopisto, 133–145
- Mäkelä, Johanna (2018) *Naiset politiikan huipulla. Sukupuolittunut viestintä ja johtajuus*. Tampereen Yliopisto.
- Niemi, Mari K. (2014) Naisten työläs taival puolueiden johtajiksi: Naisten puoluejohtajuuden mahdollistuminen sosiaalidemokraateissa, keskustassa ja kokoomuksessa 1987–2010. *Historiallinen aikakauskirja* 1, 46–60.
- Paasonen, Susanna (2014) Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä*, vol.37:4 22–39
- Pernaa, Ville & Railo, Erkki (2006) Valtapolitiikasta tunnepolitiikkaan. Teoksessa Pernaa, Ville & Pitkänen Ville (toim.) *Poliitikot taistelivat, media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*. Helsinki: Ajatus kirjat
- Pernaa, Ville, Niemi, Mari K., & Pitkänen, Ville (2009) *Politiikan journalismin tila Suomessa*. Turun yliopisto: Kirja-Aurora.
- Peuhkuri, Timo (2007) Teoria ja yleistämisen kriteerit. Teoksessa Laine et al. (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 130–148.
- Puro, Jukka-Pekka (2015) Internetshakki huiputtamisen pelikenttänä. Kehysanalyttinen näkökulma vilppiin ja sen tulkintoihin. *Lähikuva* vol. 2:2015, 53–75.
- Rahkonen, Juho (2012) Quo vadis, Keskusta? *Yhteiskuntapolitiikka* vol. 77:4, 434–445. <http://www.julkari.fi/handle/10024/102994> (linkki tarkistettu 4.9.2021)
- Railo, Erkki (2011) *Henkilökohtainen on poliittista. Neuvottelu politiikan sukupuolittuneesta työnjaosta Annan julkaisemissa poliitikkojen henkilökuivissa vuosina 1975–2005*. Turun Yliopisto
- Reunanen, Esa & Kunelius, Risto (2021) *Medioitunut valta ja politiikan paluu: Kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampereen yliopisto.
- Rountree, Clarke & Tilli, Jouni (toim.) (2019) *National Rhetorics in the Syrian Immigration Crisis: Victims, Frauds, and Floods*. Yhdysvallat: Michigan State University Press.
- Seppänen, Janne & Väliaverronen, Esa (2013) *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino

- Stanyer, James (2014) Hypes, waves, and storms: Events and the dynamics of their coverage. Teoksessa Stanyer & Reinemann (toim.) *Political Communication* Boston, Berliini: DE GRUYTER, 151–166.
- Thompson, John B. (2000) *Political scandal: Power and visibility in the media age*. Cambridge: Polity.
- Thompson, John. B. (2020) Mediated Interaction in the Digital Age. *Theory, Culture & Society* vol. 37:1, 3–28.
- Vainikka, Eliisa, Kanner, Antti, Era, Riikka, Harju, Auli, Koivunen, Anu, Seuri, Olli, & Mäkelä, Eetu (2020) Kilpailukykyloikasta ruutitynnryiin: Metaforat ja affektiivisuus poliittisen kriisin journalismissa. *Media & Viestintä* vol. 43:4, 247–271.
- Van Gorp, Baldwin. (2007) The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication* vol. 57, 60–78.
- Vasterman, Peter (2018) Introduction. Teoksessa Vasterman (Ed.) *From Media Hype to Twitter Storm* Amsterdam: Amsterdam University Press, 17–36.
- Vehkalahti, Pertti. (2016) Ilmastonmuutoksen ydinasiat. Ilmastokonsensus Fennovoimakirjoittelussa 2007–2013. *Media & Viestintä* vol. 39:2, 93–116.
- Vuori, Jaana (2021) Tapaustutkimus. Teoksessa Vuori Juha (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/> (linkki tarkistettu 29.4.2021)
- Väliverronen, Esa (1995) Metsä sairastaa. Ympäristöuhkan määrittely sanomalehdissä. *Tiedotustutkimus* vol. 95:4, 6–24.
- Wahl-Jorgensen, Karin (2019) *Emotions, Media and Politics*. Cambridge: Polity.
- Wiio, Juhani. (2006) *Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisäännöt*. Helsinki: Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/media-uudistuvassa-yhteiskunnassa/> (linkki tarkistettu 2.9.2021)

Aineisto

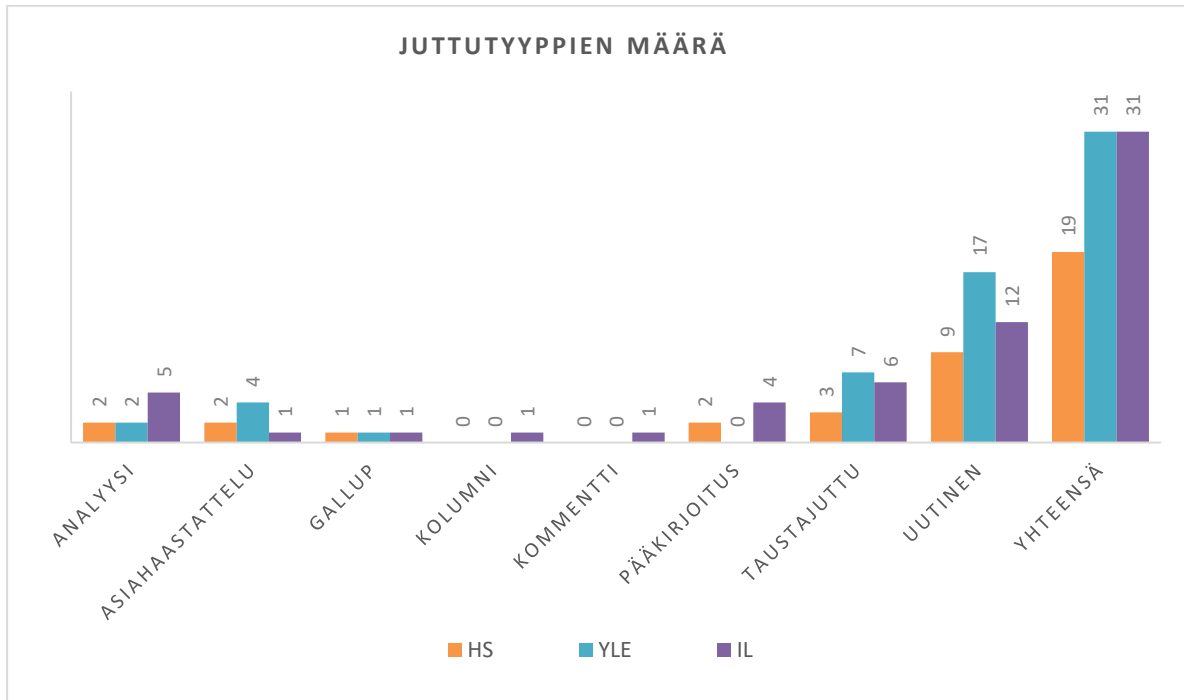
Helsingin Sanomat. (2.6.2020–24.6.2020.) Noudettu osoitteesta <https://yritysarkisto.sanoma.fi/>. Yhteensä 21 kappaletta.

Yle Uutiset. (2.6.2020–24.6.2020.) Noudettu osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/>. Yhteensä 31 kappaletta

Iltalehti. (2.6.2020–24.6.2020.) Noudettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset>. Yhteensä 31 kappaletta.

Liitteet

Liite 1. Taulukko 1 Juttutyypien määrä



Liite 2. Taulukko 2 Juttujen määrä

